

ISSN 1733-9685
cena 7,00 zł

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku

nr **11**
listopad 2024

Lubuskie Aktualności Rolnicze

Małgorzata Mąkosa – wywiad – str. 46

KAŻDY HEKTAR MA DLA CIEBIE ZNACZENIE

Nie pozwól, aby niepogoda zachwiała kondycją finansową Twojego gospodarstwa. **Ubezpiecz uprawy ze składką minimum 300 zł i zyskaj 150 zł na zakupy.** Więcej na i-rolnik.pl.

Materiał informacyjny. Akcja promocyjna trwa od 23.09.2024 r. do 30.11.2024 r. lub do wyczerpania puli e-kodów (12 000). Skierowana jest tylko do osób fizycznych, które wykupią ubezpieczenie upraw ze składką min. 300 zł (płatną przez Ubezpieczającego). W ramach akcji uczestnik może otrzymać tylko jeden e-kod. Organizatorem akcji promocyjnej jest Generali T.U. S.A. z siedzibą w Warszawie przy ul. Senatorskiej 18. Szczegółowe zasady akcji zawarte są w regulaminie „Jesienne uprawy z e-kodem 2024” dostępnym na generaliagro.pl/regulamin i i-rolnik.pl. Szczegółowe zasady działania ubezpieczenia zawarte są w OWU Upraw Rolnych umieszczonych na generaliagro.pl

Lubuskie Aktualności Rolnicze nr 11/2024

WYDAWCA:

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
w Kalsku

Nadzór redakcyjny:

Jacek Stefanowicz

RADA REDAKCYJNA:

Redaktor naczelny:

Iwona Michalewska

Redaktor Techniczny:

Dariusz Golczyk

Redaktorzy Merytoryczni:

Iwona Kupińska, Tomasz Sakowicz,
Krystyna Talaga, Piotr Tyliczszak,
Agata Zajda-Sipa, Anna Zwiahel

ADRES REDAKCJI:

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego,
Kalsk 91, 66-100 Sulechów, woj. lubuskie
tel. 68 385 20 91, e-mail: redakcja@lodr.pl
NIP: 927-16-03-749

KONTO:

Bank Gospodarstwa Krajowego
Oddział w Zielonej Górze
24 1130 1222 0030 2053 4720 0004

ZDJĘCIE NA OKŁADCE:

Iwona Michalewska

PROJEKT OKŁADKI i GAZETY, SKŁAD KOMPUTEROWY:

Dariusz Golczyk

PRZYJMOWANIE OGŁOSZEŃ I REKLAM

tel. 68 385 20 91 lub 512 217 293

e-mail: redakcja@lodr.pl

Ogłoszenia drobne zamieszczamy bezpłatnie.

Przedsiębiorstwa i firmy płacą zgodnie
z cennikiem dostępnym w Redakcji oraz
na stronie internetowej: www.lodr.pl

PRENUMERATA:

Prenumeratę można zamówić bezpośrednio
w Redakcji

tel. 68 385 20 91 lub 512 217 293

e-mail: redakcja@lodr.pl

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych, zastrzega sobie prawo redagowania nadesłanych tekstów i nie odpowiada za treść zamieszczonych reklam. Wydawca ma prawo odmówić zamieszczenia ogłoszenia i reklamy, jeżeli ich treść lub forma są sprzeczne z linią programową bądź charakterem pisma oraz interesem wydawnictwa LODR. Serwis fotograficzny własny, Freeip i wolne media.

Oddano do druku 29 października 2024 r.

DRUK:

Drukarnia TOP DRUK w Łomży

NAKLAD: 1000 egz.

CENA: 7,00 zł

Drodzy rolnicy, mieszkańcy wsi i terenów wiejskich, czytelnicy, przyjaciele!

Choć jesień zbliża się wielkimi krokami, to chandra nas nie dopada. Nasi specjaliści i doradcy utrzymują dobre nastroje i intensywnie pracują.

Po wrześniowych powodziach doradcy bardzo aktywnie działają w terenie, zbierając informacje od poszkodowanych rolników i pracując w komisjach szacujących straty.

Październik w Ośrodku obfitował w wydarzenia szkoleniowo-warsztatowe. Bardzo ciekawe szkolenie dla KGW odbyło się w Instytucie Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich - PIB w Poznaniu, gdzie pod okiem florystki i profesor Renaty Gaj, panie nauczyły się tworzyć ekologiczne wianki z ziół i roślin dziko rosnących, w stylu florystyki ruderalnej. Do domu wróciły wzbogacone o nowe umiejętności i pomysły, które przeniosą na lokalne wydarzenia.

Wizyta licznej grupy młodzieży ze szkół rolniczych na konferencji „Rolnik zawód przyszłości” zaangażowała nie tylko naszych specjalistów z działu PROW, ale również firmę „Zawadzka” z Radoszyna. Dzięki wieloletniej współpracy z firmą, młodzież wysłuchała wykładów i uczestniczyła w pokazie nowoczesnych maszyn rolniczych.

Wydarzeniem bez precedensu z okazji Międzynarodowego Dnia Kobiety Wiejskiej okazała się konferencja „LIDERKI LUBUSKIEJ WSI”. W jej trakcie miała miejsce I edycja konkursu Folk Fashion, którego efektem stał się współczesny strój Lubuszaneki. Projektanci nie zawiedli. Cieszy nas ogromne zainteresowanie tym konkursem. W następnej edycji planujemy zmierzyć się ze strojem Lubuszanina.

W listopadzie także w LODR nie zabraknie różnego rodzaju szkoleń i spotkań edukacyjnych. Szykujemy m.in. ciekawą konferencję dla właścicieli gospodarstw agroturystycznych, producentów produktów regionalnych i winiarzy. Będziemy dyskutować w jaki sposób powinni połączyć swoje potencjały w walce o gościa i nabywcę.

Odbędą się szkolenia z zakresu prawidłowego stosowania środków ochrony roślin, chorób przenoszonych na ludzi czy też konferencja dotycząca podatku VAT w rolnictwie – szczegółowy kalendarz tych szkoleń na www.lodr.pl

Dla ogrodników to czas porządków i jesiennych nasadzeń, o czym przeczytacie w tym numerze LAR.

W naszym Ośrodku dzieje się także sporo „remontowo”. Dokończyliśmy rozbiórkę starych hal magazynowych, dzięki czemu zyskaliśmy nowe tereny inwestycyjne, ponadto zakończony został kolejny etap prac w oficynie Pałacu w Głisźnie. Kolejne prace przed nami.

1 Listopada to w polskiej tradycji czas zadumy. Nie zapomnijmy wspomnieć tych, którzy odeszli. My niedawno pożegnaliśmy dwóch naszych byłych pracowników – p. Krzysztofa Ciepłucha i p. Tadeusza Olejarza. Wspominamy ich ciepło i będziemy o nich pamiętać.

Jolanta Starzewska
Dyrektor Lubuskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego
w Kalsku

◆ INFORMACJE

Ograniczamy stosowanie antybiotyków	5
Technologia w praktyce	5
Dzień Kobiety Wiejskiej	6
Niech się stanie ludowe ubranie	8
ARiMR – Zaliczki na kontakach rolników	10
Stawki dopłat bezpośrednich w 2024 r.	12

◆ W POLU I GOSPODARSTWIE

Chroń dzieci w gospodarstwie rolnym	13
Zasady bioasekuracji w gospodarstwie rolnym – walka z ASF	14
Znikają kolejne substancje aktywne	16
Głównia guzowata kukurydzy	18
„Kosmiczne” rolnictwo – nowe trendy cz. II	19
Pozwolenia i zgłoszenia wodnoprawne w gospodarstwie rolnym	20

◆ EKOLOGIA

Permakultura – uprawa w zgodzie z naturą	22
Alternatywne możliwości wykorzystania konopi włóknistych	24
Znaczenie płodozmianu w rolnictwie ekologicznym	26
Odpady z produkcji rolniczej	28
Pomóż ptakom przetrwać zimę	30

◆ PRAWO W ROLNICTWIE

Kto i w jakiej kolejności dziedziczy spadek	31
---	----

◆ ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

RHD – zwiększ swoje dochody	32
-----------------------------	----

◆ EKONOMIKA

Wsi spokojna, wsi wesola!	34
Konsument w opałach	36

◆ SIR

Rolnicza przedsiębiorczość po świętokrzysku cz. II	38
Innowacje dla zdrowia i jakości życia	40

◆ W MOIM OGRODZIE

Liściaste drzewa soliterowe cz. II	42
Sadzimywiosną czy jesienią?	44

◆ LUBUSKIE WARTY UWAGI

Pracownia w lesie	46
KGW Kruszyna	48
Wieś Kultury – Zespół Śpiewaczy „Pod Kosową Górą”	50
Jesień w puszczy bukowej	52
Tropem myśliwego – Głowienka	53
Kuchnia cioci Krysi – Tarta dyni warta	54
Kalendarz biodynamiczny i meteo wiadomości	57

◆ ROZRYWKA

Krzyżówka i rebus	58
-------------------	----

◆ INFORMACJE RYNKOWE

Informacje rynkowe i drobne ogłoszenia	59
--	----

Ograniczamy stosowanie antybiotyków

Justyna Klucznik-Demkiv
LODR Kalsk
j.klucznik@lodr.pl

3 października 2024 r. w Lubuskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Kalsku rolnicy z województwa lubuskiego wzięli udział w konferencji pn. *Metody chowu i hodowli stosowane w produkcji zwierzęcej zmierzające do ograniczenia stosowania antybiotyków oraz zagrożeń, jakie niesie zjawisko antybiotykoodporności.*

Uczestnicy zapoznali się z metodami ograniczającymi stosowanie antybiotyków w chowie zwierząt gospodarskich, które przedstawiła pani **Joanna Józwiak**, doradca ds. ogólnorolnych z PZDR Zielona Góra. Następnym tematem był dobrostan

zwierząt, który omówiła pani **Monika Konieczna** z Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka. Natomiast pani **Katarzyna Słoma-Sikora** z firmy Cargill przybliżyła

słuchaczom jaki wpływ na zdrowotność krów ma prawidłowe żywienie.

Dziękujemy za przybycie i zapraszamy na kolejne konferencje do Kalska, o których na bieżąco informujemy na www.lodr.pl

Technologia w praktyce

Relacja z konferencji „Rolnik zawód przyszłości”

Iwona Kupińska
LODR Kalsk
i.kupinska@lodr.pl

Rolnictwo precyzyjne czy też jego następca, Rolnictwo 4.0 jeszcze do niedawna wydawały się rozwiązaniami odległymi i raczej dla dużych gospodarstw. Ale rzeczywistość okazuje się być zupełnie inna. Skomplikowane, wielofunkcyjne maszyny, prawie samodzielnie poruszające się po polach, wykorzystujące dane dostarczane przez satelity i czujniki naziemne, stają się codziennością w gospodarstwach rolnych. Ponadto szybki postęp technologiczny w rolnictwie, nie tylko na polach, jest dodatkowo wymuszany przez brak siły roboczej. Dzięki nowoczesnym systemom sterowania wiele ciągników, nie tylko tych najnowocześniejszych, może komunikować się z nowoczesnymi maszynami i poruszać po polu wykorzystując dane satelitarne, co gwarantuje precyzję wykonywanych zabiegów.

O tym jak ważne są nowe technologie mieli okazję przekonać się uczestnicy konferencji dla uczniów szkół rolniczych „**Rolnik zawód przyszłości**” zorganizowanej 9 października br. przez LODR w Kalsku, we współpracy z firmą Zawadzka sp z o.o. Motywem przewodnim tegorocznej konferencji było Rolnictwo 4.0.

Spotkanie w Kalsku otworzyła pani **Jolanta Starzewska**, dyrektor LODR w Kalsku, przedstawiając działalność naszego ośrodka. Najnowsze trendy w mechanizacji rolnictwa omówił pan **dr inż. Jerzy Koronczok** z firmy

Agrocom Polska. Prelegenci z firmy Zawadzka sp. z o.o., pan **Mateusz Lewandowski** oraz pan **Mateusz Jarząb**, zaprezentowali praktyczne zastosowanie nawigacji firmy Sveaverken, która prowadzi precyzyjnie ciągnik po polu bazując między innymi na danych satelitarnych. Po części teoretycznej uczestnicy konferencji udali się do Radoszyna, aby obejrzeć maszyny w akcji. Na polu pan **Mateusz Cieślowski** poprowadził praktyczny pokaz opisując specyfikę działania każdej prezentowanej maszyny. Podczas prezentacjach zwracał szczególną uwagę na fakt, że tymi samymi maszynami można prowadzić uprawę tradycyjną oraz w technologiach uproszczonych.

Dzień Kobiety Wiejskiej

Jest moc, jest siła, jest inicjatywa. Są pomysły, marzenia, umiejętności – czasem tylko brakuje wiary. I to właśnie trzeba zmienić. Wiara w kobiece możliwości, a raczej jej brak, źli doradcy i ci, dla których pojęcie „słaba płeć” nadal ma znaczenie – to główne przeszkody, które kobiety z terenów wiejskich spotykają na swojej drodze do sukcesów, stanowisk czy realizacji marzeń. Ale nie wszystkie...

Jacek Stefanowicz
LODR Kalsk
j.stefanowicz@lodr.pl

Potencjał liderki wiejskiej

Liderka wiejska to rola niełatwa, ale wdzięczna – przekonywała J. Starzewska. Według niej to właśnie liderka – zgodnie z tym, jak jest określana powinna pierwsza zrobić krok, podjąć decyzję, wskazać kierunek, „pociągnąć” za sobą „całą resztę”. Łatwiej bowiem przekonać do siebie lokalną społeczność, kiedy mamy się czym pochwalić, kiedy sami pokazaliśmy, że praca i działanie nie są nam obce.

Razem możemy więcej

To hasło, które jak mantrę powtarza bohaterka kolejnej części kobiecego spotkania w Kalsku, **Krystyna Talaga** – sołtyska Kalska, uczestniczka projektu liderki wiejskich. Niedawno społeczność Kalska doceniła jej pracę jako sołtyski, po raz trzeci powierzając tę trudną i bardzo odpowiedzialną funkcję. Jej potencjał, aktywność, charyzma i kobieca siła nadal prze-

konuje mieszkańców, dzięki czemu właśnie wspólnie udaje im się robić wiele na rzecz ich małej ojczyzny. Owszem, bywają chwile zwątpienia w sens tego co się robi, najwyklesze ludzkie zmęczenie czy po prostu chęć poświęcenia nieco więcej czasu rodzinie i najbliższym. Takie momenty należy wpisać na stałe w sołecki kalendarz, ale co ważne – to tylko chwile. Po czasie, kiedy zrodzi się następny pomysł, kiedy pojawi się na horyzoncie kolejna impreza, trzeba zakasać rękawy i wziąć się do pracy. A, że „Razem możemy więcej”, to nie tylko slogan ale i motto Krystyny Talagi, udaje się do tych działań zaangażować sporą grupę mieszkańców. Co ważne – udaje się także godzić przeróżne potrzeby i nawet wymagania, które mieszkańcy stawiają przed aktywną Panią Sołtys. Jak to się robi? To od lat budowane zaufanie wśród mieszkańców i ich świadomość, że jej praca i zaangażowanie przynoszą efekty.

Moja pasja drogą do sukcesu

Chyba nie ma większego szczęścia, niż robić coś, co się kocha. Jeśli pasja może być naszym sposobem nie tylko na spędzenie wolnego czasu, ale spo-

Aby grupa czy lokalna społeczność przystąpiła do działania, musi być ktoś, kto zachęci, podpowie, może nawet coś wymyśli, a na pewno wskaże drogę i sposób, w jaki dojść do celu. Krótko mówiąc – lider. Co trzeba wiedzieć, umieć i potrafić, jakie cechy charakteru lider powinien posiadać, w jaki sposób skoncentrować wokół siebie ludzi chcących działać? Odpowiedzi na te i wiele innych pytań dotyczących roli liderki wiejskiej padły w czasie pierwszej prelekcji podczas konferencji z okazji Dnia Kobiety Wiejskiej zorganizowanej przez Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku. O rolach liderki mówiła dyrektor LODR **Jolanta Starzewska**.

sobem na życie, źródłem dochodu, źródłem radości i spełnienia, to czego więcej oczekiwać? W przypadku **Anny Wytrwał**, projektantki mody, która była kolejną prelegentką konferencji, wszystko zaczęło się od pasji i miłości do szycia, stylizacji i odkrywania w kobietach piękna, którego same nie dostrzegają. Systematyczność, dążenie do celu i doskonałości oraz nabyty wraz z doświadczeniem profesjonalizm pozwolił na to, że pasja i hobby przerodziły się w sposób na życie. A dopingiem do tego, aby być jeszcze lepszą, aby móc rywalizować w świecie mody i stylizacji były pierwsze, małe sukcesy, które z czasem przerodziły się w coraz większe. Pomogło także inne spojrzenie na modę właśnie. Bo jak się okazało podczas konferencji, wystarczy nieco inaczej potraktować noszoną na co dzień odzież i z „niczego” można wyczarować naprawdę ciekawą i zaskakującą stylizację.

Kobieta naukowiec? Dlaczego nie!

Czy świat nauki jest zdominowany przez mężczyzn? Czy kobieta ma szansę odnaleźć się w tym świecie? Czy ma szansę na sukces? Trzy razy tak! Przekonywała do tego **prof. dr hab. inż. Joanna Kobus-Cisowska** z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Jej dokonania badawcze podbijają świat nauki, otwierając oczy niedowiarkom

i cynikom, dla których pochylenie się nad marnowaniem żywności, a raczej nad tym co zrobić, aby jej nie marnować było marnowaniem czasu. Okazuje się jednak, że nieco inne, ktoś może powiedzieć „kobiece” spojrzenie na ten problem, pozwoliło dojść do bardzo ciekawych odkryć, które zrobiły wrażenie na uczestniczkach konferencji. Bo co powiecie o lodach z dodatkiem buraków ćwikłowych? Pani profesor Kobus-Cisowska udowodniła, że można. Bo burak jest zdrowy i nawet jeśli nie wygląda już jak na zdjęciu reklamowym, to i tak nadaje się do spożycia. Ktoś zapyta – po co? O zdrowotnych aspektach już wspomnieliśmy. Takie wykorzystanie buraków poszerza możliwości ich wykorzystywania, innowacyjna technologia przetwarzania tych warzyw pozwala uchronić je przed niepotrzebnymi stratami, a oszczędności dla producentów mogą sięgnąć nawet 15% całej produkcji. Warto? Pewnie, że warto! Co udowodniła całą serią swoich badań kobieta – kobieta naukowiec.

Gdzie diabeł nie może, tam babę pośle

A posyłał w różne miejsca. Wejście na Kilimandżaro, pobyt z polskim kontyngentem wojskowym w Afganistanie oraz w Kosowie, wsparcie techniczne podczas rajdu rowero-

wego śmiałka przez całe zachodnie wybrzeże USA, udział w manewrach wojskowych, poligonach, testach broni palnej... Ale zaraz, zaraz... o kim mowa? Rambo? Superman? Nie! Szczupła, wątła, kiedyś pełna kompleksów dziewczynka z warkoczami, kobieta kiedyś wiejska. **Karolina Kamińska**, dziś – dziennikarka, radiowiec, korespondentka, wykładowca akademicki, podróżniczka, znawczyni tematyki militarnej. Na swej drodze niejednokrotnie słyszała – nie dasz rady, to nie dla kobiet, po co tam jedziesz? A jednak dała radę i udowodniła, że to wcale nie takie trudne. Ograniczają nas tylko „potykacze”, które stają na naszej drodze i nasze strachy, kompleksy, brak wiary we własne siły i możliwości. I to także jest rola liderki – pokazać innym kobietom, że można, że dacie radę, że stać was na to.

Bez wątpienia tą częścią konferencji, która wzbudziła bardzo dużo emocji i była bardzo widowiskowa, to I edycja konkursu na strój lubuski Folk Fashion. O tym konkursie przeczytacie w artykule **Anny Zwiachel** na kolejnej stronie naszego czasopisma.

Niech się stanie ludowe ubranie

Podczas Konferencji pn. „Liderki Lubuskiej Wsi” zorganizowanej z okazji Międzynarodowego Dnia Kobiety Wiejskiej odbył się finał konkursu Folk Fashion. Konkurs polegał na zaprojektowaniu, wykonaniu i prezentacji stroju damskiego nawiązującego swym charakterem do regionu lubuskiego. Celem konkursu było połączenie tradycji ze współczesnością, promocja bogactwa i różnorodności województwa lubuskiego, a także budowanie tożsamości i pogłębianie identyfikacji z regionem.

Anna Zwiahel
LODR Kalsk
a.zwiahel@lodr.pl

Do konkursu zgłoszono osiem projektów. Prezentacja strojów była punktem kulminacyjnym konferencji i odbyła się przed licznie zgromadzoną publicznością. Komisja konkursowa miała niezwykle trudne zadanie, gdyż przygotowane projekty były wykonane z dużą starannością, dbałością o szczegóły i z wykorzystaniem elementów charakterystycznych dla województwa lubuskiego. Oceniana była również samodzielność wykonania, pomysł, oryginalność, dodatki.

I Miejsce – Sukienka soczewka

Pierwsze miejsce w konkursie zajęła pani **Elżbieta Tarłowska** z Kalska, która zaprezentowała sukienkę o nazwie „Soczewka Województwa Lubuskiego”. Proces twórczy trwał czterdzieści dni! Prezentowana kreacja została uszyta

w kształcie trapezu z białej tkaniny. Całość dopełniały rozszerzane rękawy wykończone bawełnianą koronką. Trójwymiarowa część rękawa miała symbolizować kosz winogron. Na prostą białą sukienkę nałożony był przestrzenny fartuszek z ozdobnymi soczewkami. Wykonano je z żywicy epoksydowej, w której umieszczono zioła, suszone kwiaty i elementy charakterystyczne dla wszystkich powiatów województwa lubuskiego. Częścią stroju były również białe pantalony z troczkami. Stylizację dopełniał czepiec ozdobiony kwiatami.

II Miejsce – Połączenie historii ze współczesnością

Drugie miejsce zajęł pan **Arkadiusz Olak** zgłoszony do konkursu

przez
Stowarzyszenie
Żarski Zamek.

Projekt konkursowy składał się z białej koszuli ozdobionej haftem, gorsetu z lnianą bazą zapinanego na haftki i aksamitnym wierzchem, ozdobionym ręcznie wyszywanymi przez autora motywami winorośli i kłosów zbóż. Wzór haftu

połączyć tradycyjne elementy stroju kobiecego z nowoczesnością i zaproponowały proste spodnie z szerokimi nogawkami. Na wierzch nakładana zapaska z szyfonu. Do tego biała koszula z kryzą, z bufiastymi rękawami zakończonymi suto marszczonymi mankietami, obszytymi atlasową, seledynową tasiemką. Jej kolor nawiązuje do tradycyjnego stroju lubuskiego. Kamizelka prosta z głębokim wycięciem ozdobiona kiścią winorośli, robioną z naturalnej włóczki.

był inspirowany historyczną architekturą Żar i elewacjami m.in. secesyjnej willi fabrykanta Thurma, ozdobionej motywem winorośli. Do tego kolorowa spódnica z aksamitnym pasem u dołu oraz zapaska w kolorze nawiązującym do wsi Olbrachtów, gdzie mieszka autor i wykonawca projektu. Na zapasce znalazła się specjalnie zaprojektowana grafika przedstawiająca panoramę Żar i las słynący z rosnących tam buków, stąd obramowanie fartucha motywem buczyny.

III Miejsce – Kolory Smogóry

Trzecie miejsce w Konkursie Folk Fashion zdobyła pani **Beata Wieczorek** z Koła Gospodyń Wiejskich w Smogórach. Strój w kolorach godła wsi Smogóry został zaprojektowany i uszyty specjalnie na to wydarzenie. Zaproponowano krój współczesny, czyli koszulę z długim rękawem i spódnicę za kolano. Koronkowy kołnierzyk nawiązujący do pracy rzemieślniczej, a na żółtej kamizelce wykonano fioletowo-zielone hafty winorośli. Kieszenie wyszyte motywami lawendy, symbolizujące lawendowe pola w regionie. Strój ozdobiła tradycyjna zapaska w nowoczesnej, krótszej wersji. Dopełnieniem projektu była spódnica szyta z koła w dwóch od-

cieniach zieleni. Spódnicę ozdobiły wyszywane motywy zbóż i słoneczników. Czerwona kokarda zawiązana z tyłu symbolizowała wiązane niegdyś w tradycyjnym stroju lubuskim kokardy pod brodą. Głowę modelki ozdobiła makramowa opaska wykonana ze sznurka, zastępująca czepiec.

Wyróżnienie

Komisja konkursowa zdecydowała się wyróżnić strój zgłoszony przez **Koło Gospodyń Wiejskich Kowalowianki**, które odważyły się

Pierwsza edycja konkursu Folk Fashion cieszyła się tak dużym zainteresowaniem. Mieszkamy w regionie, gdzie łączą się napływowe tradycje i dlatego naszą siłą jest różnorodność, co było widać w przygotowanych przez uczestników projektach.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

■ **Przemysław Osiński**
Dyrektor Lubuskiego
Oddziału Regionalnego ARiMR
w Zielonej Górze

– Od 16 października trwa wypłata zaliczek dopłat bezpośrednich i obszarowych za 2024 rok. Warto podkreślić, że zaliczki będą wypłacane z uwzględnieniem stawek podanych w rozporządzeniach Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi – mówi **Przemysław Osiński, dyrektor Lubuskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa**. Pierwsze przelewy trafiły na konta rolników w dniu rozpoczęcia ich wypłaty. Wypłata potrwa do 1 grudnia – po tym terminie ruszy wypłata płatności końcowych, która potrwa do 30 czerwca 2025 roku.

Zaliczki na kontach rolników

W tym roku zaliczki w ramach dopłat bezpośrednich w pierwszej kolejności otrzymają rolnicy z terenów powodziowych z woj. dolnośląskiego, opolskiego i lubuskiego. Pieniądze mają im pomóc w zwalczaniu skutków kataklizmu.

W roku 2024 wysokość zaliczek w ramach Planu Strategicznego wyniesie 70% w ramach płatności

bezpośrednich oraz w wysokości 85% w ramach płatności ZRSK, RE i ONW. Natomiast w ramach działań z PROW 2014-2020 wysokość zaliczek wyniesie 85%. Wysokość kwoty zaliczki stanowić będzie iloczyn 70% lub 85% stawki pomocy oraz obszaru stwierdzonego podczas kontroli administracyjnych prowadzonych przez ARiMR.

Płatności bezpośrednie dla wszystkich państw członkowskich UE ustalone są w euro. W krajach, które nie przyjęły euro, płatności bezpośrednie przeliczane są na walutę krajową w oparciu o kurs opublikowany przez Europejski Bank Centralny na ostatni dzień roboczy września i wynosi 4,2788 PLN/EUR (4,6283 PLN/EUR w roku 2023).

Kurs ten jest znacznie niższy od kursu z roku ubiegłego, a umocnienie złotego względem euro ma bezpośredni wpływ na obniżenie kwoty stawek dopłat przeznaczonych na poszczególne rodzaje płatności w ramach PS WPR. Dodatkowo olbrzymie tegoroczne zainteresowanie ekoschematami, co widoczne jest zarówno w większej powierzchni deklarowanej przez rolników na ekoschematy (ponad 2,3 mln ha więcej niż w 2023 r.), jak i w trendzie kumulacji ekoschematów deklarowanych przez rolników na tych samych działkach (dla porównania: w roku 2023 na powierzchni 28% deklarowanych działek rolnicy realizują dwa lub więcej ekoschematów; w roku 2024 ta powierzchnia z kilkoma ekoschematami wynosi już ponad 35%) również wpływa na określenie wysokości stawek płatności.

Finalnie oznacza to, że w przeliczeniu na jedno gospodarstwo, część rolników otrzyma w tym roku wsparcie na poziomie nieznacznie niższym, inne na podobnym, ale będą też gospodarstwa, które otrzymają wyższe wsparcie w stosunku do poziomu z ubiegłego roku.

Zaliczki są wypłacane z tytułu:

❖ **płatności bezpośrednich:**

- podstawowego wsparcia dochodów do celów zrównoważoności
- uzupełniającego redystrybucyjnego wsparcia dochodów do celów zrównoważoności
- uzupełniającego wsparcia dochodów dla młodych rolników
- płatności w ramach wsparcia dochodów związanego z produkcją
- płatności w ramach ekoschematów (tzw. obszarowych): do obszarów z roślinami miododajnymi, do rolnictwa węglowego i zarządzania składnikami odżywczymi, do integrowanej produkcji roślin, do biologicznej ochrony upraw, do retencjonowania wody na trwałych użytkach zielonych i do gruntów wyłączonych z produkcji, płatności dla małych gospodarstw;

❖ **przejściowego wsparcia krajowego (uzupełniającej płatności podstawowej i płatności niezwiązanej do tytoniu)**

❖ **płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych**

❖ **płatności ekologicznych**

❖ **płatności ONW**

❖ **premię z tytułu zalesień, zadrzewień lub systemów rolno-leśnych.**

Płatności zaliczek są przyznawane do działań PROW 2014-2020: „Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne”, „Rolnictwo ekologiczne” i do działań PROW 2007-2013 „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne”.

Zaliczkami są objęte zatem wszystkie rodzaje płatności bezpośrednich, z wyjątkiem płatności w ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt. Płatności dobrostanowe nie będą realizowane z uwagi na brak możliwości weryfikacji warunków do płatności w okresie trwania wypłaty zaliczek, gdyż mogą być określone po okresie realizacji praktyk w ramach tego ekoschematu tj. kwietniu 2025 r.

Stawki dopłat dobrostanowych poznamy dopiero w kwietniu 2025 roku.

Przypominamy, że wszystkie informacje na temat aktualnych oraz planowanych naborów znajdują Państwo na stronie internetowej Agencji, pod adresem www.arimr.gov.pl. Zachęcamy do jej śledzenia, jak również do odwiedzenia naszego profilu na Facebooku, gdzie zamieszczamy ważne informacje dotyczące działania naszego Oddziału.

Dodatkowe informacje można również uzyskać pod numerem bezpłatnej infolinii **800 38 00 84**.

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego Kalsk 91, 66-100 Sulechów
tel./fax 68 385 20 91 do 96, 68 385 28 68
e-mail: sekretariat@lodr.pl

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego Oddział w Lubniewicach, Glisno 123
tel./fax 95 755 76 14 do 15, 95 755 71 79
e-mail: lubniewice@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Gorzowie Wielkopolskim
66-400 Gorzów Wielkopolski
ul. Pankiewicza 5-7
tel./fax 95 722 60 50
e-mail: gorzow@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Krośnie Odrzańskim
66-600 Krosno Odrzańskie, ul. Zamkowa 1
tel./fax 68 383 52 33
e-mail: krosno@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Międzyrzeczu
66-300 Międzyrzecz, ul. Reymonta 5
tel./fax 95 742 21 27
e-mail: miedzyrzecz@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Nowej Soli
67-100 Nowa Sól, ul. Piłsudskiego 30
tel./fax 68 387 36 92
e-mail: nowasol@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Słubicach
69-100 Słubice, ul. Mickiewicza 6
tel./fax . 95 758-02-12
e-mail: slubice@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Strzelcach Krajeńskich
66-500 Strzelce Krajeńskie, al. Piastów 17
tel./fax 95 763 21 58
e-mail: strzelce@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Sulęcinie
69-210 Lubniewice, Glisno 123
tel./fax 95 755 27 88
e-mail: sulecin@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Świebodzinie
66-200 Świebodzin, ul. Poznańska 27 B
tel./fax 68 475 47 50
e-mail: swiebodzin@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Zielonej Górze
z siedzibą w Kalsku
Kalsk 91, 66-100 Sulechów
tel./fax 68 385 20 91 do 96
tel. 68 385 28 68
e-mail: zielonagora@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Żaganie
68-100 Żagań, ul. Bema 15
tel./fax 68 377 31 96
e-mail: zagan@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Żarach
68-200 Żary, ul. Górnośląska 26
tel. 68 416 11 04
e-mail: zary@lodr.pl

Stawki dopłat bezpośrednich w 2024 roku **niższe** niż rok temu

Halina Iwaniuch
PZDR Żary
h.iwaniuch@lodr.pl

30 września 2024 r. Europejski Bank Centralny opublikował kurs wymiany, po którym przeliczane będą płatności bezpośrednie za 2024 r. Wynosi on 4,2788 zł za 1 euro. Przypomnijmy, że w 2023 roku było to 4,6283 zł za jedno euro, a w 2022 roku 4,8483 zł za jedno euro. I na tej podstawie w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowane zostały projekty rozporządzeń określających stawki poszczególnych płatności bez ekoschematu *Dobrostan zwierząt*. Te stawki będą określone w późniejszym terminie (kwiecień 2025 r.). Całkowita pula środków na płatności bezpośrednie za 2024 r. wynosi 15,75 mld złotych – o 1,22 mld zł mniej niż w roku 2023.

Stawki dopłat bezpośrednich 2024 zostały określone w następującej wysokości:

- ❖ Podstawowe wsparcie dochodu: 483,20 zł/ha
- ❖ Płatność redystrybucyjna: 168,79 zł/ha
- ❖ Płatność dla młodych rolników: 256,55 zł/ha
- ❖ Uzupełniająca płatność podstawowa: 63,22 zł

Stawki dopłat do produkcji zwierzęcej:

- ❖ Bydło: 320,35 zł/szt.
- ❖ Krowy: 409,86 zł/szt.
- ❖ Owce: 109,40 zł/szt.
- ❖ Kozy: 47,83 zł/szt.

Stawki dopłat do produkcji roślinnej:

- ❖ Płatność dla roślin strączkowych na nasiona: 794,08 zł/ha
- ❖ Rośliny pastewne: 430,18 zł/ha
- ❖ Chmiel: 1 852,03 zł/ha
- ❖ Ziemniaki skrobiowe: 1 580,89 zł/ha
- ❖ Buraki cukrowe: 1 253,34 zł/ha
- ❖ Pomidory: 2 097,56 zł/ha
- ❖ Truskawki: 1 154,20 zł/ha
- ❖ Len: 431,98 zł/ha
- ❖ Konopie włókniste: 125,32 zł/ha
- ❖ Tytoń – Virginia: 2,52 zł/kg
- ❖ Pozostały tytoń: 2,52 zł/kg

Stawki ekoschematów obszarowych

Resort rolnictwa, po uwzględnieniu liczby punktów uzyskiwanych za realizację danej praktyki w ramach ekoschematu rolnictwo węglowe, zarządzanie składnikami odżywczymi, a także współczynnika zmiany liczby punktów, określił stawki ekoschematów obszarowych:

Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi:

- ❖ Ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych z obsadą zwierząt: 432,05 zł/ha
- ❖ Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe: 432,05 zł/ha
- ❖ Integrowana Produkcja Roślin: 810 zł/ha

- ❖ Biologiczna ochrona upraw: 297,61 zł/ha
- ❖ Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych: 242,86 zł/ha
- ❖ Grunty wyłączone z produkcji: 418,89 zł/ha
- ❖ Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy: 86,41 zł/ha
- ❖ Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem: 259,23 zł/ha
- ❖ Zróżnicowana struktura upraw: 223,18 zł/ha
- ❖ Wymieszanie obornika na gruntach ornych do 12 godzin od jego aplikacji: 172,82 zł/ha
- ❖ Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo: 259,23 zł/ha
- ❖ Uproszczony system uprawy: 249,50 zł/ha
- ❖ Wymieszanie słomy z glebą: 134,60 zł/ha
- ❖ Rośliny miododajne: 891,32 zł/ha

Zaliczki dopłat wypłacane są od 16 października do końca listopada 2024 roku, a od 1 grudnia ARiMR zacznie wypłacać pozostałą część płatności. Zgodnie z zapowiedziami ministra rolnictwa Czesława Siekierskiego zaliczki mają być w pierwszej kolejności wypłacane rolnikom z województw, które ucierpiały na skutek wrześniowej powodzi. Do końca czerwca 2025 roku Agencja powinna przelać na konta rolników co najmniej 95% wszystkich dopłat.

Źródło: MRiRW

Chroń dziecko w gospodarstwie rolnym

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wraz z Państwową Inspekcją Pracy od lat prowadzą kampanię na rzecz ochrony dzieci w gospodarstwach rolnych. W tym celu prowadzone są nieodpłatne szkolenia, organizowane są konkursy, w środkach masowego przekazu pojawiają się informacje na ten temat, organizowane są spotkania instruktażowe z prezentacją filmów oraz pokazy środków ochrony osobistej.

Małgorzata Turowska
PZDR Krosno Odrz.
m.turowska@lodr.pl

To wciąż się zdarza

Zmechanizowanie prac polowych zdecydowanie ograniczyło udział dzieci w pracach w gospodarstwie. Również prowadzona od lat edukacja spowodowała, że dzieci poniżej 16 roku życia w coraz mniejszym stopniu uczestniczą w zajęciach związanych z prowadzeniem gospodarstwa. Nie oznacza to jednak, że wypadki z udziałem dzieci się nie zdarzają. Według danych KRUS, w przypadku młodzieży najczęściej dochodzi do uderzeń, przygniecen przez maszyny oraz ugryzień przez zwierzęta. Takie urazy są bardzo dotkliwe, a ich leczenie jest długotrwałe i kosztowne. Według danych KRUS za 2022 rok, wypadkom uległo 1 432 dzieci. Troje z dzieci poniosło śmierć.

Chrońmy najmłodszych

Kiedy najczęściej dochodzi do wypadków? Przy obsłudze ciągników oraz maszyn rolniczych, szczególnie przy ich sprzęganiu. Absolutnie wykluczone i zabronione jest obsługiwanie przez dzieci maszyn stacjonarnych takich jak: siewczarnie, mieszalniki, dmuchawy, rozdrabniacze czy przenośniki ślimakowe oraz taśmowe. Należy również chronić dziecko przed dostępem do substancji chemicznych, a magazyny w których przechowujemy środki, muszą być zawsze zamknięte.

To samo dotyczy wszelkiego rodzaju substancji chemicznych, w tym substancji żrących, paliw czy nawozów, szczególnie wapna palonego. Pamiętajmy, że w trakcie prac w zbiornikach zamkniętych w pobliżu nie powinny przebywać dzieci. Dotyczy to szczególnie wywozu szamba, gnojówki czy gnojowicy. To, co z pozoru może wydawać się nieszkodliwe, to dźwiganie i przenoszenie. Dzieci w trakcie takich prac nie mają nawyku poprawnej postawy, co może skutkować dość dotkliwymi kontuzjami. Te prace na ogół związane są z pozyskiwaniem drewna i jego obróbką. Obowiązuje całkowity zakaz obsługiwania przez dzieci i młodzież takich maszyn jak pilarki, gdyż niesie to ryzyko:

- urazów palców dłoni prowadzących np. do ich amputacji
- odrzutu piłowanego elementu, w wyniku czego może dojść do urazu głowy, oczu, tułowia, przedramion, nóg, a w wyniku obrażeń wewnętrznych prowadzić nawet do śmierci
- zaprószenia, zapylenia oczu trocinami, wiórami, pyłem
- uszkodzenia słuchu przez hałas towarzyszący pracy urządzenia – przekraczający normy dla 8-godzinnego czasu pracy
- porażenia prądem – używanie niesprawnych elementów elektrycznych.

Niebezpieczne zwierzęta

Obsługa zwierząt gospodarskich również nie powinna być powierzana dzieciom. Z danych KRUS wynika, że

rocznie ok. 2 000 osób doznaje urazu podczas pracy ze zwierzętami, a kilka traci życie. Skala tych zdarzeń pokazuje, jak niebezpieczna może być praca przy zwierzętach. Należy pamiętać, że zwierzęta reagują w sposób nieprzewidywalny, gdy podejździe się do nich bez uprzedzenia lub gdy przestraszą się gwałtownych ruchów. A dzieci bywają bardzo hałaśliwe i spontaniczne.

Konkurs

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zaprasza właścicieli gospodarstw rolnych do corocznego udziału w Ogólnokrajowym Konkursie Bezpieczne Gospodarstwo Rolne, aby chronić siebie, i dzieci. Celem konkursu jest promocja zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym. Udział w nim mogą wziąć zarówno duże, jak i małe gospodarstwa rolne. Właściciele gospodarstw rolnych uczestniczący w konkursie mają okazję do zaprezentowania swojego miejsca pracy i osiągnięć zawodowych, zdobycia cennych nagród, a przede wszystkim poddania swojego gospodarstwa profesjonalnemu audytowi bezpieczeństwa pracy, który wykonują komisje konkursowe. Podczas eliminacji sprawdzą one, czy w ocenianym gospodarstwie stosowane są w praktyce zasady ochrony zdrowia i życia, a także czy wyeliminowane zostały w nim zagrożenia wypadkowe.

Zasady bioasekuracji w gospodarstwie rolnym – walka z ASF

Przestrzeganie zasad bioasekuracji zawartych w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 kwietnia 2024 roku w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń opublikowane w Dzienniku Ustaw z roku 2024 poz. 677, ma kluczowe znaczenie dla zwalczania tej choroby. Zapoznajmy się z najważniejszymi pojęciami i zagadnieniami związanymi z bioasekuracją.

Justyna Klucznik-Demkiv
LODR Kalsk
j.klucznik@lodr.pl

Bioasekuracja wewnętrzna

Bioasekuracja wewnętrzna to ograniczenie rozprzestrzeniania się patogenów lub ich wektorów w gospodarstwie. To szereg działań, które powinny być stosowane przez osoby mające bezpośredni kontakt ze zwierzętami – osoby wchodzące do budynków i przebywające w pomiesz-

zeniach, w których utrzymywane są zwierzęta.

Bioasekuracja zewnętrzna

Bioasekuracja zewnętrzna to ograniczenie rozprzestrzeniania się patogenów lub ich wektorów w bliższym lub dalszym otoczeniu gospodarstwa. Skupia się na działaniach dążących do prawidłowego zabezpieczenia budynków inwentarskich przed kontaktem ze środowiskiem zewnętrznym, głównie przed dotarciem w okolice tych budynków dzikich zwierząt.

Zasady bioasekuracji w gospodarstwie

- ◆ przy wejściach do budynków, w których utrzymywane są zwierzęta, znajdują się tablice z napisem „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”
- ◆ świnie wprowadzane do gospodarstwa zaopatrzone są w świadectwo zdrowia
- ◆ w gospodarstwie przez 3 lata przechowuje się dokumentację weterynaryjną dotyczącą przebiegu

leczenia i przeprowadzonych zabiegów weterynaryjnych

- ◆ przestrzegany jest zakaz żywienia świń odpadami gastronomicznymi lub materiałem paszowym zawierającym odpady gastronomiczne
- ◆ utrzymanie świń w odrębnych zamkniętych pomieszczeniach, w których są utrzymywane tylko świnię, mających oddzielne wejścia oraz niemających bezpośredniego przejścia do innych pomieszczeń, w których są utrzymywane inne zwierzęta kopytne. Nie stosuje się, jeśli utrzymywane są świnię w systemie otwartym
- ◆ zabezpieczenie budynku, w którym utrzymywane są świnię przed dostępem zwierząt wolnożyjących i domowych
- ◆ używanie urządzeń zapewniających skuteczną dezynfekcję przed wejściem do pomieszczeń, w których utrzymywane są świnię i wyjściami z tych pomieszczeń lub wyłożenie mat
- ◆ szerokość wyłożonych mat powinna być nie mniejsza niż szerokość danego wejścia lub wyjścia
- ◆ długość – nie mniejsza niż 1 m, a także stałe utrzymywanie tych mat w stanie zapewniającym skuteczność działania środka dezynfekcyjnego,

- ◆ karmienie świń paszą zabezpieczoną przed dostępem zwierząt wolnożyjących i domowych
- ◆ wykonanie czynności związanych z obsługą świń wyłącznie przez osoby, które wykonują te czynności tylko w danym gospodarstwie
- ◆ stosowanie przez osoby wykonujące czynności związane z obsługą świń, przed rozpoczęciem tych czynności, środków higieny niezbędnych do ograniczenia ryzyka szerzenia się afrykańskiego pomoru świń, w tym: mycie i odkażanie rąk oraz oczyszczanie i odkażanie obuwia.

Śmiertelny wirus

Chorobę afrykańskiego pomoru świń wywołuje wirus afrykańskiego pomoru świń (ASFV). ASF jest chorobą groźną zakaźną i zaraźliwą świń domowych i dzikich, o przebiegu ostrym lub przewlekłym. W przypadku wystąpienia ASF w stadzie dochodzi do dużych spadków w produkcji. Zakażenie przebiega powoli i obejmuje znaczny odsetek zwierząt w stadzie, przy czym śmiertelność zwierząt sięga nawet 100%. Przyjmuje się, że okres inkubacji choroby wynosi 15 dni. Ludzie nie są wrażliwi na zakażenie wirusem ASF. Pamiętajmy, że wirus ASF jest odporny na warunki środowiska i w zależności od warunków przeżywa:

- ◆ we krwi świń – 18 tygodni
- ◆ w odchodach świń – 60-100 dni w temperaturze pokojowej
- ◆ w surowym mięsie w temperaturze 4°C – 150 dni, a w mięsie mrożonym około 1000 dni
- ◆ w szpiku kostnym – do 6 miesięcy, a w tkankach gnijących zwłok dzika lub świni przez 7-8 miesięcy.

Objawy kliniczne ASF

- ◆ nagłe padnięcia świń
- ◆ gorączka, przy której zwierzęta na ogół mają zachowany apetyt
- ◆ sińce skóry, uszu, brzucha oraz boków ciała
- ◆ duszność
- ◆ biegunka (często z domieszką krwi)
- ◆ wymioty
- ◆ ronienia u macior prośnych.

Tuż przed śmiercią świni zakażonej wirusem ASF dochodzi do spadku wewnętrznej temperatury ciała.

Pilotaż zwalczania ASF na obszarze województwa lubuskiego

Celem projektu jest wprowadzenie nowych rozwiązań w zwalczaniu ASF w określonych obszarach i w określonym zakresie. Należy wzmocnić pozytywne oraz ograniczyć negatywne działania i reakcje na zmiany w zwalczaniu ASF oraz poprawić skuteczność zwalczania ASF w województwie lubuskim, z dalszą możliwością przeniesienia sprawdzonych rozwiązań na teren całego kraju.

Liderzy projektu

- Inspekcja Weterynaryjna
- Lubuskie Forum Rolnicze
- Lubuska Izba Rolnicza
- Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
- Polski Związek Łowiecki
- Lasy Państwowe.

ASF jest bardzo złożoną chorobą i stanowi globalne zagrożenie, jej zwalczanie jest prawdziwym wyzwaniem. Wczesne wykrycie plus bezpieczeństwo stanowi podstawę programu kontroli ASF.

Znikają kolejne substancje aktywne

Pomimo znacznego uszczuplenia przez Komisję Europejską na przestrzeni ostatnich lat ilości dostępnych substancji aktywnych, wciąż wycofywane są kolejne.

dr inż. Tomasz Sakowicz
LODR Kalsk
t.sakowicz@lodr.pl

Działajmy, ale z rozwagą

Trend wycofywania z użycia kolejnych substancji aktywnych przez Komisję Europejską nieustannie budzi zaniepokojenie producentów roślin. Pomimo stopniowego rozwoju i promocji niechemicznych metod ograniczania presji agrofagów, w dalszym ciągu podstawę ochrony upraw stanowi wykorzystanie pestycydów. Powód takiego stanu rzeczy jest dość prozaiczny – metoda chemiczna jest w dalszym ciągu tańsza, wydajniejsza i skuteczniejsza od metod alternatywnych.

Przy właściwym doborze środka i aplikacji w odpowiednim terminie, rolnik może skutecznie zwalczyć pojawiające się w uprawach agrofagi. Jednak należy pamiętać, że metoda chemiczna również nie jest pozbawiona wad. Zwalczane chwasty, patogeny i szkodniki z czasem zaczynają uodparniać się na stosowane środki ochrony roślin. Z tego względu bardzo ważna jest rotacja stosowanych substancji aktywnych, z uwzględnieniem ich podziału pod kątem mechanizmów działania. Ciągłe poleganie na jednej substancji aktywnej lub grupie substancji o tym samym mechanizmie działania prowadzi do całkowitego uodpornienia się zwalczanych agrofagów. Lekceważenie tego zjawiska może prowadzić do powstawania odporności krzyżowych, nawet na kilka mechanizmów działania. W skrajnych przypadkach może to doprowadzić do sytuacji, w której danego agrofaga nie będzie można zniszczyć żadnym z dostępnych na rynku środków ochro-

ny roślin. Niestety, ale dużo mniejsza w porównaniu do reszty świata ilość dostępnych substancji aktywnych i regularne wycofywanie kolejnych sprawiają, że kraje Unii Europejskiej są szczególnie mocno zagrożone tym zjawiskiem.

Znika kolejnych 5 substancji

Do końca 2024 roku przyjdzie nam pożegnać trzy kolejne substancje aktywne: metiram, chlofentezynę i bentiawalikarb, a w 2025 znikną jeszcze dwie – dimetomorf i mepanipiryrym. Spowoduje to wycofanie z rynku 12 fungicydów i jednego akarycydu.

Chlofentezyna (Klofentezyna)

Klofentezyna, występująca w naszym kraju pod nazwą chlofentezyna, zaliczana jest do grupy tetrazyn (IRAC

10A). W Polsce dostępna jest jedynie w jednym preparacie – Apollo 500 SC. Jest to akarycyd służący do zwalczania przędziorka owocowca w jabłoni. Działa głównie jajobójczo, ale zwalcza również stadium larwy i pierwsze stadium nimfy. Nie działa na formy dorosłe. Środek został już wycofany ze sprzedaży, ale może być jeszcze stosowany do 11 listopada 2024 r.

Metiram

Metiram jest substancją grzybobójczą z grupy ditiokarbaminianów (FRAC M 03). W naszym kraju wspomniana substancja wchodzi w skład jednego preparatu, którym jest fungicyd Polyram 70 WG. Jest to środek grzybobójczy o działaniu kontaktowym do stosowania zapobiegawczego w ochronie ziemniaka, jabłoni, pomidora i cebuli przed chorobami.

W uprawie ziemniaka i pomidora w gruncie, środek jest przeznaczony do ochrony przed zarzą ziemniaka i alternariozą. W uprawie jabłoni służy do ochrony przed parchem jabłoni. Natomiast w uprawie cebuli przed mączniakiem rzekomym. Środek został już wycofany ze sprzedaży, ale może być jeszcze stosowany do 28 listopada 2024 r.

Bentiawalikarb

Bentiawalikarb to substancja czynna o działaniu grzybobójczym z grupy chemicznej karbaminiany (FRAC 40). Działa powierzchniowo i układowo. Wspomnianą substancję można spotkać jedynie w mieszance z oksatiapiprolią w fungicydzie Zorvec Endavia. Wykazuje wysoką zdolność do długotrwałego utrzymywania się na powierzchni blaszki liściowej, nawet w niekorzystnych warunkach pogodowych. Substancja jest wykorzystywana w uprawie ziemniaka w celu ochrony przed zarzą ziemniaka. Ma również zastosowanie w ochronie cebuli i czosnku przeciw mączniakowi rzekomemu. Preparat będzie dostępny w sprzedaży do 13 listopada 2024 r., po tym terminie nie będzie już możliwy jego zakup, jednak zakupiony przed tą datą środek będzie można stosować do 13 grudnia 2024 r.

Dimetomorf

Dimetomorf jest substancją o działaniu grzybobójczym należąca do grupy chemicznej pochodnych kwasu cynamonowego (FRAC H5). Mechanizm działania tej substancji polega na blokowaniu syntezy celulozy w ścianach komórkowych zarodników oraz strzępek patogena. Dimetomorf wchodzi w skład 9 dostępnych na liście ministerialnej preparatów, można

go spotkać m.in. w popularnym fungicydzie Cabrio Duo 112 EC (w mieszance z piraklostrobiną). Jest przeznaczony do stosowania zapobiegawczo oraz interwencyjnie przeciwko zarazie ziemniaka i alternariozie. Ma zastosowanie w ochronie ziemniaka, cebuli, pomidora, sałaty czy ogórka. Fungicyd jest wciąż dostępny w sprzedaży do 20 kwietnia 2025 r., po tym terminie nie będzie już możliwy jego zakup, jednak zakupiony przed tą datą środek będzie można stosować do 20 maja 2025 r.

Mepanipiryum

Mepanipiryum jest substancją grzybobójczą zaliczaną do grupy anilinopiryimidyn (FRAC D1). Jest to substancja wykorzystywana przede wszystkim w ogrodnictwie, dostępna na naszym rynku jedynie w preparacie Frupica 440 SC. Fungicyd przeznaczony jest do ochrony truskawki przed szarą pleśnią. Preparat działa włącznie a mechanizm działania substancji aktywnej polega na hamowaniu biosyntezy metioniny, co w konsekwencji prowadzi do zahamowania wydzielania enzymów potrzebnych do infekcji. Preparat będzie dostępny w sprzedaży do 20 kwietnia 2025 r., po tym terminie zakup nie będzie już możliwy, jednak nabyty przed tą datą środek będzie można stosować do 20 maja 2025 r.

Głownia guzowata kukurydzy

Głownia guzowata to choroba grzybowa o bardzo charakterystycznych objawach – srebrnych narośli nie da się pomylić z niczym innym.

Małgorzata Żylińska
WIORiN O/ Gorzów Wlkp.

Grzyb *Ustilago maydis* atakuje wszystkie nadziemne części rośliny. Galaretowate narośla widoczne są zwłaszcza na kolbach, gdzie przerastają ziarniaki, tworząc guzy o średnicy nawet kilkunastu centymetrów. Srebrna błona na powierzchni z czasem pęka, a z wnętrza wysypują się zarodniki. Roślina silnie porażona chorobą, z wieloma naroślami, jest osłabiona i wtedy mogą wystąpić chlorozy oraz zahamowanie wzrostu. Narośla mogą występować również na łodygach, a każde z nich to osobna infekcja. Zarodniki chorobotwórczego grzyba

roznoszone są przez wiatr, a ponadto pozostają w glebie wraz z resztkami poźniwnymi. Po przezimowaniu grzybnia wraz z wiatrem lub kroplami deszczu trafia na młode rośliny kukurydzy, przerastając jej organy. Wyróżnia się trzy generacje głowni: pierwsza poraża liście, druga łodygi, wiewchy i kolby w okresie kwitnienia, a trzecia czubki kolb i pojedyncze ziarniaki.

Rozwojowi choroby sprzyja zeronowanie szkodników, takich jak mszyce, ploniarka zbożówka, wciornastki czy omacnica prosowianka. Podobnie porażeniu przez grzyby pomagają uszkodzenia powstałe w wyniku zabiegów pielęgnacyjnych, przymrozków, gradobicia czy suszy i erozji wietrznej. Zarodniki *Ustilago maydis* są w stanie przetrwać w glebie do 3 lat, dlatego w przypadku silnego porażenia warto rozważyć przerwanie monokultury kukurydzy.

Porażone części roślin nie są szkodliwe dla zwierząt, natomiast przy większym nagromadzeniu mogą negatywnie wpływać na smakowitość paszy. Poza tym zakażona kolba kukurydzy cechuje się korzystnie zmienioną wartością odżywczą. Zawiera znacznie więcej białka, w szczególności jednego aminokwasu – lizyny. Niestety taka kukurydza nie nadaje się do sprzedaży, ponieważ większość ziaren ulega całkowitej degradacji.

Powierzchnia charakterystycznych narośli jest jednak doskonałym miejscem rozwoju grzybów z rodzaju *Fusarium*. Taka infekcja jest poważniejszym zagrożeniem ze względu na ryzyko spożycia mykotoksyn przez zwierzęta karmione kiszzonką z kukurydzy.

■ **Leszek Mazurkiewicz**
Lubuski Wojewódzki Inspektor
Ochrony Roślin i Nasiennictwa
w Gorzowie Wlkp.

Co ciekawe, w Meksyku celowo infekuje się głownią plantacje kukurydzy. Dlaczego? W wielu krajach grzyb ten jest uznawany za przysmak. Można spróbować przyrządzonych w luksusowych restauracjach dań takich jak: tamales, tacos, quesadillas, zup czy sosów. Grzyb ten występuje pod nazwami: huitlacoche, trufla meksykańska, aztecki kawior i czarne złoto. W smaku jest ziemisty, lekko słodki. Głownię można jeść na wiele sposobów i dodawać ją do potraw, do których zwykle dodaje się grzyby. Grzyba można przechowywać w lodówce, gdzie zachowuje świeżość od 8 do 15 dni.

Głownię kukurydzy wykorzystuje się również do produkcji szczepionki przeciwko cholercze.

W celu ochrony kukurydzy przed głownią należy przede wszystkim wysiewać tylko zdrowe nasiona, które zaprawione są fungicydami (środkami grzybobójczymi). Jest to jedyna chemiczna ochrona przed *Ustilago maydis*. Zarodniki przetrwalnikowe grzyba zachowują zdolność do infekcji przez około 3 lata. Jeśli chcemy skutecznie się ich pozbyć, należy stosować płodozmian i głęboko przyorywać resztki poźniwne. Nie można również stosować obornika od zwierząt, które spożywały kukurydzę zarażoną głownią. W ich odchodach nadal mogą znajdować się zarodniki.

„Kosmiczne” rolnictwo

– nowe trendy – cz. II

Dariusz Golczyk
LODR Kalsk
d.golczyk@lodr.pl

Agro roboty w rolnictwie 4.0 – jak pomagają w pracy na polu

Zautomatyzowane procesy w rolnictwie

Współczesne rolnictwo łączy się coraz bardziej z technologią, a agro roboty stanowią ważny element tego procesu. Dzięki nim możliwe staje się zautomatyzowanie wielu prac na polu, co przyczynia się do zwiększenia precyzji i efektywności zabiegów agrotechnicznych.

Siew i zabiegi agrotechniczne

Agro roboty mogą być wykorzystane do precyzyjnego siewu nasion, co pozwala na równomierne rozłożenie roślin na polu. Mogą także pomagać w zabiegach agrotechnicznych, takich jak opryski czy nawożenie, elimi-

nując błędy wynikające z ludzkiej interwencji.

Zbieranie plonów

Kolejna ważna rola agro robotów w rolnictwie to pomoc w zbieraniu plonów. Dzięki nim możliwe jest automatyczne zbieranie i sortowanie plonów, co przyspiesza cały proces i zmniejsza koszty produkcji.

Krok w przyszłość

Wprowadzenie agro robotów do rolnictwa 4.0 to krok w przyszłość, który przynosi liczne korzyści dla rolników. Dzięki nim możliwe jest zwiększenie precyzji, efektywności i rentowności produkcji rolniczej, dlatego warto zainwestować w tę technologię.

Agro roboty w rolnictwie 4.0 stanowią przełomowy krok w procesie automatyzacji i poprawy efektywności pracy rolniczej. Dzięki zastosowaniu zaawansowanych technologii roboty mogą pomagać rolnikom w wielu zadaniach, takich jak siew, nawożenie, pielęgnacja roślin czy zbieranie plonów.

Lepsza kontrola upraw

Roboty rolnicze wyposażone w czujniki GPS, kamery i inne systemy wizyjne mogą precyzyjnie monitorować stan upraw, identyfikować chwasty i szkodniki, a także zbierać dane o wilgotności gleby czy warunkach pogodowych. Dzięki temu rolnicy mają lepszą kontrolę nad swoimi uprawami i mogą szybko reagować na ewentualne problemy.

Wykorzystamy sztuczną inteligencję?

Wizjonerska przyszłość agro robotów w rolnictwie 4.0 zakłada dalszy rozwój technologii tak, aby robo-

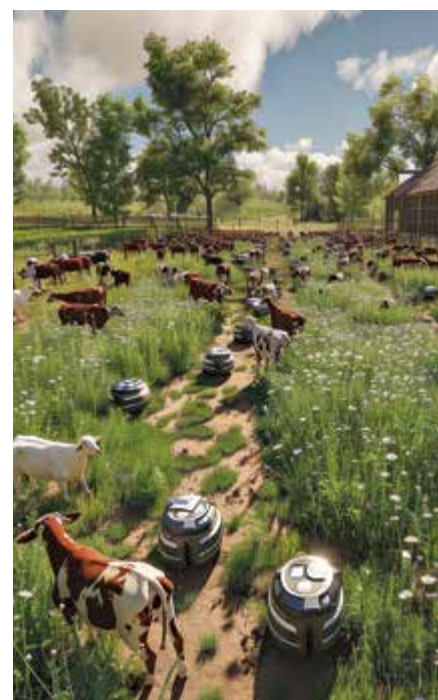
ty były jeszcze bardziej efektywne i wszechstronne. Możliwe jest wykorzystanie sztucznej inteligencji do analizy danych z różnych czujników i dostosowywania działań robotów do indywidualnych potrzeb każdego pola.

Roboty mogą także stać się coraz bardziej autonomiczne i samodzielne, co pozwoli rolnikom zaoszczędzić czas i obniżyć koszty pracy. Długoterminowo, agro roboty mogą przyczynić się do zwiększenia produkcji rolnej, redukcji wpływu czynników środowiskowych na uprawy oraz poprawy jakości i bezpieczeństwa żywności.

Warto zainwestować

Podsumowując, agro roboty stanowią niezbędne narzędzie w modernizacji rolnictwa i mogą przyczynić się do jego zrównoważonego rozwoju w erze cyfrowej. Dlatego też warto inwestować w rozwój tej technologii oraz promować jej stosowanie wśród rolników w naszym kraju.

Cdn...

Pozwolenia i zgłoszenia wodnoprawne w gospodarstwie rolnym

Posiadając gospodarstwo rolne, każdy rolnik powinien pamiętać, że jest użytkownikiem urządzeń melioracji wodnych, tj. rowów melioracyjnych oraz systemów drenarskich, które mają olbrzymi wpływ na gospodarkę wodną w obrębie gospodarstwa. W okresie dużej ilości opadów, w szczególności jesienią i wiosną, system drenarski oraz rowy melioracyjne umożliwiają szybkie odprowadzenie wód opadowych z naszych pól, a w okresach suszy w porze letniej, dzięki systemom zastawek możliwe jest retencjonowanie wody. Dlatego bardzo ważnym jest, aby urządzenia melioracji wodnych utrzymywać w należyłym stanie technicznym.

| Paweł Strawa

Ważna retencja

Nie każdy ma świadomość, że nawet nie będąc właścicielem rowu melioracyjnego, powinien według ustawy Prawo wodne o ten rów dbać. Przy retencjonowaniu wody w gospodarstwie bardzo ważną rolę odgrywają też oczka wodne lub stawy śródpolne. Rolnicy często i niesłusznie traktowali je jako nieużytki. Często były zasypywane lub niszczone w celu zwiększenia areału. Jednak niejednemu gospodarstwu odbiło się to czkawką, gdyż okazywało się, że na danej działce rolnej zaczęły występować zastoiska wodne i wymoknięcia roślin, co obniżało przychody z produkcji.

Stawy bądź oczka są cennym rezerwuarem wody, co ma istotne znaczenie w przeciwdziałaniu skutkom suszy rolniczej. Retencjonowana woda, która jest utrzymywana w pobliżu różnorodnych roślin uprawnych, korzystnie wpływa na bilans wody, a co za tym idzie – poprawie ulega mikroklimat. Dzięki retencjonowaniu wody zapewniamy równowagę ekologiczną, czego przykładem jest występowanie płazów, które są wskaźnikami zanieczyszczenia wód.

Spod ziemi

W intensywnym rolnictwie przy deficycie opadów, niezbędne jest często nawadnianie upraw za pomocą deszczowni i w tym przypadku niezbędna jest inwestycja w studnię głębinową, która zaopatrzy nas w niezbędne ilości wody. W przypadku chęci wykonania studni głębinowej będzie wymagane pozwolenie wodnoprawne. Jeśli plano-

wane jest korzystanie z wód w sposób inny niż zwykły, a zatem jeśli studnia będzie głębsza niż 30 metrów, a także jeśli przewidziany jest pobór wód w ilości przekraczającej 5 m³ na dobę. Natomiast w przypadku odprowadzania wód z wykopów budowlanych lub z próbnych pompowań otworów hydrogeologicznych, wymagane jest również złożenie wniosku zgłoszenia wodnoprawnego, o którym jest mowa w dalszej części artykułu.

Kłopotliwe rowy

Częstym problemem, z którym borykają się rolnicy jest podział działek rolniczych przez rowy melioracyjne. Rów, który rozdziela działki, często komplikuje przejazd pomiędzy działkami rolniczymi i utrudnia prowadzenie zabiegów agrotechnicznych. W związku z tym, aby skrócić czas przejazdu, każdy rolnik ma możliwość wykonania na rowie melioracyjnym przepustu lub innego przekroju zamkniętego na długości nie większej niż 10 metrów, za uprzednią zgodą właściciela danego rowu melioracyjnego. W przypadku wykonania takiej czynności, rolnik powinien złożyć wniosek zgłoszenia wodnoprawnego do organu właściwego tj. Kierownika Nadzoru Wodnego.

Istnieje również możliwość likwidacji lub przełożenia rowu melioracyjnego. Należy je przeprowadzić

po uzgodnieniu z właścicielem przedmiotowego urządzenia, jednakże na planowane przedsięwzięcie należy uzyskać pozwolenie wodnoprawne.

Inwestycje trzeba zgłosić

A co, jeśli chcesz wybudować staw, pomost lub inne urządzenie wodne? A może planujesz inwestycję, która wymaga korzystania z wód lub mogącą mieć wpływ na stan wód? W tym przypadku będziesz potrzebował pozwolenia wodnoprawnego lub będziesz musiał dokonać złożenia wniosku zgłoszenia wodnoprawnego. Podpowiadamy, jak uzyskać takie pozwolenie wodnoprawne lub dokonać zgłoszenia wodnoprawnego.

Pozwolenie wodnoprawne – wymagania

Ustawa Prawo wodne reguluje wymagania odnośnie pozwoleń wodnoprawnych, również dla rolnictwa (Dz. U. z 2024 r. poz. 1087). Pozwolenia wodnoprawnego wymagają:

1. Melioracje wodne (rowy, dreny, rurociągi, stacje pomp służące wyłącznie do celów rolniczych, ziemnych stawów rybnych);
2. Szczególne korzystanie z wód (odwodnienie upraw, użytkowanie wody znajdującej się w stawach i rowach, korzystanie z wód do nawodnienia gruntów lub upraw, na potrzeby działalności rolniczej maks. średniorocznie 5 m³ na dobę i rolniczego wykorzystania ścieków o łącznej ilości 5 m³ na dobę);
3. Usługi wodne (pobór wód podziemnych, powierzchniowych, magazynowanie, piętrzenie lub retencjonowanie wód podziemnych i wód powierzchniowych oraz korzystanie z tych wód).

Pozwolenie wodnoprawne wydaje się na wniosek, za który ponosi się opłatę w kwocie 286 zł (stawka opłaty każdego roku podlega zmianie). Składa się go do organu właściwego tj. Dyrektora Zarządu Zlewni. Do wniosku dołącza się wymagane dokumenty:

1. Operat wodnoprawny, który musi zawierać datę jego wykonania,

opis prowadzenia zamierzonej działalności;

2. Decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach, jeśli jest wymagana;
3. Wypis i wyrys z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w przypadku jego braku, decyzję o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego lub decyzję o warunkach zabudowy;
4. Ocenę wodnoprawną, jeśli jest wymagana;
5. Wypisy z rejestru gruntów lub uproszczone wypisy z rejestru gruntów dla nieruchomości usytuowanych w zasięgu oddziaływania zamierzonego korzystania z wód lub w zasięgu oddziaływania planowanych do wykonania urządzeń wodnych.

Pozwolenia wodnoprawne wydawane są na czas określony, nie dłuższy niż 30 lat. Warto również pamiętać, że pozwolenie wodnoprawne może wygasać, gdy zamierzona realizacja inwestycji nie zostanie rozpoczęta.

Zgłoszenie wodnoprawne – wymagania

W niektórych przypadkach, oprócz pozwolenia wodnoprawnego, można złożyć wniosek zgłoszenia wodnoprawnego. Wraz z wymaganymi dokumentami należy go złożyć listownie bądź osobiście do organu właściwego tj. Kierownika Nadzoru Wodnego. Wniosek zgłoszenia wodnoprawnego można pobrać w oddziale Nadzoru Wodnego. Zgłoszenia wodnoprawnego wymagają:

1. Odprowadzanie wód z wykopów budowlanych lub z próbnych pompowań otworów hydrogeologicznych;
2. Wykonanie stawu, który nie jest napełniany w ramach usług wodnych, ale wyłącznie wodami opadowymi lub roztopowymi lub gruntowymi o powierzchni nieprzekraczającej 5000 m² i głębokości nie przekraczającej 3 m od naturalnej powierzchni terenu;
3. Przebudowa rowu polegająca na wykonaniu przepustu lub innego przekroju zamkniętego na długości nie większej niż 10 metrów.

W przypadku, gdy wykonanie stawu lub wykonanie przepustu, przekroczy powyższe parametry, organ właściwy w sprawach zgłoszeń wodnoprawnych tj. Kierownik Nadzoru Wodnego orzeka w drodze decyzji o obowiązku uzyskania pozwolenia wodnoprawnego. Do zgłoszenia wodnoprawnego należy załączyć następujące dokumenty:

1. Mapę sytuacyjno-wysokościową pobraną z państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego z naniesionym schematem planowanych czynności, robót lub urządzeń wodnych i zasięgiem ich oddziaływania lub inną mapę uwierzytelnioną przez organ państwowej służby geodezyjnej i kartograficznej;
  2. Odpowiednie szkice i rysunki;
  3. Wypis i wyrys z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w przypadku jego braku, decyzję o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego lub decyzję o warunkach zabudowy;
  4. Zgodę właściciela urządzenia wodnego (np. omawianego rowu melioracyjnego), które jest niezbędne do wykonania planowanych czynności, robót lub urządzeń wodnych;
  5. Potwierdzenie skutecznego zgłoszenia (zgłoszenie Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska wymaga prowadzenie form ochrony przyrody) zgodnie z art. 118 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, jeżeli jest wymagane;
  6. Poświadczenia wniesienia opłaty za zgłoszenie wodnoprawne na konto Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w kwocie 114,66 zł (stawka opłaty każdego roku podlega zmianie).
- Należy pamiętać, że jeżeli urządzenie wodne, które zostało wykonane bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego lub zgłoszenia, Wody Polskie jako organ mogą nałożyć karę w postaci wymogu legalizacji danego urządzenia wodnego, której wysokość wynosi 5720,17 zł (stawka opłaty każdego roku podlega zmianie).

Permakultura – uprawa w zgodzie z naturą

Żyjemy w świecie, w którym bardzo duży nacisk kładzie się na maksymalną wydajność produkcji rolniczej. Pobijane są kolejne rekordy wysokości plonów z hektara, przy jednoczesnym dążeniu do minimalizacji kosztów produkcji. Jednak w całym tym procesie bardzo często zapominamy o środowisku naturalnym, bez którego produkcja rolnicza nie byłaby możliwa. Na szczęście następuje coraz większy wzrost świadomości na temat ochrony środowiska naturalnego. Coraz większą wagę przykładana się również do współpracy z naturą. Przykładem takiego działania jest właśnie permakultura, zyskująca w ostatnich latach na popularności.

Piotr Tylińczak
LODR Kalsk
p.tylinzczak@lodr.pl

Permakultura jest systemem rolnictwa, w którym podczas uprawy naśladujemy procesy naturalnie występujące w przyrodzie, unikając wykonywania czynności, które nie zachodzą w naturze i zostały wymyślone przez człowieka. Takie działanie powoduje występowanie naturalnych procesów – takich, które występują w dzikich, nieużytkowanych przez człowieka obszarach. Nie oznacza to jednak pozostawienia uprawy sa-

mej sobie – wspomagamy roślinę, ale tylko i wyłącznie poprzez zabiegi, które mogą wystąpić w środowisku naturalnym.

Najważniejsza jest gleba

W systemie permakultury najważniejszym elementem jest gleba. Decydując się na taki rodzaj uprawy całkowicie rezygnujemy z przewracania gleby, ponieważ w środowisku naturalnym taki proces nie występuje. Dzięki odstąpieniu od przewracania gleby, mikroorganizmy, w większości organizmy beztlenowe, rozwijają

się i namnażają w glebie w większej ilości niż ma to miejsce przy tradycyjnej orkowej uprawie (przewracanie gleby powoduje jej napowietrzanie i odkrywanie mikroorganizmów beztlenowych).

Zwiększona ilość mikroorganizmów w glebie wpływa na szybszy rozkład materii organicznej oraz sprzyja uwalnianiu składników pokarmowych z gleby – składniki odżywcze zawarte w resztkach roślinnych są uwalniane i stają się szybko dostępne dla kolejnej rośliny uprawnej. Mikroorganizmy pełnią również najważniejszą rolę w powstawianiu próchnicy glebowej, która magazynuje nie tylko składniki odżywcze zapobiegając ich stratom i wymywaniu, ale również pełni funkcję magazynu wody dla roślin. Próchnica glebowa może związać kilkukrotnie więcej wody niż sama waży, dzięki czemu rośliny mogą korzystać z zasobów wodnych gleby, nawet w przypadku długotrwałych braków opadów atmosferycznych.

Odżywianie roślin

Odżywianie roślin to nic innego jak zapewnienie im nawozu. W środowisku naturalnym nie występują nawozy sztuczne, a rośliny czerpią składniki pokarmowe z rozkładu resztek roślinnych lub zwierzęcych.

W procesie tym biorą udział przedstawione wcześniej mikroorganizmy. W celu zapewnienia składników odżywczych, a jednocześnie naśladować naturę, stosuje się nawozy naturalne oraz komposty roślinne. Skąd możemy pozyskiwać takie nawozy? Kompostować można praktycznie każdy materiał roślinny – resztki po roślinach z poprzednich zbiorów, słomę, siano, liście opadające z drzew, mniejsze gałęzie. Po pewnym czasie, zależnym od rodzaju kompostowanych materiałów, uzyskujemy wartościowy nawóz naturalny, który możemy stosować do ściółkowania roślin, zapewniając im dopływ składników pokarmowych.

A co z chwastami?

W środowisku naturalnym nigdy nie występuje zjawisko monokultury – różne gatunki roślin konkurują ze sobą wzajemnie o światło, wodę i pokarm. W przypadku uprawy interesujących nas roślin, wszystkie inne niepożądane przez nas są chwa-

stami. W przypadku permakultury, chwasty ograniczane są poprzez nieustanne dokładanie ściółki powstałej z kompostów roślinnych. Komposty są wolne od nasion chwastów (w wyniku procesu kompostowania nasiona obumierają), a dzięki temu że przykrywają wierzchnią warstwę gleby, ograniczają dostęp do światła kiełkującym nasionom roślin niepożądanych. Takie postępowanie powoduje, że następuje znaczne ograniczenie występowania chwastów w prowadzonej przez nas uprawie.

Bioróżnorodność kluczem do sukcesu

Planując uprawy nie wolno nigdy zapominać o bioróżnorodności. Tak samo jak w środowisku naturalnym występuje obok siebie wiele gatunków roślin, tak w naszych uprawach powinno być jak najwięcej różnych gatunków uprawnych. Większa różnorodność powoduje, że w uprawach występować będzie większa ilość pożytecznych organizmów, które z kolei pomogą zwalczać szkodniki upraw. Ponadto istnieje wiele zależności między poszczególnymi roślinami, które nie zostały jeszcze do końca dokładnie poznane. Jedną z takich zależności jest allelopatia, czyli wydzielanie substancji przez rośliny, które mogą korzystnie lub negatywnie oddziaływać na inne. Przykładem pozytywnego oddziaływania na siebie są pary roślin np.: dynia

i fasola, kapusta i burak, ziemniaki i czosnek. Nawet jeżeli do końca nie znamy oddziaływania poszczególnych roślin na siebie, warto postawić na bioróżnorodność a z pewnością przyniesie to dobre rezultaty.

Od czego zacząć?

Istnieje kilka sposobów na prowadzenie uprawy w systemie permakultury. Sposobem godnym polecenia jest uprawa w grządkach podwyższanych. Taką grządkę można wykonać np. z drewnianych desek, a następnie wewnątrz wypełnić dobrej jakości glebą najlepiej wymieszaną z kompostem. W kolejnych latach uprawy nie przekopujemy już grządki, a jedynie dokładamy od góry materię organiczną w postaci kompostu. Taką uprawę możemy stosować przez wiele lat, pamiętając aby uprawiać po sobie różne gatunki roślin – w celu zachowania równowagi glebowej należy zachować odpowiedni płodozmian i unikać uprawy monokultury.

Na początek warto zacząć od niewielkiej powierzchni, aby nauczyć się tego sposobu uprawy. Choć system ten wymaga nieco więcej nakładów pracy przy rozpoczęciu uprawy – w kolejnych latach odwdzięczy się uzyskiwaniem wysokich plonów o wysokiej jakości przy mniejszych nakładach pracy, a wszystko to jednocześnie z dbałością o środowisko naturalne.

Alternatywne możliwości wykorzystania konopi włóknistych

Konopie włókniste są ciekawą rośliną pod względem gospodarczym oraz ekologicznym i stanowią jedną z najstarszych roślin uprawnych. Charakteryzują się wyjątkowo dużą plastycznością biologiczną. Rosną w różnych warunkach geograficzno-klimatycznych, są rośliną jednoroczną dającą wysoki plon suchej masy.

dr inż. Jacek Kołodziej
dr hab. inż. Jerzy Mańkowski
dr inż. Anna Kicińska – Jakubowska
 IWNiRZ-PIB

Łodygi konopi włóknistych charakteryzują się dużą wysokością dochodzącą do 3-4 metrów. Zastosowanie właściwej agrotechniki gwarantuje prawidłowy rozwój roślin i uzyskanie wysokiego plonu biomasy, który wynosi ok. 10 t/ha. Dzięki palowemu systemowi korzeniowemu rośliny doskonale przewietrzają glebę i poprawiają stosunki wodne. Korzenie wznoszą się w glebę na głębokość 1,5-2,0 m.

Prowadzone w Instytucie Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich wieloletnie badania wykazały, że konopie włókniste mogą być z powodzeniem

wykorzystywane w rolniczej rekultywacji terenów pokopalnianych. Słoma konopna po skoszeniu jest przyorywana na głębokość ok. 30 cm. Przyorane rośliny stanowią biologiczne rusztowanie dla namnażania się flory i fauny glebowej. Dobrze rozwinięty system korzeniowy wytwarza naturalne drewny umożliwiające dostęp powietrza i przepływ wody. W warunkach takich następuje rozwój mikroorganizmów glebowych posiadających podstawowe znaczenie przy tworzeniu próchnicy. W płodozmianie z konopiami w rekultywacji można wykorzystać lucernę siewną, która także daje wysokie plony oraz wytwarza głęboki system korzeniowy. Ważną cechą lucerny jako rośliny motylkowej, jest jej zdolność do symbiozy z bakteriami

brodawkowymi z rodzaju *Rhizobium*, które wiążą azot. Procesy glebotwórcze są bardzo długotrwałe, trwają co najmniej kilkaset lat.

Przeprowadzone doświadczenie, trwające zaledwie kilka lat, polegające na prowadzeniu rekultywacji terenów pogórnich, wykazało pozytywny wpływ uprawy konopi włóknistych

◆ Fot. 2. Tereny przed oraz w trakcie rekultywacji (J. Kołodziej)

oraz lucerny siewnej na zapoczątkowanie procesów glebotwórczych i stopniową poprawę żyzności podłoża wyjściowego. Obserwowano stopniowy wzrost poziomu czynnika dla zawartości w glebie próchnicy oraz poszczególnych składników pokarmowych. Potwierdzeniem pozytywnych rezultatów zastosowanej rekultywacji był obserwowany w wektorze czasowym, wzrost plonów słomy konopnej oraz biomasy lucerny. Kondycja zrekultywowanej gleby na tyle uległa poprawie, że obecnie tereny te użytkowane są rolniczo.

Konopie w swojej masie wytwarzają około 25% włókna, które jest wykorzystywane do celów włókienniczych lub technicznych oraz 75% paździerzy, które także znajdują zastosowanie w gospodarce.

◆ Fot. 1. Konopie włókniste (J. Kołodziej)

Paździerz konopne razem z wapnem stanowią kompozyt wapienno-paździerzowy, który wykorzystuje się w przemyśle budowlanym. Nanosi się go metodą natryskową formując ściany. Elementem nośnym w tego typu budownictwie jest drewniany szkielet budynku. W zależności od proporcji surowców z paździerzy, można formować wypełnienia ścian, tynki zewnętrzne oraz posadzki. Elementy budowlane wytworzone przy użyciu materiału roślin włóknistych charakteryzują się w porównaniu z tradycyjnymi, niższymi kosztami wytworzenia, poprawą warunków

◆ Fot. 4. Badania użytkowe ula konopnego (J. Kołodziej)

izolacyjnych, termicznych i wentylacyjnych – komfortu użytkowania, prostym i szybkim sposobem montażu. Z prowadzonych badań wynika, że częściowe zastąpienie surowców

mineralnych surowcami naturalnymi zwiększa elastyczność materiałów budowlanych i zapobiega ich pękaniu. Wapno zawarte w kompozycie zabezpiecza konstrukcję przed korozją biologiczną (pleśnią), a także zabezpiecza konstrukcję drewnianą przed wilgocią, co ma znaczący wpływ na jej trwałość.

Kompozyt posiada porównywalny, w stosunku do innych stosowanych materiałów, współczynnik przenikania ciepła. W przeciwieństwie jednak do materiałów tradycyjnych, zapewnia stały mikroklimat w pomieszczeniach, gdyż nie obserwuje się tu wahań dobowych temperatury.

Kompozyty wapienno-paździerzowe można również wykorzystać do

budowy uli pszczelich. Powszechnie stosowanymi materiałami do budowy uli są drewno, styropian czy poliuretan. Zastąpienie, tradycyjnie stosowanych w produkcji uli materiałów, odtwarzalnymi surowcami roślinnymi wpływa na ochronę środowiska naturalnego. Prowadzone badania wykazały, że 1 ha upraw konopi włóknistych absorbuje ok. 15 ton CO₂ z atmosfery. Na jeden ul składają się dwa korpusy wykonane w technologii wapienno-paździerzowej. Dennica, daszek oraz dwie powałki są elementami drewnianymi.

Badania użytkowe przedmiotowych uli wykazały, że ul dobrze zachowuje się podczas opadów atmosferycznych, nie stwierdzono namakania i rozmiękania ścian zewnętrznych konstrukcji ula. Ponadto nie przepuszcza wilgoci ani wody do wnętrza. W ulu panuje dobra wentylacja, nie powstaje pleśń i wilgoć. Rodzina pszczela funkcjonuje prawidłowo, porównywalnie z innymi rodzinami w ulach styropianowych, nie stwierdzono padłych pszczół i innych nieprawidłowości w rozwoju zasiedlonej w badanym ulu rodziny pszczelej.

Dotacja Celowa IWNiRŻ-PIB w Poznaniu, Obszar II Rynki rolne; Zadanie 2.10 Przygotowanie artykułów popularno-naukowych na temat możliwości wykorzystania produktów z konopi i ziół w prasie branżowej.

◆ Fot. 3. Wnętrze budynku wykonanego w technologii kompozytu wapienno-paździerzowego (J. Kołodziej)

Znaczenie płodozmianu w rolnictwie ekologicznym

Paweł Andrzejewski
PZDR Żary
p.andrzejewski@lodr.pl

Zamiast chemii

W rolnictwie ekologicznym, gdzie nie stosuje się chemicznych środków ochrony roślin ani sztucznych nawozów, dobrze zaplanowany płodozmian staje się jednym z kluczowych narzędzi zarządzania gospodarstwem. Jego odpowiednie zaplanowanie przyczynia się do zwiększenia plonów o 5-20% i ogranicza zużycie środków produkcji. Płodozmian to naprzemienna uprawa różnych gatunków roślin na tym samym polu w kolejnych latach. Takie podejście przeciwdziała wyjaławianiu gleby oraz zapobiega rozwojowi chorób i szkodników, które mogłyby się kumulować przy monokulturze, czyli uprawie jednej rośliny przez dłuższy czas na tym samym stanowisku.

Korzyści płodozmianu w rolnictwie ekologicznym

Zwiększenie żyzności gleby

Każda roślina ma inne wymagania pokarmowe. Uprawiając różne gatunki roślin, rolnik pozwala glebie odpocząć i zregenerować się. Na przykład rośliny strączkowe (groch, fasola) wzbogacają glebę w azot, co wpływa korzystnie na

Płodozmian od wieków jest fundamentem zrównoważonego rolnictwa. Jego rola w rolnictwie ekologicznym jest szczególnie istotna, ponieważ system ten opiera się na naturalnych procesach i zrównoważonych praktykach, które wspierają żyzność gleby, kontrolę chorób i szkodników oraz zdrowotność upraw.

rośliny, które będą uprawiane w kolejnym sezonie.

Ochrona przed szkodnikami i chorobami

Naprzemiennie uprawy różnych gatunków zmniejszają ryzyko rozprzestrzeniania się patogenów specyficznych dla danej rośliny. Szkodniki i choroby często rozwijają się na tych samych gatunkach roślin. Zmiana upraw utrudnia im przetrwanie i namnażanie się w kolejnych sezonach.

Lepsze zarządzanie chwastami

W rolnictwie ekologicznym, gdzie stosowanie chemicznych środków chwastobójczych jest zabronione, płodozmian pomaga ograniczać występowanie chwastów. Naprzemienna uprawa gatunków o różnych terminach siewu, innej strukturze systemu korzeniowego oraz wysokości nadziemnej zapobiega kompensacji uciążliwych gatunków chwastów typowych dla danej uprawy. Przekłada się to na ograniczenie ich konkurencyjności w stosunku do roślin uprawnych.

Poprawa struktury gleby

Poszczególne grupy roślin mają różne systemy korzeniowe, co wpływa na poprawę struktury gleby. Rośliny z głębokimi korzeniami, takie jak lucerna czy facelia, napowietrzają glebę i poprawiają jej zdolność do retencji wody. Rośliny płytkokorzeniące z kolei zapobiegają erozji gleby i wiążą ją, co jest szczególnie ważne w ochronie gleby przed degradacją.

Zwiększenie stabilności ekonomicznej gospodarstwa

Ograniczenie wahań wielkości plonów i dochodowości w latach pozwala poprawić bezpieczeństwo finansowe gospodarstwa.

Zasady zmianowania roślin uprawnych

Zmianowanie roślin uprawnych, czyli przemyślana rotacja roślin na polach, odgrywa kluczową rolę w płodozmianie. W rolnictwie ekologicznym następstwo roślin musi być dobrze zaplanowane, by maksy-

malizować korzyści dla gleby i roślin. Poniżej przedstawiam główne zasady, którymi należy się kierować przy układaniu płodozmianu:

1. Naprzemiennosc roślin o różnych wymaganiach pokarmowych

Rośliny można podzielić na trzy główne grupy w zależności od ich zapotrzebowania na składniki pokarmowe:

- rośliny wymagające (np. zboża, ziemniaki) potrzebują dużych ilości składników mineralnych
- rośliny umiarkowanie wymagające (np. buraki, kukurydza) pobierają składniki z gleby w mniejszym stopniu
- rośliny mało wymagające lub wzbogacające glebę (np. rośliny strączkowe) korzystnie wpływają na zasobność gleby, szczególnie w azot.

W ramach zmianowania powinno się rotować rośliny z tych trzech grup, aby gleba miała czas na regenerację.

2. Odstęp czasu między uprawami tego samego gatunku

Rośliny tego samego gatunku lub należące do tej samej rodziny botanicznej nie powinny być uprawiane na tym samym polu przez kilka kolejnych lat. Przykładowo, kapustowate (np. kapusta, kalafior, rzepak) powinny wracać na to samo pole dopiero po 3-4 latach. W ten sposób zmniejsza się ryzyko występowania specyficznych dla nich chorób i szkodników.

3. Zmienność głębokości korzeni

W kolejnych latach powinny być uprawiane rośliny o różnej głębokości systemu korzeniowego. Rośliny głębokokorzeniące (np. buraki, lucerna) mogą być

naprzemiennie uprawiane z płytkokorzeniowymi (np. cebula, sałata), co poprawia strukturę gleby na różnych głębokościach.

4. Uwzględnianie roślin poplonowych i okrywowych

Rośliny poplonowe (uprawiane po głównych zbiorach) i okrywowe (np. koniczyna, facelia) pełnią rolę ochronną dla gleby, ograniczają erozję i wzbogacają ją w materię organiczną. Stosowanie poplonów to doskonały sposób na zwiększenie zasobności gleby i poprawę jej struktury.

Typowy przykład płodozmianu w rolnictwie ekologicznym to cykl upraw, który obejmuje: zboża, rośliny okopowe, rośliny strączkowe oraz poplony. W praktyce może to wyglądać następująco: w pierwszym roku uprawiane jest żyto, w drugim groch, w trzecim ziemniaki, a w czwartym roku zastosowane są rośliny na zielony nawóz, np. koniczyna. Taki cykl pozwala utrzymać równowagę składników pokarmowych w glebie, ogranicza ryzyko występowania chorób i szkodników oraz wzbogaca glebę w materię organiczną.

Płodozmian i przemyślane zmianowanie roślin uprawnych to klucz do sukcesu w rolnictwie ekologicznym. Odpowiednie zaplanowanie rotacji upraw pozwala nie tylko zwiększyć plonowanie, ale także dbać o środowisko naturalne i zdrowie gleby, co jest fundamentem produkcji żywności w zgodzie z naturą.

Rolnictwo ekologiczne, oparte na takich technikach jak płodozmian, daje nadzieję na rozwój rolnictwa przyjaznego dla środowiska, a jednocześnie ekonomicznie opłacalnego dla rolników.

cudze chwalicie, swoje poznajcie

Z myślą o lubuskich rolnikach i konsumentach został uruchomiony lubuski e-bazarek umożliwiający zakup produktów rolnych i regionalnych przez internet.

Zapraszamy Państwa do zamieszczenia swoich ogłoszeń na portalu Lubuskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Kalsku

Zapewniamy:

- Bezpłatne zamieszczenie ogłoszeń
- Darmową promocję
- Ogólnopolski dostęp do towarów
- Łatwą i wygodną sprzedaż Państwa produktów
- Sprzedaż w cenach i na warunkach przez Państwa wskazanych

www.lubuskiebazarek.pl

Infolinia: 68 385 20 91

Odpady z produkcji rolniczej

Coraz większą rolę odgrywa selektywne zbieranie odpadów. Wielu z nas nie ma problemu z postępowaniem z odpadami komunalnymi, ale w przypadku odpadów z gospodarstw rolnych powstaje szereg pytań: co jest odpadem w gospodarstwie rolnym, co robić z opakowaniami po środkach ochrony roślin czy choćby zużytymi olejami.

Greta Boguszewska-Drapa
 PZDR Krosno Odrz.
 g.boguszewska-drapa@lodr.pl

Czym jest BDO?

BDO jest rejestrem podmiotów wprowadzających produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami (Baza Danych Odpadowych, Baza danych o Odpadach – od 2018 r.). Ponieważ rolnicy to również wytwórcy odpadów, powinni być wpisani do tego rejestru. Według ustawy o odpadach obowiązek ten muszą spełnić rolnicy, którzy posiadają gospodarstwo rolne o powierzchni powyżej 75 hektarów użytków rolnych (do ogólnej powierzchni zaliczamy grunty orne oraz trwałe użytki zielone), ponieważ w związku z prowadzoną działalnością są traktowani jako wytwórcy odpa-

bez opłat oddać do punktu ich sprzedaży. Co ważne, wcale nie musi to być ten sam punkt, w którym dokonaliśmy zakupu. Opakowanie można oddać do dowolnego sklepu, który uczestniczy w systemie PSOR. Miejsca odbioru wyszukujemy poprzez stronę: www.systempsor.pl/punkty-odbioru/. Pamiętajmy, że zdając takie opakowania należy wyposażyć się w formularz potwierdzający odbiór, który stanowi dowód prawidłowego postępowania z odpadem w przypadku kontroli ARiMR czy Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Przepracowane oleje silnikowe, przekładniowe, smarowe oraz hydrauliczne można zdać w Punktach Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) lub do firmy specjalizującej się w skupie i przetwarzaniu starego oleju silnikowego (posiadającej specjalny sprzęt do jego utylizacji lub recyklingu).

Gdzie jeszcze można oddać odpady?

Odpady można oddać firmie, która posiada zezwolenie na zbieranie od-

dów. Czyli każdy rolnik gospodarujący na powierzchni powyżej 75 ha UR ma obowiązek prowadzić rejestr odpadów niekomunalnych i przechowywać go przez 5 lat. Co roku, musi do 15 marca złożyć roczne sprawozdanie o wytwarzanych odpadach i o gospodarowaniu odpadami właściwemu marszałkowi województwa za pośrednictwem systemu BDO. Kto tego nie zrobi grozi mu grzywna do 5 000 zł.

Zobowiązani do segregacji i zdania odpadów

Natomiast każdy producent rolnej niezależnie od powierzchni swojego gospodarstwa jest zobowiązany do segregacji odpadów poprodukcyjnych i ich zdania. Na przykład opakowania po środkach ochrony roślin, będące odpadami niebezpiecznymi, można

padów, zezwolenie na przetwarzanie odpadów lub wpis do rejestru marszałka województwa. Odpady powinny być przekazane w ramach indywidualnych umów z podmiotami, które zajmują się ich zagospodarowaniem i posiadają odpowiednie zezwolenia. Na ogół urzędy gmin posiadają informacje o takich firmach na swoich stronach internetowych.

O jakich odpadach mowa?

Odpady dzielimy na organiczne i nieorganiczne, czyli produkty uboczne z działalności rolniczej oraz pochodzenia przemysłowego. Inny podział to odpady niebezpieczne i odpady inne niż niebezpieczne – według Ustawy o odpadach z dnia 14 grudnia 2012 r. (tekst jednolity D.U. z 2020 r. póź 797 z późna. zm.). Jednym z aktów wykonawczych do tej ustawy jest Rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2020 r. poz. 10), w którym zawarty jest katalog odpadów wraz z listą odpadów niebezpiecznych, a także sposób ich klasyfikowania. Dodatkowe szczegóły na temat odpadów znajdziemy w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz.U. 2014 poz. 1923) dziennikustaw.gov.pl/du/2014/1923/1.

Odpady niebezpieczne

Przy produkcji roślinnej:

- środki ochrony roślin toksyczne i bardzo toksyczne – pozostałości, środki przeterminowane, opakowania
- ogólnoużytkowe: oleje przepracowane, filtry olejowe, wyroby azbestowe i izolacyjne oraz budowlane zawierające azbest, baterie i akumulatory, chemikalia, środki do konserwacji drewna
- baterie i akumulatory.

Przy produkcji zwierzęcej:

- odpady z badania, diagnozowania, leczenia i profilaktyki weterynaryjnej
- zwierzęta padłe i ubite z konieczności oraz odpadowa tkanka zwierzęca
- wykazujące właściwości niebezpieczne.

Odpady inne niż niebezpieczne to:

- wszelkiego rodzaju folie – białe po sianokiszonce i tunelach ogrodowych, czarne, opakowania po nawozach, big-bagi, sznurek, siatki do owijania balotów
- agrowłóknina, opony, chemikalia i inne substancje chemiczne
- odpady metalowe – złom
- opakowania z papieru i tektury, opakowania z drewna, szkła i tekstyliów, ubrania ochronne, tkaniny do wycierania.

Dla przypomnienia: jeden litr zużytego oleju silnikowego wylany do rzeki lub kanalizacji jest w stanie zanieczyścić 1 milion litrów wody. Rzucona w lesie butelka plastikowa rozłoży się w ziemi po 500 latach, podobnie jak styropianowa tacka. Natomiast w trakcie spalania w piecach domowych tworzyw sztucznych, powszechnie zwanych plastikiem, które wytwarza się z ropy naftowej, doprowadzamy do powstawania wysoce trujących (powodujących m.in. alergie i astmę) oraz rakotwórczych substancji, tj. dioksyn i furanów. Dlatego tak ważne jest segregowanie odpadów i ich oddawanie do punktów odbioru czy do firm prowadzących taką działalność.

Pamiętajmy, że przekazując odpady niebezpieczne powinniśmy zażądać dokumentu potwierdzającego ich zbycie. O taki dokument może nas zapytać w trakcie kontroli wcześniej wspomniana Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa czy Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

Pomóż ptakom przetrwąć zimę

Gdy wszystko zasypie śnieg, ptakom trudno znaleźć cokolwiek do jedzenia. Tracą cenną energię na poszukiwanie pokarmu i w efekcie mogą nie przetrwać ciężkich zimowych warunków – niskiej temperatury i opadów.

Krzysztof Roślik
LODR Kalsk
k.roslik@lodr.pl

W okresie zimowym warto pamiętać o dokarmianiu ptaków. Jeśli już zdecydujemy się na taką pomoc, róbmy to regularnie. Ptaki szybko przyzwyczajają się do takiego źródła pokarmu i dłuższe przerwy w dostarczaniu im pożywienia mogą być dla nich niebezpieczne.

Ptaki zaczynamy dokarmiać tylko wtedy, gdy pokrywa śnieżna uniemożliwia im żerowanie. Podczas bezśnieżnej zimy ptaki powinny radzić sobie same, bez naszej pomocy! Początkowo wykładamy niewiele pokarmu, aby się nie zepsuł. Dokarmianie kończymy wraz z nadejściem wiosny.

Bardzo istotne jest też to, co wkładamy do karmnika. Podczas dokarmiania ptaków można popełnić wiele błędów, które często przynoszą więcej szkód niż pożytku, dlatego stosujemy się do zasady – lepiej w ogóle nie karmić ptaków, niż robić to źle!

Ptaków nie można dokarmiać „na zapas”. Wykładać trzeba więc tylko tyle karmy, aby ptaki szybko ją zjadły oraz aby nie psuła się i nie zamarzała.

Karmnik dla drobnych ptaków warto umieścić w miejscu, które będzie niedostępne dla kotów.

Czym dokarmiać i czego nie robić

Czym można karmić ptaki:

- ziarnami zbóż, płatkami owsianymi, słonecznikiem pastewnym, kaszą
- orzechami włoskimi i laskowymi
- niesoloną słoniną
- gotowanymi, pokrojonymi i niesolonymi warzywami
- gotowanymi jajkami.

Nie należy karmić ptaków **chlebem i resztkami jedzenia ze stołu**, gdyż przyprawione i posolone potrawy im szkodzą. Ptakom nie wolno podawać **zepsutego, spleśniałego lub zamrożonego jedzenia**. Nie należy wrzucać jedzenia do wody, ani zaśmiecać terenu resztkami pokarmu.

Dzięki tym zabiegom ptaki odwdzięczą się nam swoją obecnością, o co sami przecież zabiegaliśmy.

Kto i w jakiej kolejności dziedziczy spadek

Rok funkcjonowania nowych przepisów

Nowelizacja Kodeksu cywilnego, która weszła w życie 15 listopada 2023 r., wprowadziła zmiany w zakresie kręgu spadkobierców ustawowych. Zmiana dotyczy przypadku, kiedy do dziedziczenia po zmarłym dochodzą zstępni dziadków zmarłego, czyli w sytuacji, kiedy zmarły nie posiadał w dacie zgonu bliższych krewnych. Zstępni to dzieci, wnuki, prawnuki itd. Przed zmianą w kręgu spadkobierców ustawowych byli wszyscy zstępni dziadków zmarłego. Spadek odziedziczyć zatem mogły cioteczne lub stryjeczne wnuki i dalsi krewni zmarłego. Jest to dość odległa rodzina zmarłego, co powodowało wiele komplikacji i wzbudzało kontrowersje. Często bowiem tak daleka rodzina nie utrzymuje relacji, nie istnieją żadne więzi emocjonalne ani majątkowe, krewni nie posiadają wiedzy o zmarłym. Ustawodawca stanął na stanowisku, że dziedziczenie w takim układzie niejako sztucznie kreowało więź prawną (w tym następstwo majątkowe), która nie odpowiadała rzeczywistości.

Zmiana przepisów ograniczyła krąg spadkobierców ustawowych do dzieci dziadków zmarłego. **W aktualnym stanie prawnym spadek po zmarłym odziedziczy najdalej rodzeństwo rodziców spadkodawcy oraz dzieci tego rodzeństwa, czyli rodzeństwo cioteczne lub stryjeczne zmarłego, ale nie odziedziczą go już cioteczne lub stryjeczne wnuki i dalsi krewni.** Wyłączono zatem z dziedziczenia dzieci kuzynów, ich wnuki, prawnuki itd. Do dziedziczenia może dojść wówczas pasierb spadkodawcy lub gmina ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego. Pamiętać trzeba, że nową regulację stosuje się do spadków otwartych po dniu wejścia w życie

nowelizacji, czyli do zgonów, które wystąpiły po dniu 15.11.2023 r.

Pozostałe przepisy dotyczące kręgów spadkobierców pozostały bez zmian. Pojęciem kręgu spadkobierców określa się grupę krewnych, która dochodzi do dziedziczenia z mocy ustawy w określonej kolejności. Dopiero w przypadku braku osób należących do jednej grupy, następuje dziedziczenie przez osoby należące do kolejnej grupy. W pierwszej kolejności spadek po zmarłym przejmują jego dzieci i małżonek. Udział spadkowy małżonka dziedziczącego w zbiegu z dziećmi wynosi jedną czwartą całości spadku. Jeśli zmarły nie miał potomstwa, spadek przypada jego małżonkowi i jego rodzicom. Udział spadkowy każdego z rodziców, które dziedziczy w zbiegu z małżonkiem zmarłego, wynosi jedną czwartą całości spadku. W przypadku, gdy zmarły nie miał dzieci ani małżonka, spadek dziedziczą po nim jego rodzice w częściach równych. Jeżeli jedno z rodziców nie żyje, jego udział przypada rodzeństwu w częściach równych.

Jeśli któreś z rodzeństwa zmarłego nie dożyło otwarcia spadku, a pozostało zstępnych (np. dzieci) to udział spadkowy nieżyjącego brata lub siostry zmarłego przejdzie na jego dzieci. Jeśli jedno z rodziców nie dożyło otwarcia spadku i brak jest rodzeństwa zmarłego lub ich zstępnych, udział spadkowy rodzica dziedziczącego w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy wynosi połowę spadku. W sytuacji dziedziczenia małżonka w zbiegu z rodzicami, rodzeństwem i zstępnymi rodzeństwa zmarłego, udział małżonka w spadku wynosi połowę spadku. Małżonek zmarłego przejmie całość spadku w przypadku braku zstępnych zmarłego (dzieci, wnuków), rodziców zmarłego, rodzeństwa zmarłego i ich

■ **Aleksandra Kowalewska**
Radca prawny
tel. 724 419 576

zstępnych. Z kolei cały spadek przypada dziadkom zmarłego w przypadku, gdy brak jest wyżej wymienionych krewnych i małżonka spadkodawcy. Jeżeli którekolwiek z dziadków zmarłego nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przejmują jego dzieci w częściach równych. Gdy zaś dziecko którejkolwiek z dziadków zmarłego nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przejmują jego dzieci w częściach równych. W przypadku braku dzieci i wnuków tego z dziadków, który nie dożył otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada pozostałym dziadkom w częściach równych. Gdy brak jest małżonka spadkodawcy i krewnych, powołanych do dziedziczenia z ustawy, spadek przypada w częściach równych tym dzieciom małżonka spadkodawcy, których żadne z rodziców nie dożyło otwarcia spadku.

W ostatniej kolejności do dziedziczenia uprawniona jest gmina i Skarb Państwa.

Rolniczy Handel Detaliczny – zwiększ swoje dochody

Monika Myślicka
LODR Kalsk
m.myslicka@lodr.pl

RHD prawnie

Rolniczy handel detaliczny podlega regulacjom prawnym mającym na celu ułatwienie rolnikom zbywanie produktów pochodzących z ich własnych upraw, hodowli lub chowu. Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. z 2006 r., Nr 171, poz. 1225 z późn.zm) reguluje kwestie związane z bezpieczeństwem żywności oraz żywienia na terenie Polski. Podstawowe zagadnienia zawarte w ustawie dotyczą bezpieczeństwa żywności, zasad higieny, odpowiedzialności producentów i dystrybutorów, oznakowania produktów czy działalności kontrolnej. Ustawa ta tworzy ramy prawne zapewniające bezpieczeństwo konsumentów w Polsce, jednocześnie dostosowując przepisy krajowe do regulacji Unii Europejskiej. 15 grudnia 2021 roku została uchwalona ustawa o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia prowadzenia przez rolników rolniczego handlu detalicznego (Dz.U z 2022 r., poz.138). Ustawa weszła w życie 4 lutego 2022 roku i wprowadziła wiele korzystnych

Rolniczy handel detaliczny (RHD) to forma sprzedaży detalicznej przeznaczona dla rolników, którzy prowadzą produkcję żywności w celu wprowadzenia jej na rynek na małą skalę.

zmian dla rolników prowadzących sprzedaż w ramach RHD.

Sprzedaż jest wyzwaniem

W dzisiejszych czasach rolnicy stoją przed wieloma wyzwaniami w kontekście niskich marż i niestabilnych cen. Ciągłe rosnące koszty produkcji, takie jak nawozy czy energia, sprawiają, że dochody rolników są coraz mniejsze. Przekłada się to na malejące zyski z prowadzonych działalności, które często są na granicy opłacalności. Ponadto ceny produktów podlegają dużym wahaniom, na co wpływają zmiany klimatyczne czy brak bezpośredniego dostępu do rynków finalnych. Rynki rolne są bardzo mocno związane z sytuacją globalną, w tym między innymi z konfliktami zbrojnymi. Kolejnym istotnym problemem, z którym mierzą się rolnicy, jest zarządzanie produktami łatwo psującymi się, tj. owoce, warzywa, nabiał i mięso. Z drugiej strony konsumenci są coraz częściej wprowadzani w błąd, co do rzeczywistej wartości produktu – fałszowanie informa-

cji o pochodzeniu czy dodawanie niepożądanych substancji, celowe wprowadzanie zmian w składzie produktów. Prowadzenie takich praktyk stanowi bezpośrednio zagrożenie dla zdrowia konsumentów oraz powoduje utratę zaufania. Bezpośredni kontakt z producentem może znacząco ograniczyć tego typu praktyki. Bardzo często największy zysk ze sprzedaży produktów rolnych czerpią osoby, które nie są producentami, a jedynie pośrednikami w sprzedaży danych produktów. W rolniczym handlu detalicznym nie ma pośredników, dlatego zyskuje zarówno producent, jak i konsument.

Same korzyści

Jednym z głównych aspektów, który ma wpływ na zwiększenie dochodów rolników z rolniczego handlu detalicznego jest zbywanie produktów konsumentom finalnym w sposób, który pozwala na ominięcie pośredników. Sprzedaż na lokalnych targowiskach, rynkach zbytu lub sprzedaż przysposobarska eliminuje pośredników, dzięki czemu przedsiębiorca ma możli-

wość zwiększenia dochodów. Ponadto taka sprzedaż stwarza możliwość poznania indywidualnych preferencji nabywców i zapewnienie produktów pod konkretnego klienta. Daje możliwość budowania pozytywnych relacji producent – klient, co może prowadzić do regularnych zakupów. Tego typu sprzedaż gwarantuje świeże i lokalne produkty. Rolnicy mają możliwość elastycznego dostosowania cen, dzięki czemu przyciągają większą liczbę klientów. Regularna sprzedaż na targowiskach pozwala budować lokalną markę i rozpoznawalność, co ma ogromny wpływ na budowanie zaufania konsumentów.

Sprzedaż internetowa – taniej i szybciej

Coraz więcej rolników decyduje się na sprzedaż swoich produktów przez internet. Służą do tego platformy internetowe, które pozwalają dotrzeć do większego grona odbiorców. Platformą tego typu jest e-Bazarek prowadzony przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego. Z tego typu sprzedaży korzystać mogą nie tylko lokalni klienci, ale również klienci na poziomie krajowym. Sprzedaż internetowa pozwala ograniczać koszty związane z wynajmowaniem powierzchni handlowej, ułatwia marketing i procesy związane z zamówieniami. Sprzedaż internetowa dostępna jest przez całą dobę. Przekłada się to na zwiększenie liczby potencjalnych transakcji. W porównaniu do tradycyjnego sklepu rozpoczęcie sprzedaży internetowej jest tańsze i prostsze. W szybki sposób mogą zostać wprowadzone promocje

i zmiany cen. Tego typu sprzedaż oferuje różne metody płatności, co zwiększa wygodę klientów. W budowaniu relacji z klientem można zastosować czaty, konwersacje e-mailowe czy wysyłanie newsletterów.

Wyróżnij się na tle konkurencji

Własna marka jest bardzo pozytywnie postrzegana przez klientów oraz potencjalnych partnerów biznesowych. Wpływa to na wiarygodność i rzetelność. Dzięki dobrze „wypracowanej” marce w prostszy sposób jesteśmy w stanie negocjować potencjalne warunki współpracy. Poprzez własną markę przedsiębiorca ma lepszą kontrolę nad prezentowaniem produktu i wyróżnia się na tle konkurencji. Klienci coraz częściej wybierają produkty, które kojarzą się z dobrą jakością, wyjątkowym smakiem oraz adekwatną ceną. Poprzez wypracowanie odpowiedniej i własnej marki producent jest w stanie zapewnić te i wiele innych czynników, na których zależy potencjalnym klientom.

Dobre logo to podstawa

Ważnym elementem marketingu jest zapewnienie wizualnych walorów sprzedawanym produktom. Produkt powinien mieć logo – proste i łatwe do zapamiętania. Logo kojarzy się z marką, jakością i zaufaniem i jako pierwsze jest zauważane przez kupujących. Powinno wyróżniać się swoją uniwersalnością i dobrze wyglądać, zarówno na samych produktach, elementach promocyjnych, jak i na platformach internetowych. W sprzedaży pro-

duktów nieprzetworzonych równie ważne jest prezentowanie towarów na straganach czy półkach. Estetyka pakowania produktów jest tak samo istotna jak ich jakość.

Wyjdź do klienta

Czynnikiem wpływającym na zwiększenie dochodów jest także dywersyfikacja produktów. Wprowadzenie różnorodnych towarów jest ogromną zaletą, która przyciąga konsumentów poszukujących nowych doświadczeń kulinarnych. Ciekawym rozwiązaniem, pozwalającym na szersze wyjście do klientów, jest tworzenie punktów dystrybucji przy gospodarstwach rolnych. Takie miejsca w swojej ofercie posiadają produkty z własnej uprawy czy chowu. Dużą popularność zyskują automaty rolnicze. Rolnicy instalują w wyznaczonych miejscach automaty z jajkami, ziemniakami czy mlekiem, które można kupić o każdej porze dnia.

Satysfakcja murowana

Rolniczy handel detaliczny daje duże możliwości zwiększenia dochodów w gospodarstwie. Poprzez skrócenie łańcucha dostaw, bezpośredni kontakt z konsumentem pozwala na maksymalizację zysków z gospodarstwa. Daje również satysfakcję, że produkt wytworzony w gospodarstwie zyskał uznanie i cieszy się powodzeniem u klientów.

Wsi spokojna, wsi wesółta!

Takimi oto słowami Jan Kochanowski stawił uroki życia na wsi, spokojnego, toczącego się zgodnie z rytmem natury w opozycji do miejskiego życia pełnego zgiełku. Ale życie w mieście ma też swoje uroki w postaci rozbudowanej infrastruktury, szerokiego dostępu do różnego rodzaju usług i bogatego rynku pracy. Czy można połączyć spokojne życie na wsi z udogodnieniami jakie mają mieszkańcy miast? Oczywiście, że tak. A służyć ma temu realizacja ósmego celu szczegółowego PS WPR 2023-2027 „**Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa**”. Jakie działania będą podjęte w ramach realizacji tego celu przeczytają Państwo w poniższym artykule.

Iwona Kupińska
LODR Kalsk
i.kupinska@lodr.pl

Kapitał ludzki, obecny!

Jak się okazuje, w Polsce na terenach wiejskich mieszka całkiem sporo ludzi. Co prawda część z nich ze wsi się nie wywodzi. Nowi wioskowi to zwykle ci, którzy zwabieni spokojem i ceną działki budowlanej czy innej nieruchomości postanowili się tam osiedlić. Niezależnie jednak od tego, czy ktoś mieszka na wsi od pokoleń, czy dopiero sam stanie się pierwszym wioskowym pokoleniem, na pewno chętnie skorzysta z rozwijającej się infrastruktury i być może postanowi stworzyć dla siebie miejsce pracy na wsi, niekoniecznie w rolnictwie. A co na to liczby? Z danych zawartych w PS WPR 2023-2027 wynika, że w Polsce odsetek ludzi zamieszkujących tereny wiejskie wynosił 40,1% w roku 2020 (według danych GUS). W tym samym roku odsetek ten dla wszystkich krajów UE to 20,8%. Jest więc dla kogo pracować i tak rozwijać infrastrukturę i sferę usług, aby ludziom żyło się na wsi wygodnie, zachowując jednocześnie wiejski charakter tych terenów.

Grunt, to ambitne i konkretne cele

Jakie są więc najważniejsze cele do zrealizowania w tym działaniu?

Przede wszystkim poprawa dostępu do Internetu wysokiej jakości. Fana-beria? Raczej nie, pandemia pokazała nam wszystkim jak ważne w życiu społecznym są dobre łącza. Wiele rozwiązań z tego czasu pozostało z nami do dzisiaj, chociażby zdalne szkolenia czy praca. Inne ważne zadanie to zaangażowanie młodych ludzi w życie lokalne, a przede wszystkim w podejmowanie decyzji dotyczących miejscowych spraw. Do pozostałych zadań należy włączenie do życia społecznego wszystkich grup społecznych mieszkających na wsi. Tworzenie dodatkowych miejsc pracy w rolnictwie i poza nim. Między innymi poprzez podejmowanie przez rolników takich działalności jak sprzedaż własnych produktów w ramach krótkich łańcuchów dostaw, agroturystyka, zagrody

edukacyjne czy też gospodarstwa opiekuńcze. Ta ostatnia działalność jest na razie trudna z powodu braku jasnych przepisów i środków finansowych, ale miejmy nadzieję, że to się zmieni. Ważnym zagadnieniem jest też propagowanie i zachęcanie rolników do różnych form współpracy, między innymi w ramach grup producenckich. Poza celami dotyczącymi bezpośrednio ludzi, istnieją również zamierzenia związane z infrastrukturą, taką jak drogi czy gospodarka wodno-ściekowa.

Co może być przeszkodą?

Przede wszystkim procesy demograficzne w postaci starzenia się społeczeństwa. Jak wynika z lektury PS WPR 2023-2027 inne poważne zagro-

- LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
- tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych
- Współpraca Grup Operacyjnych EPI (europejskiego partnerstwa innowacyjnego)
- infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi.

Ciekawym pomysłem jest na pewno koncepcja inteligentnej wsi (smart village). Wynika ona z połączenia starych prawd i nowoczesnych technologii. O wspólne dobro i zasoby naturalne należy dbać, a cele te można osiągnąć przy pomocy najnowszych technologii biorąc pod uwagę czynniki ekonomiczne oraz interesy wszystkich mieszkańców wsi. Jakie konkretne działania mogą wpisywać się w tę koncepcję? Na przykład wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, ochrona zdrowia i opieka nad niepełnosprawnymi, poprawa zarządzania, produkcja żywności wysokiej jakości, a więc wszelkie aspekty życia lokalnej społeczności. Drogą do realizacji większości założeń celu ósmego jest wspólne działanie z uwzględnieniem interesów wszystkich mieszkańców wsi. Nikt nam nie pomoże tak, jak my sami sobie. Działajmy więc wspólnie mając na uwadze drugą stronę medalu – nikt nam też tak nie zaszkodzi, jak my sami sobie.

zenia to duża dysproporcja w rozwoju infrastruktury pomiędzy terenami wiejskim i miejskim, brak atrakcyjnych miejsc pracy, niski poziom przedsiębiorczości, dość wysoki współczynnik ubóstwa, wykluczenie cyfrowe i technologiczne. Problem, na który zwrócono uwagę w Planie Strategicznym, to konflikty między tubylcami, a ludnością napływową. Jakże często w programach interwencyjnych oglądamy sytuacje związane z konfliktami pomiędzy rolnikami a tymi, którzy na wsi tylko mieszkają, wynikające z charakteru działalności rolniczej. Według danych GUS z 2021 roku, tylko 7% mieszkańców terenów wiejskich żyło z rolnictwa. Ponadto na terenach wiejskich występują poważne zaniedbania w zakresie infrastruktury transportowej i społecznej oraz braki w gospodarce ściekowej na obszarach wiejskich. Trudności i zagrożeń jest więc bardzo wiele, ale są też mocne strony i szanse.

nikacyjnymi oraz przede wszystkim umiejętnością posługiwania się nimi. Poza tym ludzie dysponują rosnącymi zasobami wolnego czasu, co stwarza świetne warunki do wykorzystania terenów wiejskich jako miejsca wypoczynku. W społeczeństwie wzrasta zainteresowanie dziedzictwem kulturowym i kulinarnym wsi oraz świadomość ekologiczna.

No to do roboty

Na końcu nadszedł czas, aby założone cele przekuć na konkretne działania zmierzające do realizacji założeń. Najważniejsze z nich to:

- rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości w gospodarstwie (zarówno dotacja oraz instrumenty finansowe)
- rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa (instrumenty finansowe)

Myśl pozytywnie

Pozytywnymi czynnikami, które mogą ułatwić wprowadzenie założeń zawartych w PS WPR 2023-2027 są bez wątpienia poprawa sytuacji dochodowej rolników, spora ilość mieszkańców na terenach wiejskich, dość korzystna struktura wiekowa, rosnąca świadomość ludzi, że losy lokalnej społeczności zależą w dużej mierze od ich zaangażowania, czy też wzrastające zainteresowanie technologiami informacyjno-komu-

Konsument w opałach

Święta, wyprzedaż, 2 w cenie 1, super cena. Magiczne słowa rozpalające w nas konsumpcyjne żądze. W zakupowym szale stajemy się łakomym kąskiem dla specjalistów od marketingu i fałszerzy żywności, którzy mają jeden cel – zwiększyć zyski. Łatwy pieniąż kusi, a moralność to mgliste pojęcie z przeszłości. Fałszowanie żywności czy też manipulowanie konsumentem jest stare jak świat. Jednakże przybiera coraz bardziej wymyślne formy, w wielu przypadkach oparte jest na solidnych podstawach naukowych. Czy jesteśmy w stanie obronić się przed takimi działaniami? To indywidualna sprawa każdego z nas. Niemniej jednak pewna wiedza na temat z czym możemy się spotkać na pewno lepiej pozwoli nam, konsumentom, ustrzec się przed zgubnym wpływem działań speców od marketingu czy po prostu oszustów.

Iwona Kupińska
LODR Kalsk
i.kupinska@lodr.pl

Dawniej nie było tak łatwo

Jak wspominałam wcześniej, fałszowanie żywności jest stare jak świat, jednak w pradziejach ludzkości nie było takie proste. Dlaczego? Bo konsument i producent znali się osobiście. Jeżeli odbiorca nie był zadowolony z towaru czy usługi, to nie kontynuował współpracy. Dlatego współcześnie krótkie łańcuchy dostaw są takie ważne, bo tworzą bezpośrednią relację producent – klient. Jeżeli zostaniemy oszukani przez producenta, to w dobie rozwiniętych mediów społecznościowych zrobimy mu taką „reklamę”, że będzie musiał zamknąć interes. Taka opcja na pewno wpływa na jakość oferowanego produktu. A więc problemy pojawiły się w momencie, kiedy zabrakło tej bezpośredniej relacji, co było związane głównie z rozwojem miast i handlu. Producenci i klienci przestali się znać osobiście.

Zaczął się od prostych metod, takich jak zmiana składu produktu, zamiana cennego składnika na inny, fałszowanie masy czy manipulowanie jednostkami miary, bo nie były wystandaryzowane. Przykłady? Dolewanie wody do mleka, dosypywanie cykorii do kawy, nastrzykiwanie mięsa wodą. Z biegiem czasu sposoby na oszukanie klienta stawały się coraz bardziej wyszukane. Na pewien

czas kres takim działaniom położyło powstanie przepisów prawa żywnościowego oraz nadzorowanych przez państwo instytucji kontrolujących jakość żywności. Ale wszystkiego skontrolować się przecież nie da, a i oszukiwanie przybrało zupełnie inny charakter.

Jednym z rynków najbardziej podatnych na fałszowanie jest rynek suplementów ziołowych, co jest spowodowane między innymi brakiem restrykcyjnych przepisów w tym zakresie. Bardziej opłaca się zapłacić karę niż oferować produkt o deklarowanym składzie zapewniającym o obecności w produkcie rzadkich roślin leczniczych. Najczęściej do produktu dosypuje się powszechnie występujące rośliny, niekoniecznie lecznicze, niewymienione na etykiecie. A zainteresowanie produktami z ziół przeżywa obecnie renesans.

Mistrzowska ściema

Jednym z „nowszych” sposobów oszukiwania klienta jest greenwashing. Proceder, który możemy określić mianem „zazieleniania” produktu czy też usługi. Wzrost świadomości ekologicznej wśród konsumentów powoduje, że coraz częściej sięgają po „zielone” produkty, czyli takie, które zostały wyprodukowane z poszanowaniem środowiska. Dotyczy to oczywiście nie tylko żywności. Chodzi więc o to, aby swój produkt przedstawić w taki sposób, żeby wpisywał się w te zielo-

ne trendy, a więc dobrze sprzedawał. Problemu nie ma jeśli jest to prawda, ale w sumie co szkodzi „zazielenić” troszeczkę rzeczywistość. A doskonałych rozwiązań prawnych w tej kwestii nie ma do tej pory, choć samo zjawisko po raz pierwszy zostało zdefiniowane w latach 80-tych XX wieku. Proceder jest na tyle poważny, że obecnie urzędnicy unijni pracują nad przepisami mającymi na celu ściślejszą kontrolę firm pod tym względem.

A jakie są sposoby oszustwa? Pozwolą Państwo, że wymienię tylko niektóre:

- informacje na etykiecie są częściowe – tylko te dobre, etykieta informuje, że przy produkcji nie stosuje się substancji uznawanych za szkodliwe. Kłopot w tym, że nikt ich już nie stosuje, bo już dawno zostało to zakazane
- składniki użyte do produkcji są naturalne – trucizny też są naturalne
- białe kłamstwo – powoływanie się na certyfikaty i nagrody, których się wcale nie posiada.

Przyznają Państwo, że tu konsument bez wsparcia prawa i jednostek kontrolujących jest bezradny. Nie będziemy przecież, po lekturze etykiety, dzwonić do firmy i pytać szczegółowo o proces produkcyjny czy żądać okazania certyfikatów albo nagród. Dzisiaj przedrostki eko-, bio- szeroko otwierają wrota do naszych serc, sumień i kieszeni, co jest skwapliwie wykorzystywane przez producentów.

Twój mózg prawdy ci nie powie

Bardzo ciekawym kierunkiem w marketingu jest neuromarketing. Dziedzina poparta dogłębными badaniami mózgu, a właściwie jego reakcji na różne cechy produktów. Wykorzystuje się tu narzędzia pomiarowe stosowane w naukowych badaniach psychofizjologicznych. Cóż to za narzędzia? *Elektromiografia, elektroencefalografia, eye tracking, magnetyczny rezonans jądrowy, neuroobrazowanie, chronometria kognitywna*. Brzmi jak badania skomplikowanego przypadku w klinice neurologicznej, a chodzi o to, aby produkt przedstawić tak, żebyśmy nie mogli oprzeć się pokusie jego zakupu. Żebyśmy przechadzając się po alejach sklepowych usłyszeli ten subtelny szept produktów: „kup mnie, kup mnie... nieważne, że mnie tak naprawdę nie potrzebujesz”.

Przedmiotem szczególnie zainteresowania owej dziedziny marketingu jesteśmy my, drogie Panie. To właśnie dlatego w centrach handlowych są kąciki zabaw dla dzieci, aby nas tam przyciągnąć. Podobno nasz mózg ma ściślej połączone półkule w porównaniu z mózgiem męskim. A to powoduje, że jesteśmy wielozadaniowe, czyli możemy robić kilka rzeczy na raz, np. zakupy i rozmawiać przez telefon. Poza tym to my w głównej mierze decydujemy w domu, co ku-

pimy. Dlatego jesteśmy tak atrakcyjne dla marketingowców. Przerażające, nieprawdaż? Miejmy nadzieję, że w tym zaglądaniu nam do głowy, chodzi tylko o to, abyśmy kupowali jak najwięcej. Kiedy już nasz mózg „wyzna” specjalistom od neuromarketingu, co nas najbardziej pociąga w danym produkcie, a może to być kolor, zapach, smak, kształt, czas aby do akcji wkroczyli czarodzieje od zapachu, koloru i smaku.

Chemiczne abrakadabra

Na pewno każdy z nas przeżył sytuację, kiedy zapach czy smak jakiejś potrawy przypominał mu jakąś miłą sytuację z przeszłości, chociażby wakacje u babci. Zjawisko znane nam z literatury jako proustowska magdalenka. Wspaniałe wrażenia smakowe, zapachowe czy nawet wizualne można uzyskać między innymi dzięki przyprawom i naturalnym aromatom. Kiedy żywność zaczęto wytwarzać masowo, dodatki aromatyzujące stały się trudniej dostępne i w związku z tym kosztowne. Ale od czego mamy naukę zwaną chemią. Początkowo substancje zapachowe wytwarzano w firmach perfumierskich. Pierwsza sztuczna esencja pojawiła się na początku XX wieku i był to antranilan metylu o zapachu winogron. W produkcji takich substancji przodują Stany Zjednoczone, a odtworzyć można różne zapachy, od świeżego jabłka po zapach spoczonego ciała. Ważną

rolę w naszym odbieraniu jedzenia pełni kolor. Im bardziej wyrazisty, tym jedzenie wydaje nam się bardziej atrakcyjne. I tu znowu wkraczają chemicy, wykorzystując wyniki różnorodnych eksperymentów i badań naukowych. Na przykład napój zielony wydaje się mniej słodki od czerwonego, choć zawierają tyle samo cukru. Dzięki badaniom naukowym dla wielu produktów udało się stworzyć tzw. bliss point, czyli taki moment w jego spożywaniu kiedy jest on najbardziej atrakcyjny dla konsumenta. Jest to tak zwane wzornictwo spożywcze, a tworzeniem takich „wzorów” zajmuje się psychofizyka. Wszystko po to, aby oszukać nasze zmysły w celu zwiększenia sprzedaży.

Jak kupować i nie dać się zwariować

Sposoby stosowane przez producentów, nie tylko żywności, aby przyciągnąć naszą uwagę opisane w tym krótkim artykule to zaledwie ułamek stosowanych technik marketingowych. Kiedyś oszustwa żywieniowe polegały na tym, jak wcisnąć konsumentowi towar gorszej jakości za wysoką cenę. Dzisiaj chodzi o to, aby tak oszukać nasze zmysły, żebyśmy kupili więcej. Żyjemy w czasach kiedy żywność jest łatwo dostępna. Nic dziwnego, w Średniowieczu na przykład wydajność zbóż wynosiła 3-6 dt z hektara, dziś plon dziesięciokrotnie wyższy jest niezły, ale nie wybitny. Krowy dawały rocznie od 450 do 900 l mleka, a kury znosiły rocznie od 50 do 100 jajek, w ogóle zwierzęta gospodarskie były o wiele mniejsze od dzisiejszych. Dzisiaj takie wyniki produkcyjne nie zdarzają się nawet w najbardziej ekstensywnych gospodarstwach. Towarów, nie tylko spożywczych, jest tak wiele, że problemem stało się ich „wciśnięcie” konsumentowi i to w taki sposób, aby mu się wydawało, że to jego decyzja. Jedyną bronią jaką dysponujemy przeciwko temu zmasowanemu atakowi różnorodnych okazji jest nasz zdrowy rozsądek i zasada znana od wieków „co za dużo to niezdrowo”.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Rolnicza przedsiębiorczość po świętokrzysku cz. II

Ewelina Mularczyk-Sienkowska
LODR Kalsk
e.mularczyk-sienkowska@lodr.pl

Sery Sandomierskie od Diedzica

Sery Sandomierskie od „Diedzica” to jedne z najlepszych serów długo dojrzewających w Polsce. Znajdziemy w nich wszystko to, co określa tradycyjne serowarstwo. Naturalne proste składniki i unikalne dodatki tworzą wyjątkowy smak. Wytwarzane od 2015 roku przez pana Mariusza Małkiewicza powstają z najlepszego mleka krowiego, a tajemnicą ich smaku są tradycyjne metody wytwarzania. Obecnie serownia wytwarza 14 rodzajów sera o różnym okresie leżakowania.

W serowni wyposażonej w 2 kotły serowarskie, każdy o pojemności 300 l, dziennie wytwarza się ok. 60 kg sera. Wszystkie sery są wytwarzane ręcznie. Ich skład to jedynie mleko, podpuszczka i szczepy bakterii.

W bogatej ofercie produktów „wychodzących” z serowarskiego kotła znajdują się m.in. sery: „Jaśniepanka”, czyli świeży ser typu śniadaniowy, który dojrzewa od 1 do 7 dni. Po 5 tygodniach z „Jaśniepanki” robi się „Hrabianka”, czyli ser o kremowym wnętrzu pielęgnowany na suchą skórę z dodatkami kozieradki, czarnuszki lub ziół włoskich. Kolejny ser to „Panicz” o wadze 3,5 kg, dojrzewający minimum 12 tygodni. Prawdziwym bestsellerem jest „Zawisza Czarny” – czarny ser z dodatkiem popiołu drzewnego i lukrecji. Od niedawna dołączył do niego „Krzemień Pasiasty”

– ser, który powstał z połączenia sera Zawiszy Czarnego i Panicza z okazji pięćdziesięciolecia wykorzystania kamienia krzemienia pasiastego do biżuterii artystycznej, który stał się symbolem regionu. Hitem tego roku jest ser „Polne kwiaty” – po ok. 6-tygodniowym dojrzewaniu obtaczany jest w mieszance starannie dobranych ziół i kwiatów. Podczas dalszego dojrzewania sery nabierają kwiatowego aromatu. Drugą unikalną nowinką są cukierki „Krówka z serem Grana Padano” – rzemieślniczy produkt stanowiący połączenie starannie dobranych, najlepszych składników.

W obiekcie usytuowanym na trasie Sandomierz-Ćmielów w miejscowości Drygulec, znajduje się profesjonalna serownia, dojrzewalnia, sala degustacyjna będąca w stanie pomieścić 50 osób oraz klimatyczny sklep, w którym oprócz własnych produktów, na klientów czekają sery z całego świata czy wina z regionalnych winnic.

Przybyli goście mogą obejrzeć z bliska proces powstawania serów wy-

sokiej jakości, nauczyć się dobierać sery do potraw i łączyć je z winami, poznać historię gospodarstwa. Zwiedzanie serowni połączone z degustacją Serów Sandomierskich oraz lampką wina z Winnicy Sandomierskiej jest możliwe dla turystów indywidualnych oraz grup zorganizowanych.

Dla pasjonatów kulinarnych oraz amatorów domowych wyrobów, którzy dla własnej satysfakcji i zdrowia chcą wzbogacić swoją kulinarną wiedzę oraz osób zainteresowanych zgłębianiem procesu technologicznego produkcji serów, prowadzone są płatne szkolenia serowarskie, indywidualne oraz grupowe (do 16 osób) pod okiem Krzysztofa Jaworskiego.

Grawerowane jabłka – idealny prezent na każdą okazję!

Gospodarstwo sadownicze rodziny Siudak działa nieprzerwanie od 1908 roku, co przekłada się na wieloletnie doświadczenie i jakość owoców. Obecnie to już piąte poko-

przystosować się do rzeki, a nie rzeka do nas”. Dlatego ta grupa propaguje patriotyzm, dba o czystość Wisły, organizuje warsztaty tradycyjnego szkutnictwa, integruje ludzi i środowiska, dla których Wisła to coś więcej niż rekreacja. Napędzani Wisłą Działają pod patronatem Fundacji SMK i stanowią ważny element oferty promocyjno-turystycznej Sandomierza. Tworzą niezapomniane wydarzenia przyciągające licznych turystów i miłośników sztuk wszelkich, co z kolei przyczynia się do zwiększenia zainteresowania produktami regionalnymi.

Wszystkie wizytowane gospodarstwa, organizacje i instytucje współpracują ze sobą w celu osiągnięcia wspólnych korzyści. Sięgają po to co oferuje im region, czyli położenie historyczne, walory przyrodnicze, charakter sadowniczy rolnictwa, a nawet popularność serialu telewizyjnego kręconego w Sandomierzu, by zachęcić turystów do przyjazdu na dłużej, do korzystania z bogatej oferty wypoczynkowej i zakupu lokalnych produktów. Mamy nadzieję, że wyjazd studyjny będzie pierwszym krokiem do stworzenia równie ciekawej i dochodowej sieci współpracy w naszym województwie.

lenie sadowników, które rokrocznie dostarcza na polskie stoły wysokiej jakości jabłka. Od kilku lat zachwycają się nimi również mieszkańcy krajów dalekowschodnich, zwłaszcza Egiptu i Dubaju. Obecnie gospodarstwem zarządza pan Mateusz Siudak – absolwent SGGW w Warszawie na kierunku Ogrodnictwo. Sadownictwo to jego pasja i sposób na życie. Wspierany przez tatę Macieja, doświadczonego sadownika, szuka nowych możliwości rozwoju działalności. Obecnie gospodarstwo posiada 16 ha upraw jabłoni w systemie szpalerowym na gruntach 1 i 2 klasy, w starym dorzeczu Wisły. Wiodące odmiany jabłoni to Prince, Champion, Gala, Red Cap, Delicjusz i Złota Reneta. W tym roku zasadzono 13 tys. drzewek, a w kolejnym roku zaplanowano kolejne nasadzenia w podobnej ilości. W całym gospodarstwie rozprowadzone jest zraszanie nadkoronowe, stanowiące system antyprzymrozkowy. Obecnie trwają prace nad zakupem stacji pogodowej.

Jak podkreślają gospodarze, w pracę sadów zaangażowana jest cała rodzina. Jedynie w sezonie zatrudniają pracowników przy zbiorach i do sortowania. Do obsługi linii potrzebnych jest 7 osób. Codziennie z gospodarstwa wyjeżdża TIR owoców. Posiadają chłodnię będące w stanie pomieścić 600-700 ton jabłek.

Nowością w ofercie jest usługa grawerowania jabłek. „To doskonały sposób na upamiętnienie ważnej okazji, takiej jak urodziny, ślub, rocz-

nica czy dzień matki. Owoce pełne witamin to dobry przepis na zdrowie – idealny prezent. Jednak nie tylko na okolicznościowe prezenty sprawdzają się grawerowane jabłka. Mogą one również stanowić ciekawy gadżet reklamowy dla Twojej firmy” – reklamuje swoją ofertę pan Mateusz.

Napędzani Wisłą

To grupa ponad 30 pasjonatów zafascynowanych niezwykłością rzeki, jej przyrodą i historią, dla których inspiracją jest wiedza i mądrość tych, co na jej falach żyli i pracowali. W swoich działaniach nawiązują do tradycji Flisaków – ludzi rzek. Zarówno dla nich, jak i dla Napędzanych, dewizą jest stwierdzenie, że „to my mamy

Operacja zorganizowana przez Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku w ramach Planu działania KSOW na lata 2014-2020 w zakresie Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich Plan Operacyjny KSOW na lata 2024-2025 w ramach operacji.: pn. „Nowoczesne praktyki przetwórcze w Polsce – szlakiem inkubatorów przetwórczych w województwach wielkopolskim i świętokrzyskim”.

Innowacje dla zdrowia i jakości życia

Rozmowa z prof. dr hab. inż. Joanną Kobus-Cisowską pracownikiem naukowym Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, liderką projektów mających na celu zacieśnienie współpracy naukowców z rolnikami.

Współpraca rolników, przetwórców żywności i naukowców jest kluczowa w projektowaniu żywności funkcjonalnej, opracowywaniu nowych rozwiązań w rolnictwie i ograniczaniu niekorzystnych zmian w środowisku. Połączenie wiedzy praktycznej rolników z wiedzą technologiczną i badawczą naukowców oraz doświadczeniem przetwórców pozwala na opracowywanie nowatorskich produktów, które lepiej spełniają oczekiwania konsumentów i są dostosowane do aktualnych trendów, takich jak żywność funkcjonalna (np. o podwyższonej wartości odżywczej).

wywaniu innowacyjnych rozwiązań, dotychczas niestosowanych w rolnictwie i przetwórstwie żywności. Tworzymy zespoły składające się z naukowców i specjalistów w tych dziedzinach, wspólnie pracujących nad przełomowymi rozwiązaniami. Ja jestem technikiem żywności, od zawsze związanym z Wydziałem Nauk o Żywności i Żywieniu, a w pracy naukowej koncentruję się na rozwijaniu nowych technologii i projektowaniu żywności

Karolina Kolańska
LODR Kalsk
k.kolanska@lodr.pl

Koegzystencja z korzyściami

Współpraca pozwala na lepsze dostosowanie technik uprawy i przetwarzania do lokalnych warunków, co może przyczynić się do zwiększenia efektywności produkcji, poprawy jakości surowców i produktów końcowych oraz zmniejszenia kosztów. Naukowcy wnoszą do współpracy wiedzę na temat zrównoważonych praktyk, takich jak redukcja zużycia chemikaliów czy optymalizacja zużycia wody, co jest niezbędne w obliczu wyzwań klimatycznych. Rolnicy mogą natomiast dostarczyć dane z pierwszej ręki, umożliwiając testowanie tych rozwiązań w rzeczywistych warunkach. W efekcie możliwe jest tworzenie żywności ekonomicznie zasobowo z uwzględnieniem potrzeb konsumenta w kontekście żywności. Tak więc efektywna współpraca pomiędzy rolnikami, przetwórcami żywności i naukowcami jest niezbędna do opracowywania innowacyjnych, zdrowych i zrównoważonych rozwiązań, które mogą sprostać rosnącym wyzwaniom

współczesnego rolnictwa i przemysłu spożywczego.

Karolina Kolańska: *Zacznijmy od podstaw. Jakie są Pani główne obszary badawcze na Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu?*

Prof. dr hab. inż. Joanna Kobus-Cisowska: Na Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu prowadzimy wieloaspektowe, interdyscyplinarne badania, które skupiają się na opraco-

funkcjonalnej. Nasze badania obejmują opracowywanie nowych produktów spożywczych, które są nie tylko smaczne i wysokiej jakości, ale również mają korzystny wpływ na zdrowie. Analizujemy tradycyjne metody przetwórstwa żywności, kładąc nacisk na zrównoważony rozwój i minimalizację marnotrawstwa żywności.

K.K.: *Jakie ma Pani doświadczenia w uczestnictwie w projektach*

badawczo-rozwojowych w ramach Działania M-16 „Współpraca”?

J.K-C.: Aktywnie uczestniczymy w projektach interdyscyplinarnych w ramach Działania M-16 „Współpraca”, które promują innowacje w rolnictwie i przetwórstwie żywności. Jako Wydział jesteśmy zaangażowani w konsorcja takie jak np. „Polski Imbir”, „WegeMIXtura”, „Groszek Premium”, „Wieprzowina Coebbe”, „Lody Beta 4.0”, oraz „Kisz Misz”. Projekty pozwalają nam na praktyczną współpracę z rolnikami i producentami żywności, co jest niezwykle cenne w naszych badaniach.

K.K.: *Czy może Pani opowiedzieć więcej o konsorcjum „Polski Imbir”? Jakie były cele i osiągnięcia tego projektu?*

J.K-C.: Konsorcjum „Polski Imbir” miało na celu wprowadzenie i rozwinięcie uprawy imbiru w Polsce, dostosowanie technik uprawy do lokalnych warunków klimatycznych oraz opracowanie efektywnych metod jego przetwórstwa. Dzięki współpracy z rolnikami i naukowcami opracowano nowe metody uprawy tej rośliny. Są one dostosowane do polskich warunków klimatycznych. Stworzono innowacyjne produkty z imbiru, które

odpowiadają na zapotrzebowania polskiego rynku.

K.K.: *Jakie były cele i zakładane wyniki projektu „Kisz Misz”?*

J.K-C.: „Kisz Misz” to projekt skupiający się na tradycyjnych metodach kiszenia warzyw i owoców. Celem projektu jest opracowanie i wdrożenie technologii wytwarzania innowacyjnych past na bazie kiszzonego ogórka poza asortymentowego i warzyw uzyskanych w wyniku ukierunkowanej fermentacji mlekowej wspomaganiej ultradźwiękami, a przez to zwiększenie wykorzystania produktów ubocznych, poprawę opłacalności produkcji oraz wzmocnienie pozycji producentów rolnych na rynku. Dzięki temu projektowi udało się także zbudować większą świadomość społeczną na temat korzyści zdrowotnych wynikających z tradycyjnych metod kiszenia.

K.K.: *Jakie są dalsze plany Pani Wydziału w realizacji projektów w ramach Interwencji 13.5 „Współpraca Grup Operacyjnych EPI”?*

J.K-C.: Planuję kontynuować i rozwijać nasze badania w ramach współpracy z Grupami Operacyjnymi EPI. Chcemy skoncentrować się na innowacyjnych rozwiązaniach, które mogą pomóc w adaptacji rolnictwa do zmieniających się warunków klimatycznych oraz w poprawie zrównoważonej produkcji żywności. Planujemy również dalsze badania nad żywnością funkcjonalną, która może przyczynić się do poprawy zdrowia publicznego. Współpraca z różnymi podmiotami w ramach Grup Operacyjnych EPI pozwoli nam na efektywne wdrażanie naszych badań w praktyce.

K.K.: *Jakie korzyści widzi Pani profesor w uczestnictwie w tych projektach dla rolników i konsumentów?*

J.K-C.: Uczestnictwo w projektach badawczo-rozwojowych przynosi korzyści zarówno rolnikom, jak i konsumentom. Rolnicy zyskują dostęp do najnowszych technologii i metod uprawy oraz przetwórstwa, co pozwala

im na zwiększenie efektywności produkcji i poprawę jakości produktów. Konsumentci natomiast mogą cieszyć się zdrowszymi, bardziej wartościowymi produktami spożywczymi. Ponadto, rozwijanie lokalnych metod produkcji i przetwórstwa przyczynia się do zrównoważonego rozwoju i wspiera lokalne gospodarki.

K.K.: *Dziękuję za rozmowę, Pani profesor. Życzę powodzenia w realizacji dalszych planów badawczych.*

J.K-C.: Dziękuję bardzo. To dla nas ogromna motywacja do dalszej pracy i wprowadzania innowacyjnych rozwiązań w polskim rolnictwie i przetwórstwie żywności.

Liściaste drzewa soliterowe cz. II

Soliter to inaczej samotnik, roślina samotnie rosnąca. Drzewa liściaste mogą być doskonałymi soliterami i coraz częściej stają się ozdobą, nie tylko naszych przydomowych ogrodów, ale również przestrzeni miejskich. W pierwszej części artykułu zaprezentowałam państwu ambrowca amerykańskiego, klona czerwonego i platana klonolistnego. Czas na kolejnych kandydatów na solitery.

Kamila Janiszewska
LODR Kalsk
k.janiszevska@lodr.pl

Buk pospolity

Buk pospolity, zwany inaczej zwyczajnym, naturalnie występuje w Europie i w Azji Zachodniej. Jego drewno jest cenionym surowcem. Napar z bukowych liści ma właściwości odkażające, oczyszczające, uspokajające, przeciwalergiczne i pobudzające trawienie. W polskich warunkach klimatyczno-glebowych buk osiąga maksymalnie 20-30 metrów wysokości, rzadko zdarzają się okazy 50-metrowe. W lesie koło Tarnowa odkryto buka rekordzistę mierzącego 48,6 m wysokości i będącego najwyższym drzewem liściastym w Polsce.

Buk ma nisko osadzoną, szeroką koronę. Młode okazy mają smukły pokrój, korona starszych drzew robi

się coraz gęstsza. Pień buka pokryty jest cienką, jasnoszarą korą. Jego liście są owalne lub eliptyczne, falisto ząbkowane bądź całobrzegie, gładkie i błyszczące. Owoce tego drzewa to brązowe orzeszki nazwane bukwią. Co ciekawe, w ciężkich czasach, uprażona i zmielona bukwia zastępowała kawę.

Buk preferuje żyzne gleby o zasadowym odczynie oraz stanowiska słoneczne albo półcieniste. Ma głęboki system korzeniowy. W przypadku gleb płytkich i piaszczystych, buk rosnący na takim podłożu będzie osiągać mniejsze rozmiary. Pod względem pielęgnacji, jest on praktycznie drzewem bezobsługowym.

Niebezpiecznym szkodnikiem buka jest zobniczka bukowa. To mszyca należąca do rodziny zobniczkowatych, żerująca na końcach pędów, po spodniej stronie liści.

Dostępne są rozmaite odmiany buka pospolitego. Odmiany te różnią

się pokrojem, od odmian kolumnowych po karłowate. Bukowe liście mogą być różnorodnych kształtów i kolorów, od bordowego po zielone. Pięknie przebarwiają się one jesienią. Dostępne są także odmiany o pstrych blaszkach liściowych. Buk jest drzewem stosunkowo wolno rosnącym, dobrze znosi cięcie. To dokonały kandydat na solitera w ogrodzie.

Surmia, katalpa

Katalpa zwana inaczej surmią to drzewo liściaste z rodziny bi-gnoniowatych. Jej uprawa została zapoczątkowana w Ameryce Północnej, Chinach i Azji. Katalpa w Polsce dorasta do 10 metrów wysokości, na świecie – do 20 metrów. Szerokość ulistnionej korony katalpy, kształtem przypominającej parasol, wynosi nawet 8 metrów. To egzotyczne drzewo ma właściwości lecznicze, nasila mechanizmy przeciwwzapalne naszego organizmu.

Ciekawym elementem dekoracyjnym tej rośliny są pokryte meshkiem, sercowate liście, osiągające rozmiar 25-30 centymetrów. Równie dekoracyjne są duże (do 6 cm), zebrane w wiechowate kwiatostany kwiaty. W zależności od odmiany, pojawiają się one w czerwcu, lipcu bądź sierpniu. Mają delikatny, odstraszały zapach i barwę białą, żółtą lub lekko różową, są miododajne. Co ciekawe, surmia nie wytwarza owoców. U szałku lata na katalpie pojawiają się długie strąki podobne do fasoli, dlatego też roślina ta zwana jest potocznie „drzewem fasolowym”. Występują u nas różne odmiany katalpy. Pierwsza z nich to **Nana** – katalpa kulista, niewytwarzająca kwiatów, ma duże, jasnozielone sercowate liście, jej wysokość zależy od wielkości pnia, na którym szczepi się koronę; zalecana do niewielkich ogrodów. Kolejna odmiana to **Aurea** – odmiana szczególnie dekoracyjna, dorasta do 10 metrów wysokości i 5 metrów szerokości, ma sercowate liście, które początkowo są jasnożółte i przebarwiają się na jasnozielony kolor, jej białe kwiaty wyglądem przypominają storczyki

z fioletowymi i pomarańczowymi plamkami w środku, szczególnie polecana do dużych ogrodów oraz na zielen miejską. Natępna to **Purpurea** – jej stożkowa korona, do 5 metrów szerokości, z wiekiem staje się owalna, młode liście mają barwę brązowo-purpurową, później zieleńią. Kolejną znaną odmianą katalpy jest **Speciosa** – surmia wielokwiatowa, jej korona ma stożkowy kształt, osiąga wysokość 15-20 metrów, odmiana ta ma większą ilość kwiatostanów, ale za to jej kwiaty są mniejsze. **Ovata** – surmia

żółtokwiatowa ma duże, o żółtawym odcieniu kwiatostany, wewnątrz kwiatów są fioletowe cętki lub kropki, dorasta do wysokości 15 metrów, jej blaszki liściowe mają po dwie boczne kłapy. Ciekawą odmianą katalpy jest surmia pośrednia – **Erubescens**, która posiada liście o kształcie sercowatym i dwukłapowym. Cechuje się ona też późnym kwitnieniem. Do małych ogrodów polecane są odmiany katalpy szczepione na pniu.

Pod względem stanowiska surmia nie jest zbyt wymagająca. Preferuje ciepłe, słoneczne miejsca i osłonięte od silnego wiatru. Katalpa rośnie na żyznych, dobrze przepuszczalnych podłożach, o odczynie od kwaśnego po lekko zasadowy. Należy pamiętać, by katalpę regularnie podlewać, szczególnie w trakcie upałów. Wymaga ona również wiosennego i jesiennego na-

wożenia. Można zastosować wówczas wieloskładnikowy nawóz mineralny lub naturalny kompost.

Istotnym zabiegiem w pielęgnacji katalpy jest cięcie. Ma ono na celu zachowanie właściwego pokroju drzewa, pobudza roślinę do tworzenia nowych pędów. Przycinanie wykonujemy wiosną. W młodych nasadzeniach, w celu utrzymania zwartego pokroju, gałęzie skracamy aż o połowę. Pozwoli nam to zachować ładny kształt korony. Konieczne jest ponadto cięcie nadmiernie wyrosniętych pędów.

Należałoby wiosną przeprowadzić także cięcie sanitarne. Czynność ta polega na usunięciu chorych, suchych bądź połamanych gałęzi. Młode okazy katalpy nie są w pełni odporne na mróz, powinniśmy wówczas okryć je agrowłókniną lub słomą. Po posadzeniu młodej katalpy powinniśmy wzmocnić jej pień za pomocą palika.

Surmia jest drzewem dość wrażliwym na czynniki chorobotwórcze. Szczególnie groźną chorobą jest dla niej verticilioza lub plamistość liści. Jest dodatkowo podatna na zakażenie mączniakiem prawdziwym. Bez względu na to należy obserwować rosnące katalpy, zwłaszcza te świeżo posadzone, by w razie potrzeby zastosować oprysk odpowiednim preparatem.

Sadzimy wiosną czy jesienią?

wykorzystają nawożenie, będą lepiej przygotowane do suszy i letnich upałów. Charakteryzują się większą odpornością na choroby i szkodniki, są w lepszej kondycji, a w przypadku malin czy borówek możemy spodziewać się pierwszych owoców.

Wyjątek nie potwierdza reguły

Rośliny sadzone wiosną całą swoją energię przeznaczą na ukorzenianie się, uzyskamy więc wtedy małe przyrosty części nadziemnych. Wyjątek będą stanowiły drzewka sadzone z doniczek z bryłą korzeniową o dobrze rozbudowanym systemie korzeniowym. Niemniej jednak będą one wymagały dobrego nawodnienia, w szczególności gdy wiosna będzie sucha i ciepła, co nie jest nowością w ostatnich latach. Do tego wszystkiego dochodzą przymrozki wiosenne, które też nie są bez znaczenia. W 2023 roku w maju w naszym województwie odnotowano temperatury nawet -7°C . Polecam zatem sadzenie jesienią.

Wiosna to czas, w którym przyroda budzi się do życia, a my mamy dużo energii i zapału do sadzenia. Jednak jesień o wiele bardziej sprzyja zakładaniu nowych plantacji drzew owocowych jabłoni, grusz, wiśni, czereśni, śliw czy też krzewów porzeczki, borówki, agrestu, malin.

Halina Iwaniuch
PZDR Żary
h.iwaniuch@lodr.pl

Dobrze się zastanów

Jesienne nasadzenia we wrześniu, październiku, listopadzie, a nawet w grudniu, do momentu zamarznięcia gleby, wydają się najlepszym terminem sadzenia. Wyjątek stanowią drzewa i krzewy charakteryzujące się niską mrozoodpornością, wtedy rzeczywiście można zastanowić się nad wiosennym terminem sadzenia. Starajmy się jednak wybierać takie drzewka i krzewy, które są odporne na niskie temperatury.

Dlaczego jesienią?

Za terminem jesiennym przemawiają korzystne warunki pogodowe, mamy zwykle większą ilość opadów, co sprzyja uwilgotnieniu gleby. Dni są coraz krótsze, mniej nasłonecznione, rośliny są mniej narażone na wysychanie. Właściwa temperatura gleby sprzyja lepszemu ukorzenianiu rośliny. Korzenie ładnie się rozrastają, ma to wpływ na dobre przezimowanie, wzrost i rozwój w następnym sezonie wegetacyjnym. Wiosną dobrze ukorzenione rośliny już od marca – kwietnia mogą rozpocząć wegetację z intensywnym wzrostem i rozwojem części nadziemnych. Rośliny lepiej

**SZYBKO
BEZPIECZNIE
ZAWSZE NA CZAS**

**Załącz konto
na eKRUS i korzystaj
z usług **online****

eKRUS

ekrus.gov.pl

Pracownia w lesie

Miejsce szczególnie przyjazne sztuce i przyrodzie

Ewelina Mularczyk-Sienkowska
LODR Kalsk
e.mularczyk-sienkowska@lodr.pl

Nieopodal Trzciela, w miejscowości Jasieniec, swoje miejsce na Ziemi znaleźli państwo Małgorzata Mąkosa i Mikołaj Chełkowski. Dwoje niezwykłych ludzi, wielkich pasjonatów koni. W przypadku pani Małgosi miłość do tych pięknych zwierząt nierozdzielnie łączy się ze sztuką.

Konie w Jasieńcu żyją swobodnie, na wybiegu w lesie. W razie potrzeby mają do dyspozycji wiatę. Są regularnie poddawane treningom kondycyjnym z ziemi, które pięć dni w tygodniu prowadzi pan Mikołaj. Pani Małgorzata i pan Mikołaj organizują szkolenia jeździeckie dla grup 2-4 osobowych oraz oferują wyjazdy w teren. Ich konie są spokojne i zrelaksowane, wiodą przewidywalne, bezpieczne życie. Samo ich obserwowanie i przebywanie między nimi działa kojąco i terapeutycznie na zabieganych, zapracowanych ludzi.

Pani Małgorzata z wykształcenia jest hodowcą koni, trenerką, instruktorką jazdy konnej i malarką. Posiada liczne talenty i zdolności, realizuje się jako fotografka, dziennikarka, graficzka komputerowa, autorka i ilustratorka książek dla dzieci oraz pszczelarka.

Jako najszcześliwszy w swoim życiu zawodowym, wskazuje okres pracy w Chobienicach, gdzie prowadziła stajnię hodowlaną, pełniąc rolę osoby prowadzącej stajnię, nauczyciela jeździectwa, powoziła zaprzęgami. Pracę ze zwierzętami traktowała jako służbę, której oddawała się całkowicie, ponieważ podopieczni wymagali opieki zarówno w ciągu dnia jak i nocą (choroby, porody). To wtedy u pani Małgorzaty rozwinęła się kolejna

pasja – fotografowanie. Modeli nie brakowało, ponieważ w chobienickiej stadninie udało się zgromadzić zwierzęta różnych oryginalnych ras. Wśród nich znalazł się ogier fryzjski Dan, muza pani Małgorzaty i bohater jej najpiękniejszych zdjęć. Fascynuje ją ruch koni, lubi go przewidywać i uwieczniać.

Za największe osiągnięcia w dziedzinie fotografii pani Mąkosa uznaje udział w wystawie fotograficznej „POL-KA PHOTO” (zorganizowanej przez Stowarzyszenie NIKE – Polskie kobiety w gospodarce i kulturze) w Berlinie, której współuczestniczką była znana podróżniczka Beata Pawlikowska oraz wyróżnienie za zdjęcie pt. „Zabawa”, otrzymane od redakcji miesięcznika National Geographic Polska, która wraz z członkami kapituły wyłoniła zwycięzców 7 edycji Wielkiego Konkursu Fotograficznego (galerię wszystkich nagrodzonych fotografii można obejrzeć na www.wkf.national-geographic.pl).

W 2015 r. pani Małgorzata została zaproszona do współpracy przy tworzeniu publikacji „Hiszpańska Szkoła Jazdy” Blanki Satoro. W ramach projektu wykonała fotografie koni i jeźdźców w Królewskiej Andaluzyskiej Szkole Sztuki Jeździeckiej w Jerez de la Frontera w Hiszpanii. Natomiast w 2018 r. (nakładem wydawnictwa SBM) wydała dwa autorskie albumy zatytułowane „Konie”, w których pokazuje te szlachetne zwierzęta na różnych etapach życia, w różnym otoczeniu. Zachwycające fotografie uzupełnione są o fachowy komentarz dotyczący biologii i zachowań zwierząt. Ponadto od wielu lat prace pani Małgorzaty ilustrują okładki i artykuły w czasopismach branżowych. Jednym z nich jest magazyn „Świat Koni”, w którym pracowała jako dziennikarka (2007-2013 r.)

Pan Mikołaj Chełkowski jest współzałożycielem Stowarzyszenia Hipologicznego Pro Hipico Bono, zrzeszającym ludzi chcących działać

na rzecz poprawy dobrostanu koni oraz współpracy koni i ludzi. Jest cennym szkoleniowcem i wykładownicą. Po dziesięciu latach zgłębiania teorii, różnych praktyk i doświadczeń, po wielu konsultacjach z innymi praktykami, dopracował autorską metodę pracy z końmi i jeźdźcami. Wspólnie z panią Małgorzatą prowadzą szkolenia „doszlifowujące”, na które

zjeżdżają doświadczeni jeźdźcy z Polski. Podczas szkoleń organizowanych przez stowarzyszenie prowadzą również szeroko rozumianą działalność edukacyjną związaną z etycznym traktowaniem koni. W ubiegłym roku wydali kolorowankę i dwie książeczki

dla dzieci pt. „Co jeżdżą konie” i „Co lubią konie”, zawierające mnóstwo faktów i ciekawostek na temat tych pięknych zwierząt. Ilustracje do nich oczywiście wykonała bohaterka naszego artykułu.

Za sprawą pana Tadeusza, taty pani Małgosi, w Jasińcu pojawiły się pszczoły. Ustronne usytuowanie pasieki, wśród drzew dzikiego sadu oraz bliskości lasu dały niezwykle efekt w postaci niesamowicie smacznego miodu. Mała pasieka liczy obecnie osiem rodzin pszczelich. Miód nie należy do czysto gatunkowych, przeważają w nim przede wszystkim smaki gryki, spadzi i wielokwiatu. Przychód z jego sprzedaży stanowi dodatkowe źródło dochodu rodziny. Pani Małgosia jest członkiem Grupy Operacyjnej SMAKujemy Lubuskie, w której wspólnie z czterema lubuskimi rolnikami (Sery ze Świerkowej Doliny, Lubuskie Angusowo, Lubuski Hereford i Sławek Mazurek) realizuje projekt w ramach działania „Współpraca” finansowanego z PROW 2014-2020. Celem projektu jest przygotowanie innowacyjnych modeli sprzedaży wyrobów rzemieślniczych i zagrodowych, opierając się na lokalnych lubuskich producentach rolnych. Ich ofertę można znaleźć w internecie na stronie www.smakujemylubuskie.pl, a zamówienie złożyć na adres: smakujemylubuskie@gmail.com. Dzięki

środkom pozyskanym w tym projekcie powstała w Jasińcu pracownia pszczelarska.

Pracownia w lesie

Taką nazwę swojemu atelier nadała pani Małgorzata. Powstała nieoficjalnie w 2017 r. (a oficjalnie w 2023 r.) i to w niej artystka tworzy swoje prace, fotografie, książki. Pracownia jest również miejscem warsztatów dla wszystkich, którzy poprzez sztukę chcą uwiecznić piękno natury królującej w Jasińcu o każdej porze roku. Kursanci mogą rozwijać swoje talenty pod bacznym okiem mistrzyni, tworząc w plenerze, na tarasie, a nawet pośród koni. Obrazy pani Małgosi zdobią ściany hotelu „Ostoja Chobienice”, w którym również prowadzi cykliczne warsztaty pt. „Malowanie przy winie z Małgorzatą Mąkosą”.

W przyszłości właściciele gospodarstwa planują poszerzenie oferty edukacyjnej i noclegowej. Rozważają utworzenie Zagrody Edukacyjnej, w której będą kontynuować misję etycznego traktowania zwierząt. Pani Małgosia, która obecnie bardzo angażuje się w wychowanie i rozwój swoich dzieci, chciałaby bardziej skupić się na artystycznym aspekcie swojego życia, czego z całego serca jej życzymy.

Koło Gospodyń Wiejskich Kruszyna

Pięć lat pełnych pasji i zaangażowania

Rozmowa z Laurą Vossen o Kole Gospodyń Wiejskich Kruszyna

Krystyna Talaga
LODR Kalsk
k.talaga@lodr.pl

Podczas naszej rozmowy z Laurą Vossen, przewodniczącą Koła Gospodyń Wiejskich w Kruszynie (gm. Sulechów) czuć było dumę i radość z okazji pięciolecia działalności tej wyjątkowej organizacji. Koło które zostało założone 25 listopada 2019 roku, skupia już 42 członków. Jak opowiada Laura, inicjatywa narodziła się w trakcie pierwszych dożynek sołeckich w 2019 roku.

To była potrzeba chwili

„Podczas tamtych dożynek poczułyśmy potrzebę stworzenia organizacji, jakiej w sołectwie brakowało od lat. Spotkanie założycielskie zgromadziło 19 osób, a dzisiaj nasze grono liczy już 42 członków, w tym także 10 panów!” – wspomina Laura. Od tamtego czasu KGW stało się prawdziwym sercem lokalnej społeczności. Pierwsze oficjalne wydarzenie, w którym uczestniczyły członkinie Koła, to Jarmark Bożonar-

dzeniowy w Sulechowie. Jak przyznaje Laura, przygotowania były intensywne, ale efekt przerósł oczekiwania. Koło zadebiutowało na „Jarmarku” zaledwie dwa tygodnie po założeniu. Ich krostki z kapustą i pieczarkami były prawdziwym hitem – rozeszły się jak świeże bułeczki! To wydarzenie otworzyło Koło drogę do kolejnych imprez, wydarzeń i sukcesów. „Nasze

krostki stały się obowiązkową pozycją na każdym jarmarku” – opowiada z uśmiechem Laura.

Pomysły, praca, sukcesy

W kolejnych latach KGW Kruszyna aktywnie włączało się w organizację licznych imprez, takich jak Dzień Kobiet, Dzień Dziecka, Dzień Seniora

i coroczne dożynki. W 2024 roku Koło Gospodyń Wiejskich w Kruszynie po raz pierwszy zgłosiło na dożynki gminne własnoręcznie wykonany wieniec. Doświadczenie niektórych koleżanek zaowocowało, bo wieniec zajął III miejsce! To dopiero drugi wieniec KGW z Kruszyny, tym bardziej jest z czego być dumnym. Jak mówią członkinie Koła „Przed nami jeszcze wiele nauki, ale pierwsze sukcesy na koncie już mamy”. Tegoroczny sukces w konkursie na wieniec dożynkowy miał szczególne znaczenie.

Nawet brak typowego zaplecza lokalowego nie przeszkodził KGW Kruszyna w realizacji swoich celów. Laura podkreśla, że warunki nie zawsze są sprzyjające, jednak to nie zraża

członków Koła. „Nie mamy własnej sali wiejskiej ani świetlicy. Spotykamy się w dwóch kontenerach, które pełnią rolę naszej bazy, bez dostępu do kuchni. Często organizujemy spotkania przy ognisku. Byłyśmy na kabaretach, w teatrze, a w zeszłym roku zorganizowałyśmy wyjazd na Jarmark Bożonarodzeniowy we Wrocławiu” – opowiada Laura.

KGW Kruszyna integruje

Kulinarne warsztaty i różnorodne formy dokształcania to tylko niektóre z działań, które cieszą się dużą popularnością wśród członków Koła. Jednak działalność KGW Kruszyna to coś więcej niż tylko gotowanie czy udział w wydarzeniach, to przede wszystkim integracja i rozwój lokalnej społeczności.

Koło stara się odpowiadać na aktualne potrzeby mieszkańców i tworzyć przestrzeń, w której można znaleźć chwilę wytchnienia od codziennych obowiązków. Kluczowym elementem rozwoju była także współpraca z byłym sołtysem Kruszyny, Ryszardem Dominiakiem, który zawsze chętnie wspierał wszelkie inicjatywy, co nadawało im profesjonalny charakter.

Szefowa Koła, z okazji pięciolecia, nie szczędzi ciepłych słów dla członków KGW. „Chciałabym podziękować wszystkim zaangażowanym za kultywowanie tradycji i pracę na rzecz naszej społeczności. Nasze plany są ambitne, przed nami jeszcze wiele wyzwań, które podejmiemy wspólnie” – mówi z entuzjazmem. Koło dąży do jeszcze większej aktywizacji i integracji mieszkańców, zachęcając wszystkich do przyłączenia się do ich działań. Mile widziany jest każdy, kto chce poznać nowych ludzi i aktywnie uczestniczyć w życiu społeczności. To też doskonała okazja, aby zaangażować się w coś, co ma realny wpływ na lokalną codzienność.

Koło Gospodyń Wiejskich Kruszyna udowadnia, że wieś może być miejscem pełnym życia i inicjatywy, a ich działania są doskonałym przykładem, jak wspólnymi siłami można budować silną i zintegrowaną społeczność.

RESTAURACJA
w Kalsku

- Domowe obiady na miejscu i na wynos
- Catering - obsługa uroczystości
- Realizujemy zamówienia na posiłki grupowe
- Przy stałej współpracy i zamówieniach grupowych ceny ustalamy indywidualnie

BAZA NOCLEGOWA

WESELA

PRZYJĘCIA

CATERING

OBIADY

OFERTA

 68 385 2091

e-mail: kalsk@hotelodr.pl

www.hotelodr.pl

HOTEL ODR
KALSK

Zespół Śpiewaczy „Pod Kosową Górą”

Jacek Stefanowicz
LODR Kalsk
j.stefanowicz@lodr.pl

Początek drogi

Zespół „Pod Kosową Górą” to chyba jeden z najmłodszych zespołów, które mamy przyjemność oglądać podczas różnych imprez odbywających się w naszym województwie. Wszak na scenie muzycznej są niecały rok. Powodów, dla których postanowiono stworzyć zespół było co najmniej kilka. Przede wszystkim to wspólna pasja kilku osób do muzyki, śpiewania, folkloru... To także chęć aktywizacji mieszkańców, z zachowaniem życia kulturalnego w tradycji życia wiejskiego. Niemałe

Zespół powstał z początkiem 2024 roku przy Kole Gospodyń Wiejskich w Wilkanowie. Nazwa zespołu nawiązuje bezpośrednio do szczególnego w powiecie zielonogórskim miejsca, najwyższego wzniesienia o nazwie Kosowa Góra (Wilkanowska Góra), pod którą położona jest wieś Wilkanowo.

znaczenie miał również fakt, że „Pod Kosową Górą” zgromadziło w swoim składzie ludzi aktywnych, chcących jeszcze coś zrobić nie tylko dla siebie, ale także dla innych – sąsiadów, znajomych, rodziny. Pierwsze spotkanie z mieszkańcami w sali wiejskiej w Wilkanowie – wspólne kolędowanie, wypadło wspaniale zarówno w odczuciu mieszkańców, ks. proboszcza, jak i samych inicjatorów. I tak to wszystko się zaczęło. Potem już oczywiście regularne próby, gotowość do pierwszych

publicznych występów w kościele parafialnym, wyjazdy z kolędami do Domów Seniora i Kombatantów w Zielonej Górze oraz występy podczas mniejszych czy większych imprez plenerowych.

Z charakterem

Mocną stroną zespołu „Pod Kosową Górą” jest fakt, że śpiewa do muzyki granej na żywo. Instrumentarium tworzą akordeon, gitara basowa,

gitara klasyczna oraz cajon. W repertuarze przeważają tradycyjne polskie piosenki, zazwyczaj na ludową nutę, także biesiadne, patriotyczne oraz kościelne. Od samego początku inspiracją stało się kultywowanie polskiego folkloru w piosenkach zarówno tych z bliskiego regionu, jak i tych zaczerpniętych z innych części kraju. Poprzez wykonywaną muzykę zespół chce rozpowszechniać te już znane i te czasem zapomniane melodie. Chcą zainspirować lokalną społeczność do odnajdywania źródeł tutejszej kultury, wśród swoich najbliższych. Zachęcić młodych do polubienia i uczestniczenia w zachowaniu jej w tradycji. Równie ważny jak muzyka jest wygląd zespołu. I trzeba przyznać, co widać gołym okiem, że nie są to puste słowa. W strojach pań dominuje kolor czerwony. Czerwone trzewiki, spódnice koloru zielonego z czerwonymi kwiatami, białe haftowane fartuszki, na głowach wianki z wplecionymi czerwonymi różami.

– „W tym małym kwiatku czerwonym” – śpiewają w rytm walczyka – to w nim zamykają się uśmiechy, świat wymarzony, szczęście i wszystkie tęsknoty. Nad strojami dla męskiej części zespołu trwają obecnie prace. W nowym roku również i panowie będą mogli pochwalić się nowym wizerunkiem.

Zespół liczy obecnie 15 osób. Kierownikiem i jednocześnie opiekunem muzycznym jest akordeonista **Piotr Łabiak**. Dzięki systematycznym próbom, mimo krótkiego stażu, zespół mógł zaprezentować się wśród innych grup śpiewających i dać się poznać szerszej publiczności. „Pod Kosową Górą” ma już za sobą kilkanaście występów o charakterze religijnym, biesiady śpiewanej, artystycznym, dożynkowym oraz okolicznościowym.

W tym roku mogliśmy ich posłuchać podczas debiutanckiego występu w trakcie „Złotej Nuty Obrzyczy” w Trzebiechowie, na III Festiwalu Zespołów Śpiewających w Pałacu w Starym Kisielinie, XI Wojewódzkiego Przeglądu Zespołów Ludowych w Żarach czy też kilku imprez dożynkowych. Zespół „Pod Kosową Górą” uświetnił także swoim występem ostatni jesienny Kiermasz Ogrodniczy w Kalsku.

**Lubuski Ośrodek
Doradztwa Rolniczego**
Kalsk 91, 66-100 Sulechów

CENTRUM KONFERENCYJNE

sale wykładowe
obsługa techniczna
szkolenia, warsztaty, kursy

BAZA NOCLEGOWA

129 miejsc noclegowych

RESTAURACJA

kompleksowa obsługa wesel
i uroczystości, catering

68 385 2091

e-mail: kalsk@hotelodr.pl
www.hotelodr.pl

Jesień w puszczy bukowej

Małgorzata Ożóg

Starszy Specjalista w Łagowsko-Sulęcińskim Parku Krajobrazowym

Jesień w lesie bukowym to niezwykle malowniczy widok. Liście buków zmieniają kolory, przechodząc od intensywnych odcieni zieleni do ciepłych tonów żółci, pomarańczy i czerwieni. To czas, kiedy las staje się miejscem pełnym ciepłych kolorów i cudownych zapachów, a miękka ściółka z opadłych liści staje się przyjemnym miejscem do częstych spacerów.

W dojrzałym, jesiennym lesie bukowym panuje wyjątkowa atmosfera. Słońce, przebijające się przez korony drzew, tworzy na ziemi piękne wzory światła i cienia. W powietrzu unosi się zapach wilgotnej ziemi i grzybów, a dźwięki jesieni, takie jak szelest liści pod stopami czy odgłosy ptaków przygotowujących się do odlotu, tworzą niepowtarzalny klimat.

Jesień to także czas zbiorów. Grzybiarze z radością przemierzają leśne ścieżki w poszukiwaniu smacznych i dorodnych okazów, a spadające

kasztany i żołędzie dodają uroku otoczeniu. Warto również zwrócić uwagę na zmieniające się życie fauny – niektóre zwierzęta intensyfikują swoje przygotowania do zimy, gromadząc zapasy lub przygotowując się do hibernacji.

Takie jesiennie krajobrazy podziwiać możemy w Łagowsko-Sulęcińskim Parku Krajobrazowym, który charakteryzuje się ogromną różnorodnością przyrodniczą, tworzącą malownicze i niepowtarzalne krajobrazy. W parku krajobrazowym znajdują się liczne lasy, w tym te zaiście piękne, zwłaszcza jesienią lasy bukowe, usytuowane na skarpach opadających w kierunku przepięknych wód jeziora Łagowskiego i Trześniowskiego, które stanowią niesamowitą mozaikę kolorów jesieni odbitych w lazurowych wodach jezior.

Warto zwrócić uwagę na jakże ciekawy rezerwat „Buczyna Łagowska” utworzony już w 1968 roku. Pod ochroną w tym rezerwacie znajduje się fragment lasu bukowego na krańcu jego naturalnego zasięgu z domieszką innych gatunków drzew. Występuje tu głównie las zwany buczyną pomorską, jednak przyrodnicy odnotowali także fragmenty pomorskiego boru mieszanego oraz olszynę.

Głównym gatunkiem lasotwórczym na terenie rezerwatu jest buk z domieszką świerka, sosny, dębu i modrzewia. Drzewostany bukowe w rezerwacie odznaczają się dużą zdrowotnością i wymiarami, osiągając wysokość do 30 m. Są zwarte i cieniste, dlatego podszyt prawie w ogóle nie występuje. W runie spotkać możemy perłówkę jednokwiatową, turzycę leśną, barwinka pospolitego czy zawilca gajowego.

Przemierzając tajemnicze, jesiennie lasy parku krajobrazowego, można wspiąć się na wzgórze „Bukowiec”, które znajduje się nieopodal wspomnianego rezerwatu. To najwyższe wzgórze Pojezierza Łagowskiego o wysokości 225,4 m n.p.m., gdzie można odpocząć i pokontemplować zjawiskową jesień przemawiającą do nas tysiącem kolorów.

Spędzanie czasu w lesie bukowym jesienią to także doskonała okazja do relaksu i refleksji na łonie natury. To idealny moment na celebrowanie długich spacerów, fotografowanie przepięknej scenerii, jaką zapewnia nam nasza polska złota jesień czy po prostu delektowanie się wolną chwilą tu i teraz, w otoczeniu zachwycających i kolorowych drzew.

Krzysztof Roślik
LODR Kalsk
k.roslik@lodr.pl

Budowa

Głowienka wielkością przypomina krzyżówkę, ale ma bardziej krępy wygląd. Jest to gatunek charakteryzujący się wyraźnym dymorfizmem płciowym. Kaczor w szacie godowej wyróżnia się brązowo-rudą głową i szyją, czarnym wolem oraz białostawą, marmurkową resztą upierzenia. Samica jest znacznie skromniej ubarwiona. Dziób ma czarny z szarym pasem, oczy czerwone, a nogi (wiosła) krótkie. Długość ciała to około 50 centymetrów, masa ok. 1 kg.

Codziennosc

W Polsce głowienka jest średnio liczny ptakiem lęgowym, którego można spotkać na terenie całego kraju. Część tych ptaków prowadzi osiadły tryb życia, część jest wędrowna.

Głowienka należy do rodziny kaczkowatych i jest naszą najpopularniejszą kaczka nurkującą, która może żerować na głębokości nawet kilku metrów pod wodą.

Kalendarz myśliwski – okresy polowań w listopadzie		
Gatunek		Informacje dodatkowe
Jelenie szlachetne	byki, łanie i cielęta	cały miesiąc
Daniele	byki, łanie i cielęta	cały miesiąc
Sarny	kozy i kozłeta	cały miesiąc
Muflony	tryki, owce i jagnięta	cały miesiąc
Dziki	wszystkie	przez cały rok
Borsuki	–	cały miesiąc
Szakale złociste	–	cały miesiąc
Lisy	–	cały miesiąc
Tchórze i kuny	(kuny leśne i domowe)	cały miesiąc
Norki amerykańskie	–	przez cały rok
Zające szaraki i dzikie króliki	–	cały miesiąc
Bażanty	koguty	cały miesiąc
	kury	wyłącznie na terenach ohz, gdzie prowadzi się wolierową hodowlę bażanta oraz na terenach wszystkich obwodów łowieckich w przypadku łowienia zwierzyny przy pomocy ptaków łowczych
Kuropatwy	–	w przypadku łowienia zwierzyny przy pomocy ptaków łowczych
Kaczki	krzyżówki, cyraneczki, głowienki i czernice	cały miesiąc
Gęsi	gęgawy, zbożowe i biało-czelne	cały miesiąc
Łyski	–	cały miesiąc
Gołębie grzywacze	–	cały miesiąc
Słonki	–	cały miesiąc
Jarząbki	–	cały miesiąc

Głowienki gnieźdzą się na stawach rybnych, płytkich, zarośniętych jeziorach i sztucznych zbiornikach o zarośniętych brzegach. Gniazda budują na wodzie lub na ziemi blisko brzegu. Mogą to być schronienia pływające na kopczykach z roślin wodnych. Są dobrze ukryte. Gniazda wyściełane są gęstym puchem. Kaczka składa w nim 8-12 jaj, które wysiaduje przez 24-25 dni. W tym czasie kaczor przebywa w pobliżu i strzeże kaczki. Jeżeli z jakichś przyczyn kaczki utracą lęg, starają się wyprowadzić następny. Samce pierzą się w czerwcu, a samice po odchowaniu młodych. Trwa to 3-4 tygodnie, wtedy ptaki nie są zdolne do lotu.

Pożywienie

Żerują nurkując na niewielką głębokość. Żywią się pokarmem zarówno roślinnym, przede wszystkim roślinnością wodną, jak i zwierzęcym – mięczakami, skorupiakami, owadami, małymi rybkami i płazami. Pokarm zdobywają na lądzie i w wodzie, nurkując, zbierając z powierzchni wody, a także brodząc.

Krystyna Talaga
LODR Kalsk
k.talaga@lodr.pl

Tarta dyni warta!

Kochani, dziś chciałabym Was serdecznie zachęcić do wypróbowania wyjątkowych przepisów na tartę, które zdobyły serca jurorów podczas XIV Lubuskiego Kiermaszu Ogrodniczego w Kalsku. Tarta to idealne danie na jesień, pełne ciepłych, aromatycznych smaków, które doskonale wpisują się w sezonowe gotowanie. Spróbujcie, a na pewno nie pożałujecie – gwarantuję, że Wasza kuchnia wypełni się cudownym zapachem, a rodzina i znajomi będą zachwyceni!

Wasza Ciocia Krystyna

Tarta dyniowa ze szpinakiem, fetą i suszonymi pomidorami

To jeden z moich ulubionych przepisów, który nie tylko świetnie smakuje, ale też pięknie pachnie! Idealny na różne okazje. Jestem przekonana, że Wam też przypadnie do gustu!

Składniki na ciasto

- ✿ 250 g mąki pszennej
- ✿ 125 g zimnego masła

- ✿ pół łyżeczki proszku do pieczenia
- ✿ 1 jajko
- ✿ 1 łyżka śmietany 18%
- ✿ 1 łyżeczka soli

Składniki na farsz

- ✿ ok. 15 suszonych pomidorów w oleju
- ✿ 4 jajka
- ✿ 300 g wydrążonej dyni Hokkaido
- ✿ 200 g liści szpinaku
- ✿ 4 łyżki śmietany 18%
- ✿ 150 g sera feta
- ✿ sól, pieprz do smaku
- ✿ olej do smażenia

Ciasto

Składniki na ciasto szybko zagniatam (ważne, żeby masło było zimne!), a następnie owijam je folią i wkładam do lodówki na około 30 minut. W tym czasie zajmuję się farszem.

Farsz

Dynię kroję w kostkę i podsmażam na rozgrzonym oleju. Dla aromatu dodaję też trochę oleju z suszonych pomidorów. Gdy dynia zaczyna mięknąć, dorzucam pokrojone pomidory oraz liście szpinaku. Krótko duszę, aż szpinak zwiędnie i odstawiam całość do ostygnięcia. W misce roztrzepuję jajka, dodaję śmietanę oraz sól i pieprz. Do ostudzonej dyni dorzucam pokrojoną w kostkę fetę i wszystko dokładnie mieszam.

Przygotowanie tarty

Formę do tarty smaruję masłem, a następnie wyklejam ją schłodzonym ciastem. Nakłuwam ciasto widelcem, przykrywam papierem do pieczenia i obciążam fasolą lub grochem (żeby się nie podniosło). Piekę w temperaturze 180°C przez około 15-20 minut, aż ciasto się zarumieni. Na podpieczony spód wkładam farsz dyniowy i całość piekę jeszcze około 30 minut w piekarniku nagrzanym do 180°C, aż tarta ładnie się zetnie i nabierze złocistego koloru.

Na koniec, żeby nadać tarcie wyjątkowego charakteru, dekoruję ją chipsami z boczku i szynką parmeńską. Uwielbiam ten smak – mam nadzieję, że Wy też pokochacie tę tartę.

Tarta zdobyła I miejsce w konkursie „Tarta Dyni Warta” podczas XIV Lubuskiego Kiermaszu Ogrodniczego w Kalsku. Autorem przepisu jest Koło Gospodyń Wiejskich „LEŚNE BABKI”.

Tarta dyniowa z dodatkiem koziego sera

Składniki na ciasto

- ✿ 1,5 szklanki mąki
- ✿ szczypta soli
- ✿ ½ kostki schłodzonego masła
- ✿ 2 łyżki zimnej wody

Składniki na farsz

- ✿ 1,5 szklanki dyni, pokrojonej w paski
- ✿ ¼ szklanki dobrej oliwy
- ✿ 1 szklanka posiekanego szczypiorku
- ✿ 2 jajka
- ✿ 200 g sera koziego
- ✿ ½ szklanki posiekanych orzechów (możecie wybrać swoje ulubione)
- ✿ ½ łyżeczki suszonego tymianku
- ✿ ¼ łyżeczki gałki muszkatołowej
- ✿ sól i pieprz do smaku

Przygotowanie

W misce wymieszaj mąkę z odrobiną soli. Następnie dodaj zimne masło pokrojone w kostkę i rozetrzyj je z mąką, aż masa zacznie przypominać kruszonkę. Dodaj zimną wodę i zagnieć ciasto, aż będzie gładkie. Uformuj z niego kulę, zawiń w folię spożywczą i wstaw do lodówki na około 30 minut. Na patelni rozgrzej oliwę, wrzuc pokrojoną w kostkę dynię i podsmażaj ją na średnim ogniu, aż zmięknie i lekko się zrumieni. Dodaj posiekany szczypiorek, a następnie odstaw z ognia.

Rozwałkuj schłodzone ciasto i wyłóż nim formę do tarty. Podpiecz ciasto w piekarniku nagrzanym do 180°C przez około 10 minut, aby delikatnie się zrumieniło. W misce roztrzep jajka, dodaj ser kozi, posiekane orzechy, tymianek i gałkę muszkatołową. Dopraw solą i pieprzem według uznania. Na koniec wymieszaj to z podsmażoną dynią. Wlej nadzienie na podpieczony spód i piecz w piekarniku przez około 30 minut w temperaturze 180°C, aż wierzch się ładnie zetnie i zarumieni. Po przestudzeniu dodaj liście świeżego szpinaku. I gotowe. Tarta jest nie tylko pyszna, ale i pełna jesiennych smaków. Mam nadzieję, że przepis przypadnie Wam do gustu.

Tarta dyniowa z dodatkiem sera koziego zdobyła II miejsce na XIV Lubuskim Kiermaszu Ogrodniczym w Kalsku. Przygotowała ją pani Magdalena Wasińska.

Owsiana tarta z dynią, parmezanem i płatkami migdałowymi

Ciasto kruche

- ✿ 100 g mąki owsianej
- ✿ 100 g mąki pszennej
- ✿ 100 g zimnego masła
- ✿ 125 g zimnej ricotty
- ✿ 1 łyżeczka pieprzu kolorowego
- ✿ 1 łyżeczka białej gorczycy
- ✿ ½ łyżeczki kłodawskiej różowej soli gruboziarnistej

Nadzienie

- ✿ ok. 400 g dyni piżmowej
- ✿ 3 jajka
- ✿ 200 g śmietany 18%
- ✿ spora szczypta świeżo startej gałki muszkatołowej
- ✿ 3 szczypty świeżo zmielonego pieprzu kolorowego
- ✿ 80 g twardego sera (najlepiej parmezan lub Grana Padano)
- ✿ 1 łyżeczka ziół prowansalskich
- ✿ 1 łyżeczka czerwonego pieprzu, przyprawy sumak i płatki migdałowe – do dekoracji.

Sumak to przyprawa o lekko kwaskowatym smaku, która dodaje potrawom ciekawego, cytrusowego posmaku.

Przygotowanie

W moździerzu rozetrzyj sól, pieprz i gorczycę. Z mąki, masła i sera zagnieć ciasto, dodaj roztarte przyprawy i szybko wyrób je na gładką masę. Owiń folią spożywczą i włóż do lodówki na co najmniej 1 godzinę.

Dynię przekrój na pół, usuń gniazda nasienne i obierz ze skórki. Pokrój ją w cieniutkie plasterki – jeśli masz krajalnicę, świetnie się sprawdzi, ułatwiając pracę. Rozgrzej piekarnik do 180°C (grzanie góra-dół). Formę do tarty posmaruj olejem i oprósz mąką. Schłodzone ciasto rozwałkuj na grubość około 4 mm i wyłóż nim formę, docinając brzegi. Nakłuj widelcem, przykryj papierem do pieczenia i obciąż kulkami ceramicznymi lub fasolą. Piecz w piekarniku przez 15-20 minut.

W tym czasie przygotuj nadzienie. Jajka roztrzep różgą, dodaj śmietankę i przyprawy, a następnie wymieszaj. Ser zetrzyj na tarce o dużych oczkach, dodaj zioła prowansalskie roztarte w dłoniach (to dodatkowo wydobędzie ich aromat). Gdy spód tarty się podpiecze, wyjmij go z piekarnika i lekko przestudź. Na spód ułóż plasterki dyni, warstwami, a następnie zalej masą jajeczno-śmietanową. Posyp tartym serem i ziołami. Piecz w rozgrzanym piekarniku przez około 30-35 minut, aż tarta będzie ładnie zarumieniona. Po upieczeniu posyp tartę sumakiem, czerwonym pieprzem i płatkami migdałowymi.

Ta tarta zdobyła III miejsce w konkursie, a jej autorką jest pani Agnieszka Wałęcka.

Życzę smacznego!

PAŁAC HOTEL

W GLIŚNIE

Budynek pałacu położony jest w południowej części Glisna. Do pałacu przylega około 14 hektarowy park z romantycznymi ruinami mauzoleum rodu von der Marwitz oraz niewielkie mauzoleum rodu von Wartenberg. Obecnie pałac jest siedzibą Lubuskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Kalsku. Organizowane są tu targi rolnicze, konferencje i szkolenia.

BAZA NOCLEGOWA

Oferujemy 19 pokoi 1, 2, 3, 4 osobowych. Możliwość korzystania z kuchni i przylegającej do niej stołówki na 48 osób. Darmowy parking hotelowy.

OFERTA SZKOLENIOWA

Oferujemy wynajem sali na warsztaty, szkolenia i uroczystości prywatne czyli urodziny, komunie, stypy, jubileusze, spotkania klasowe. Wynajmujemy również teren wokół pałacu na potrzeby zorganizowania imprez plenerowych.

UROKLIWA OKOLICA

Lubniewice - 4 km od Glisna - urokliwe miasto turystyczne położone nad pięknymi jeziorami Lubiąż, Krajnik i Lubniewsko z zadbanymi plażami, kąpieliskami i przystaniami. W okolicy Zamek i Pałac Książąt Lubomirskich. Park Miłości im. dr Michaliny Wiśłockiej położony nad kanałem jeziora Lubiąż. Chata ryglowa z XVIII w. Park linowy Magic Jungle. Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Uroczysko Lubniewsko”. W okolicy dwie stadniny koni z możliwością nauki jazdy konnej.

BAZA WYPADOWA

Pałac w Rogach - 17 km, Sulęcín - 11 km, Łagów perła Ziemi Lubuskiej - 30km. Park Dinozaurów w Nowinach Wielkich - 35 km, Międzyrzecki Rejon Umocniony - 34 km, Majaland Kownaty całoroczny park rozrywki - 24 km. W Lubniewicach znajduje się wiele restauracji serwujących wykwintne, lokalne potrawy oraz dobrze zaopatrzonej market spożywczy.

Pałac w Gliźnie, 69-210 Lubniewice, Glisno 123

www.lodr.pl, tel. 95 755 71 66, kom. 516 177 407, e-mail: palac.glisno@lodr.pl

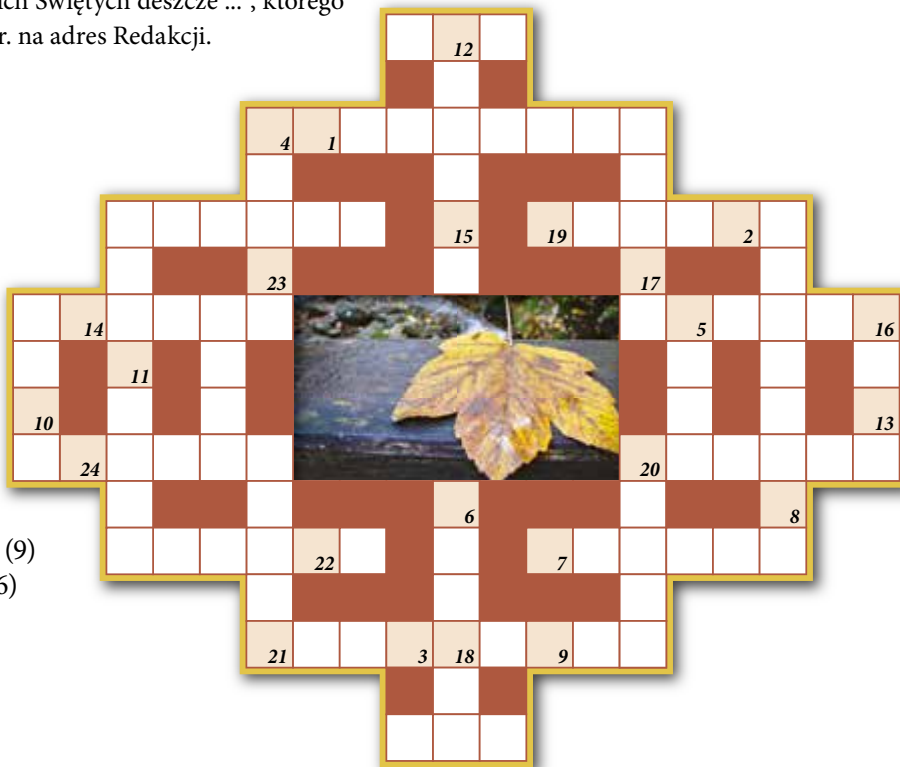

Objaśnienia wyrazów podano w dowolnej kolejności (w nawiasie liczba liter w wyrazie). Litery z ponumerowanych pól utworzą rozwiązanie – dokończenie przysłowia polskiego: „Na Wszystkich Świętych deszcze ...”, którego treść należy przysłać do 20 listopada 2024 r. na adres Redakcji.

Krzyżówka nr 10

OBJAŚNIENIA WYRAZÓW:

- ♦ obóz jeniecki (6)
- ♦ można być w ... (5)
- ♦ składany kapelusz (9)
- ♦ Stary i Nowy Testament (6)
- ♦ zorganizowani przestępcy (4)
- ♦ cios (3)
- ♦ szantrapa (8)
- ♦ w kominie (5)
- ♦ interesuje się zwierzętami (6)
- ♦ kość ryby (3)
- ♦ ptak błotny (6)
- ♦ figle, zabawy (4)
- ♦ „Krótki film o ...” Kieślowskiego (9)
- ♦ obchodzi imieniny 16 listopada (6)
- ♦ samica konia (5)
- ♦ zrzęda (6)
- ♦ masywny pies (6)
- ♦ Kain dla Abła (4)
- ♦ osobliwa istota (8)
- ♦ skupuje i sprzedaje (5)
- ♦ nicpoń (6)
- ♦ zjazd, zebranie członków (4)
- ♦ centrum (6)
- ♦ podsłuchuje, śledzi (6)

Rozwiązanie krzyżówki nr 9:

„Jesienna słońca – kwarta deszczu, wiadro błota.”

Za prawidłowe rozwiązanie krzyżówki nagrodę ufundowaną przez LODR wygrała pani **Krystyna z Nądni**

Gratulujemy

Chcącamy do zabawy. Cenne nagrody czeka.

Rebus nr 10

Rozwiązanie rebusu oraz dane dziecka (imię i nazwisko, wiek oraz adres zamieszkania) należy przysłać do 20 listopada 2024 r. na adres Redakcji.

Rozwiązanie rebusu nr 9:

Złota polska jesień

Nagrodę wygrała **Weronika z Karkoszowa**

Gratulujemy

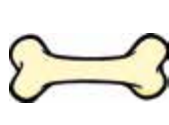
~~LBESTIA~~

GRZEB = JES

~~MA~~

K = D

~~KO~~

STRU

UWAGA!! Możecie Państwo przysłać rozwiązanie krzyżówki lub rebusu pocztą elektroniczną na adres: redakcja@lodr.pl

INFORMACJE RYNKOWE

DODATEK DO LUBUSKICH AKTUALNOŚCI ROLNICZYCH **10**

Wszystkie dane zebrano na 20 października 2024 r.

Z lubuskich targowisk /ceny w zł/

Nazwa artykułu	j.m.	Gorzów Wlkp.	Gubin	Międzyrzecz	Nowa Sól	Sulechów	Świebodzin	Witnica	Żary
Jaja	szt.	1,00 – 1,50	1,40 – 1,50	0,70 – 1,20	0,60 – 1,20	1,00 – 1,10	1,20 – 1,40	1,10 – 2,00	0,70 – 1,30
Ziemniaki	kg	3,00	1,80 – 2,00	2,90	1,00 – 3,00	3,00	3,00 – 3,50	2,50 – 3,00	3,00 – 4,00
Cebula	kg	6,00	3,50	4,50 – 6,50	3,00 – 4,00	3,00 – 4,00	9,00	5,00	4,00 – 5,00
Czosnek	szt.	3,00	3,50	4,50	2,50 – 4,00	3,50 – 4,00	4,00	2,00 – 5,00	3,0 – 4,0
Marchew	kg	5,00	5,00	4,50	3,50 – 4,00	3,00 – 4,00	5,00	5,00	4,00
Pietruszka	kg	8,00	15,00	10,00	8,00	9,0 – 15,0	12,00	5,0 – 6,0	9,00
Pietruszka natka	pęczek	3,00	3,00	2,50	2,50 – 3,00	4,00 – 6,00	3,50 – 4,00	–	3,00
Buraki czerwone	kg	5,00	4,00	4,50	3,50 – 4,00	2,50 – 3,00	5,00	4,00	5,00
Por	kg/szt.	4,00**	3,50**	5,00**	2,5 – 3,0**	4,50 – 6,00	4,5 – 5,0**	7,00**	3,00**
Seler	kg	8,00	3,00	8,50	6,00	9,0 – 10,0	8,0 – 10,0	6,00*	8,00
Włoszczyzna	pęczek	6,00	6,00	8,50	7,00	8,50 – 12,0	8,00	6,00	8,50
Ogórek	kg	10,00	–	–	14,00	12,0 – 13,0	13,00	–	8,0 – 10,0
Ogórek kiszony	kg	16,00	8,00	9,00	12,00	12,0 – 20,0	–	14,00	–
Cukinia	kg/szt.	–	3,00*	3,00**	4,00*	12,0 – 20,0	10,0 – 12,0	–	–
Pomidor	kg	8,00	8,0 – 12,0	5,00 – 14,5	9,5 – 14,0	12,0 – 16,0	15,00	8,0 – 15,0	8,0 – 10,0
Papryka czerwona	kg	7,00	12,00	8,00	–	11,0 – 12,0	15,00	15,0 – 19,0	9,00
Kapusta biała	kg/szt.	6,00*	2,00*	7,0 – 9,0**	2,50 – 8,00	3,0 – 8,0**	8,0 – 9,0**	6,00**	2,50**
Kapusta biała kiszona	kg	7,00	7,00	9,00	6,00 – 8,00	8,50 – 12,0	–	6,00	9,00
Kapusta pekińska	kg/szt.	8,00*	5,00	5,0 – 7,0**	6,00 – 8,00	7,50 – 8,00	10,00**	12,00**	–
Kalafior	szt.	10,00	8,00	9,50	10,00	4,00 – 7,00	11,00	10,0 – 12,0	8,00
Brokuł	szt.	8,00	8,00	7,50	8,00	2,00 – 6,00	10,00	–	9,00
Sałata	szt.	5,00	3,00 – 5,00	4,50	5,00	4,00 – 6,00	–	6,00	5,00
Szczypior	pęczek	3,00	2,50	3,00	3,00 – 3,50	3,00	3,50	5,00	3,00
Koper	pęczek	3,00	1,50	3,50	3,00 – 3,50	3,40 – 4,00	3,50 – 4,00	–	3,00
Rzodkiewka	pęczek	3,00	–	4,00	3,00	3,00 – 4,00	3,00 – 4,00	4,00	3,50
Kalarepa	kg/szt.	3,00	–	–	10,00	4,5 – 5,0**	–	5,00**	–
Fasola szparagowa	kg	12,00	–	–	12,00	10,00	–	14,00	–
Pieczarki	kg	12,00	17,00	–	–	10,0 – 12,0	10,0 – 12,0	17,00	8,00
Chrzan	kg	24,00	–	28,00	–	28,0 – 30,0	–	–	20,00
Miód	kg	32,0 – 42,0	45,00	42,0 – 58,0	45,0	40,0 – 43,0	40,00	40,0 – 46,0	35,0 – 90,0
Jabłka	kg	6,00	3,00 – 6,00	6,50 – 7,50	6,00	5,00	8,0 – 10,0	6,00	6,00
Gruszki	kg	8,00	8,00	7,50	6,00	9,50 – 13,0	10,00	7,00	6,00
Śliwki	kg	9,00	–	–	6,0	10,0 – 18,0	9,0 – 10,0	14,00	9,50
Maliny	kg	40,00	–	–	–	12,0 – 13,0 (250 g)	–	27,00	15,00 (250 g)

Objaśnienie: * - kg ** - szt. *** - pęczek

ZBOŻE PASZOWE

Powiat	jęczmień paszowy cena zł/t		żyto paszowe cena zł/t		owies paszowy cena zł/t		pszenica paszowa cena zł/t		pszenżyto paszowe cena zł/t	
	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.
Gorzowski	650	700	540	600	750	750	800	830	640	640
Krośnieński	650	700	540	600	750	750	800	850	640	640
Międzyrzecki	650	700	540	600	750	750	800	830	640	640
Nowosolski	620	700	530	600	750	750	800	830	640	700
Słubicki	650	700	540	600	750	750	800	830	640	640
Strzelecko- -Drezdenecki	650	700	540	600	750	750	800	830	640	640
Sulęciński	650	700	540	600	750	750	800	830	640	640
Świebodziński	650	700	540	600	750	750	800	830	640	720
Wschowski	650	700	540	600	750	750	800	830	640	700
Zielonogórski	650	700	520	600	750	750	800	830	640	700
Żagański	620	700	540	600	750	750	800	830	640	700
Żarski	620	700	540	600	750	750	800	830	640	700

Tabela przedstawia październikowe ceny zbóż paszowych w województwie lubuskim z podziałem na powiaty.

Z zebranych danych wynika, że cena jęczmienia paszowego wahała się od 620 zł/t w powiecie nowosolskim, żagańskim i żarskim do 700 zł/t w całym województwie. Cena żyta paszowego kształtowała się na poziomie od 520 zł/t w powiecie zielonogórskim do 600 zł/t w całym województwie. Odnotowano cenę owsa paszowego na poziomie 750 zł/t. Cena pszenicy paszowej oscylowała w granicach od 800 zł/t w całym województwie do 850 zł/t w powiecie krośnieńskim. Natomiast cena pszenżyta paszowego kształtowała się na poziomie od 640 zł/t do 720 zł/t.

Zestawienie zostało sporządzone na podstawie cen obowiązujących 23.10.2024 r.

Dane pozyskane z punktów skupu znajdujących się na terenie województwa lubuskiego

O G Ł O S Z E N I A D R O B N E

Powiat gorzowski

- ❖ Sprzedam kombajn Bizon REKORD Z058, rok prod. 1988, stan dobry – gm. Kłodawa, tel. 503 823 442.
- ❖ Sprzedam owies jary, pszenicę jarą, sprzedam lub zamienię przyczepę do balotów (16 t ładowności) – gm. Bogdaniec, tel. 887 534 454 [9,10,11]
- ❖ Zlecę wywiezienie zboża ciągnikiem z przyczepami – gm. Bogdaniec, tel. 887 534 454 [9,10,11]
- ❖ Sprzedam dwie przyczepy wywrotki 4 t i 4,5 tony; siewnik do nawozów 600kg; opryskiwacz 400 litrów lance dł. 12 metrów; pług 4 skibowy; siewnik poznaniak; kosiarka rotacyjna 2,1 metra; brona ciężka z wałkiem 3 metry; talerzówka 2,4 metra; kombajn Droninborg 2,4 metra – gm. Bogdaniec, tel. 694 075 480. [10,11,12]
- ❖ Sprzedam 3 t pszenżyta – gm. Lubiszyn, tel. 95 731 42 96. [11,12,1]

Powiat krośnieński

- ❖ Sprzedam siano i słomę 120/150, łubin, owies, pług 3-skibowy, 2 ha gruntów ornych – obręb Połupin – gm. Dąbie, tel. 663 635 673.
- ❖ Sprzedam siano w kostkach – gm. Krosno Odrz., tel. 693 874 053.
- ❖ Sprzedam grunty orne 10 ha; silnik elektryczny 3-fazowy, 11 kW, cena 600 PLN; hydrofor 200 l nieużywany, cena 300 PLN; beczki plastikowe po jelitach 30 szt., cena 50 PLN/szt – gm. Krosno Odrz., tel. 509 478 057 [10,11,12].
- ❖ Sprzedam pług 2-skibowy i 3-skibowy, kultywator około 3 m – gm. Bytnica, tel. 791 000 670 [10,11,12].
- ❖ Sprzedam dmuchawę do zboża – gm. Dąbie, tel. 691 720 485. [10,11,12]
- ❖ Sprzedam: siano i słomę w rolach 160; prasę Claas 85 w całości lub na części; talerzówkę 3 m; koła i skrzynię biegów od Bizona; kultywator rozkładany 5 m; owies i pszenżyto; poskrom do badania bydła; części do kopaczki; wagę do żywca 1 t – gm. Krosno Odrz., tel. 785 164 296. [10,11,12]

- ❖ Sprzedam działkę rolną 15 ha w okolicy Gryżyny – gm. Bytnica, tel. 68 391 50 20. [10,11,12]
- ❖ Sprzedam łąkę 2,27 ha w miejscowości Gronów – gm. Dąbie, tel. 692 866 467. [11,12,1]
- ❖ Sprzedamy ziemniaki paszowe odm. jadalna Madeira, nieprzebrane. Cena 0,60 zł/kg, powyżej tony 0,50 zł/kg. Odbiór z załadunkiem przez kupującego – gm. Krosno Odrz., tel. 724 453 246 [11,12,1]
- ❖ Oddam w zamian za wykopanie krzewy borówki amerykańskiej odmiany późnej; Eliot i Aurora, 4-letnie, owocujące 1-szy rok w Czetowicach dz. 124/4. Odbiór po wcześniejszym telefonicznym uzgodnieniu – gm. Krosno Odrz., tel. 724 453 246 [11,12,1]

Powiat międzyrzecki

- ❖ Sprzedam siano i sianokiszonkę w balach – gm. Pszczew, tel. 693 873 673
- ❖ Sprzedam kombajn zbożowy BIZON model 50 na części; kosiarkę rotacyjną prod. czeskiej; pług 2-skibowy mały; rozrzutnik obornika Czarna Białostocka – gm. Przytoczna, tel. 501 467 080. [9,10,11]

Powiat nowosolski

- ❖ Sprzedam 10 t pszenicy ozimej luzem lub workowanej, cena do uzgodnienia – gm. Niegosławice, tel. 795 987 100.
- ❖ Sprzedam dwa pługi marki Grudziądz: 5-skibowy podorywkowy i 3-skibowy – gm. Siedlisko, tel. 68 383 766, 728 253 869 [9,10,11]
- ❖ Sprzedam łubin wąskolistny, gorzki, ekologiczny – gm. Kolski, tel. 889 443 163 [9,10,11]

Powiat słubicki

- ❖ Sprzedam silnik 7,5 kW, Krajcege 5,5 kW, siewnik Poznaniak, szer. 2,7 m – gm. Górzycyca, tel. 95 759 15 08.
- ❖ Sprzedam kultywator 5 m i pług 4-skibowy Polski – gm. Rzepin, tel. 607 274 796.

ZBOŻA KONSUMPCYJNE I ROŚLINY MOTYLKOWE

Powiat	pszenica konsumpcyjna cena zł/t		rzepak cena zł/t		żyto konsumpcyjne cena zł/t		jęczmień konsumpcyjny cena zł/t		kukurydza cena zł/t		groch cena zł/t		bobik cena zł/t		łubin słodki cena zł/t	
	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.
Gorzowski	850	900	2000	2100	x	x	x	x	450	500	x	x	x	x	x	x
Krośnieński	850	900	2000	2100	640	700	x	x	450	500	950	950	x	x	x	x
Międzyrzecki	850	900	2000	2100	x	x	x	x	450	500	x	x	x	x	x	x
Nowosolski	850	950	2000	2180	560	600	600	630	450	500	950	950	1000	1000	950	950
Słubicki	850	900	2000	2100	x	x	x	x	450	500	x	x	x	x	x	x
Strzelecko-Drezdenecki	850	900	2000	2100	x	x	x	x	450	500	x	x	x	x	x	x
Sulęciński	850	900	2000	2100	x	x	x	x	450	500	x	x	x	x	x	x
Świebodziński	850	900	2000	2100	x	x	x	x	450	500	x	x	x	x	x	x
Wschowski	850	950	2000	2180	x	x	x	x	450	500	x	x	x	x	x	x
Zielonogórski	850	930	2000	2200	620	650	620	630	450	500	x	x	x	x	x	x
Żagański	850	950	2000	2180	620	650	620	630	450	500	x	x	x	x	x	x
Żarski	850	950	2000	2180	620	650	620	630	450	500	x	x	x	x	x	x

Tabela przedstawia aktualne, październikowe ceny zbóż konsumpcyjnych oraz roślin motylkowych w województwie lubuskim z podziałem na powiaty.

Z zebranych danych wynika, że ceny pszenicy konsumpcyjnej wahały się od 850 zł/t do 950 zł/t w powiecie nowosolskim, wschowskim, żagańskim i żarskim. Cena rzepaku kształtowała się od 2000 zł/t w województwie do 2200 zł/t w powiecie zielonogórskim. Żyto konsumpcyjne skupowane było w przedziale od 560 zł/t w powiecie nowosolskim do 700 zł/t w powiecie krośnieńskim. Jęczmień konsumpcyjny kształtował się od 600 zł/t do 630 zł/t. Kukurydza mokra skupowana była w przedziale od 450 zł/t do 500 zł/t w całym województwie. Cena grochu kształtowała się na poziomie 950 zł/t. Bobik słodki skupowano w cenie 1000 zł/t w powiecie nowosolskim. Łubin słodki zanotował cenę 950 zł/t w powiecie nowosolskim.

Zestawienie zostało sporządzone na podstawie cen obowiązujących 23.10.2024 r.

Dane pozyskane z punktów skupu znajdujących się na terenie województwa lubuskiego

Powiat strzelecko-drezdenecki

- ❖ Sprzedam pszenicę, pszenżyto, żyto – miejscowość Strzelce Krajeńskie, tel. 667 023 064.

Powiat sulęciński

- ❖ Sprzedam grunty orne (do 10 ha) na terenie gminy Lubniewice, tel. 507 197 255.
- ❖ Sprzedam i dowiozę prosiaki lub zamienię za zboże – gm. Krzeszyce, tel. 509 975 905.
- ❖ Sprzedam siano w belach 20 szt. oraz kaczki francuskie – gm. Krzeszyce, tel. 504 823 461. [11,12,1]
- ❖ Kupię czyszczalnię do zboża CZ Major Petkus – gm. Torzym, tel. 665 807 224. [10,11,12]

Powiat świebodziński

- ❖ Kupię ciągnik Zetor, przystawkę i siewnik do kukurydzy oraz rozsiewacz nawozu – tel. 728 032 907.
- ❖ Sprzedam uroczysko 1 ha – Grodziszczce, gm. Świebodzin, tel. 663 411 075.
- ❖ Sprzedam ziemniaki jadalne i paszowe – gm. Świebodzin, tel. 601 884 531, 693 708 162.
- ❖ Sprzedam 2 ha ziemi w Boryszynie – gm. Lubrza, tel. 663 411 075.
- ❖ Sprzedam części do prasy Fortschritt – gm. Świebodzin, tel. 665 510 508.
- ❖ Sprzedam lub zamienię Prasa Claas 2A wariant 180 – gm. Zbąszynek, tel. 888 102 028.
- ❖ Sprzedam 15 krów mlecznych rasy HF – gm. Szczaniec, tel. 888 054 437.
- ❖ Sprzedam agregat uprawowo-siewny, 2,5 m, bierny z siewnikiem 1 m, kompletne osie z kołami do przyczepy HL5, kompletne osie z kołami

do HC6, siewnik do nawozu „Motyl”, ciągnik K25 z sinikiem C328, budynek gospodarczy 320 m² z dużym strychem na działce o pow. 40 a – gm. Szczaniec, tel. 783 478 115.

- ❖ Sprzedam krowy do dalszej hodowli – gm. Lubrza, tel. 507 593 811.
- ❖ Sprzedam części do prasy Fortschritt – gm. Świebodzin tel. 665 510 508.
- ❖ Sprzedam dom i budynki gospodarcze, siedlisko 0,60 ha koło Świebodzi. Możliwość dokupienia 1,05ha gruntu rolnego – tel. 697 995 821.
- ❖ Sprzedam ciągnik Ursus C360 3P, sprawny, zarejestrowany; brony 3-polewe, zawieszane, stan bardzo dobry – gm. Świebodzin, tel. 695 114 566. [11,12,1]

Powiat zielonogórski

- ❖ Sprzedam pszenicę i pszenżyto ozime, owies, ziemniaki paszowe – gm. Świdnica, tel. 664 134 260; 68 32 73 152.
- ❖ Sprzedam żyto, 20 t – gm. Sulechów, tel. 504 712 948.
- ❖ Sprzedam opryskiwacz Douven 3400/24 m; bronę talerzową 4 m ciężką; przyczepę HL 8011; przyczepę czeską BSS; kombajn Bizon – gm. Sulechów, tel. 695 568 702.
- ❖ Sprzedam kosiarkę-ciągnik marki Hecht; kosiarkę spalinową ręczną; kaczki Mandarynki i Karolinki – gm. Świdnica, tel. 889 485 429.
- ❖ Sprzedam kosiarkę rotacyjną 224; pług 5-cio skibowy „Grudziądź” – nowe lemiesz; wóz konny przystosowany do ciągnika; silnik elektryczny 2,2 kW – gm. Świdnica, tel. 501 105 627
- ❖ Sprzedam śrutownik bijakowy 11 kW – gm. Babimost, tel. 606 538 410.
- ❖ Sprzedam Silos Bin 60 ton – 2 szt., dmuchawę przewietrzającą i załadowniczą, wentylator R 700, skrzynkę transportową wywrotkę na tuz, przyczepkę samozbierającą (8-10 m³) – gm. Sulechów, tel. 795 989 521.
- ❖ Sprzedam rozrzutnik obornika Fortschritt T-088; sortownik do sortowania cebuli i ziemniaków – gm. Babimost, tel. 606 538 410.

- ❖ Sprzedam pszenżyto ozime, grykę wysuszoną, oczyszczoną nie pryskaną – gm. Nowogród Bobrzański, tel. 662 902 237.
- ❖ Sprzedam pług podorywkowy 5-skibowy „Grudziądź”, 7 balotów siana dobrej jakości – gm. Świdnica, tel. 501 105 627.
- ❖ Sprzedam kombajn BIZON Z056, stan dobry – gm. Kargowa, tel. 508 053 826.
- ❖ Kupię pług 4-skibowy zagonowy, na zabezpieczeniach sprężynowych lub resorowych – gm. Babimost, tel. 512 505 897.
- ❖ Sprzedam żyto, około 20 t – gm. Sulechów, tel. 722 339 569.
- ❖ Kupię ciągnik rolniczy z silnikiem 4-cylindrowym + TUR Ursus lub Zetor – gm. Nowogród Bobrzański, tel. 793 677 507.
- ❖ Sprzedam pług 4-skibowy obrotowy firmy Krone, skrzynię biegów 3-biegową do ciągnika Ursus 1224 – gm. Sulechów, tel. 601 979 533.
- ❖ Sprzedam ciągnik Ursus C330 wraz z osprzętem – gm. Sulechów, tel. 603 863 835.
- ❖ Sprzedam pszenżyto ozime, jęczmień ozimy, owies, tarczę do drewna 60 cm – gm. Świdnica, tel. 68 327 33 83.
- ❖ Sprzedam 7,5 ha gryki na pniu oraz jednoosiowy rozrzutnik obornika – gm. Nowogród Bobrzański, tel. 662 902 237. [9,10,11]
- ❖ Sprzedam kosiarkę rotacyjną 1,85 rok prod. 2020; śrutownik ssąco-tłoczący 15 kW; mieszalnik pasz 2 t; wagę dynamometryczną 1 t, nową pompę do beczkowitzu; wagę do ważenia bydła i trzody 1 t - gm. Kargowa, tel. 536 848 834. [9,10,11]
- ❖ Kupię chłodnię do mleka na 320-400 l, stan techniczny dobry – gm. Babimost, tel. 884 691 309. [10,11,12]
- ❖ Sprzedam ciągnik URSUS C-360; 3 rozrzutniki obornika TANDEM 10 t – gm. Babimost, tel. 723 921 297. [10,11,12]
- ❖ Sprzedam zgrabiarkę typu Liner 1550; talerzówkę Staltech 3 m, rok prod. 2014; agregat uprawowy Lech, rok prod. 2014; agregat uprawowo-siewny Unia Grudziądź + siewnik Amazon 075 Specjal; pług PHX 5-skibowy, rok prod. 1987; przyczepę D47A, rok prod. 1976, brak dokumentów; orkan 1988 – gm. Sulechów, tel. 501 758 988. [11,12,1]
- ❖ Sprzedam dwie klacze pogrubione, spokojne, przystosowane do ruchu ulicznego, chodzące w zaprzęgu pojedynczo lub w parze, przystosowane do pracy w gospodarstwie rolnym, przygotowane do jazdy w siodle – tel. 609 715 518. [11,12,1]

Powiat żagański

- ❖ Sprzedam ziemię orną 2,58 ha, Karczówka – gm. Brzeźnica, tel. 694 532 046, 534 006 222.
- ❖ Wynajmę świder zawieszany na TUZ ciągnika, napęd WOM – gm. Iłowa, tel. 888 919 297.
- ❖ Sprzedam owies i grykę ekologiczną z certyfikatem – gm. Szprotawa, tel. 603 110 841.
- ❖ Sprzedam większe ilości mleka koziego oraz młode kózki, sprzedam scenę na platformie podwozowej – Gorzupia Dolna, gm. Żagań, tel. 509 310 641.
- ❖ Sprzedam owies – gm. Iłowa, tel. 516 045 735.
- ❖ Sprzedam lubin pastewny, słodki; śrutownik WIR 10 kW; silnik 10 kW w komplecie z bijakami do zboża – ssąco-tłoczący – Chotków, tel. 791 782 664.

- ❖ Sprzedam grunty rolne o pow. 2,58 h położone we wsi Karczówka – gm. Brzeźnica koło Żagania. Cena do uzgodnienia po wcześniejszym kontakcie – tel. 698 836 730.
- ❖ Sprzedam jarzma porodowe dla macior z korytami – 7 szt. Cena do uzgodnienia – tel. 791 782 664.
- ❖ Sprzedam facelię – tel. 791 782 664.
- ❖ Sprzedam działkę w Dziętrzychowicach, tel. 698 896 344.
- ❖ Sprzedam sadzonki lawendy odmiany Grosso i Grappenhall, doniczka po 4 zł, w sprzedaży także większe sadzonki, możliwość wysyłki lub dowozu – Silno Małe, gm. Wymiarki, tel. 722 073 825.
- ❖ Sprzedam pług 4 skibowy; kultywator 2,7m; przyczepę D-47 oraz kosiarkę rotacyjną 1,7m – gm. Żagań, tel. 691 983 855.
- ❖ Sprzedam pług 4-skibowy, tryki kameruńskie, jagnięta mieszańce z rasą mięsną, same gubią runo (krzyżówka kamerun+BMC), – gm. Brzeźnica, tel. 605 052 992.
- ❖ Kupię bydło odsadki do dalszego chowu. Płatność gotówką przy odbiorze – gm. Szprotawa, tel. 604 817 761, 601 573 280.
- ❖ Sprzedam 4 działki w Dziętrzychowicach, – gm. Żagań, tel. 609 981 563.
- ❖ Sprzedam groch zimujący Dexter. Cena 1,50 zł/kg, Mycielin – gm. Niegosławice, tel. 733 431 319. [9,10,11]
- ❖ Sprzedam buraki pastewne – gm. Szprotawa, tel. 693 659 255 [10,11,12].
- ❖ Sprzedam prasę NewHolland 650; przetrząsacz-zgrabiarkę ME-SKO; pająka, kosiarki rotacyjne; przyczepy D 50 i D 46 – gm. Żagań, tel. 506 893 546. [10,11,12]
- ❖ Sprzedam nostryk biały dwuletni – gm. Szprotawa, tel. 603 110 841. [10,11,12]

Powiat żarski

- ❖ Sprzedam działkę rekreacyjno-budowlaną za lasem między górami i stawami, 5 km od Żar – tel. 607 035 344.
- ❖ Sprzedam przyczepę wywrotkę na 3 strony D47, ORKAN-2, opony: 18,4/30; 16,9/28; 900/20; koła: 9,5/32; 9,5/36 – gmina Siedlec, tel. 693 439 340.
- ❖ Sprzedam nasiona gorczycy, materiał kwalifikowany 12 zł/kg; samochód Hyundai Tucson 4x4, rok prod. 2007, diesel 2.0 – gm. Żary, tel. 602 781 033.
- ❖ Sprzedam zboże ekologiczne (certyfikat) owies 1,2 t, gryka 1,5 t, – gm. Lipinki Łużyckie tel. 512 890 136.
- ❖ Wydierzawię grunty rolne – gm. Lipinki Łużyckie i ościenne gminy, tel. 513 640 259, tel. 505 022 762.
- ❖ Sprzedam krowę mleczną, ręcznie dojoną – gm. Trzebiel, tel. 606 858 841. [10,11,12]
- ❖ Kupię krowę białą-czerwoną – gm. Trzebiel, tel. 787 153 721. [11,12,1]

Pozostałe

- ❖ Sprzedam działkę rolną o pow. 3,3 ha w obrębie miejscowości Nowy Dwór – gm. Zbąszyń, tel. 603 090 950.

PRZEDSIĘBIORSTWO NASIENNE **KRZYŻAŃSCY** SP. Z O.O. **KARPICKO** k. Wolsztyna • ul. Podgórna 21c
tel. 68 384 26 78 • 691 067 324

P O L E C A M Y :

- kwalifikowany materiał siewny zbóż jarych i ozimych ○ ziemniaki sadzeniaki
- pasze i koncentraty firmy Cargill Poland Sp. z o.o. ○ zboża paszowe ○ nawozy sztuczne (bezechlorkowe)
- wapno rolnicze granulowane ○ nasiona poplonowe ○ mieszanki traw (łąkowe, pastwiskowe, trawnikowe)
- profesjonalne czyszczenie i zaprawianie nasion ○ usługi transportowe (wanna i firana) ○ węgiel

CAŁOROCZNY SKUP i SPRZEDAŻ ZBÓŻ PASZOWYCH ODBIÓR WŁASNYM TRANSPORTEM

Zapraszamy od poniedziałku do piątku w godz. 7.00 - 15.00

NIEZBĘDNIK
na wsi

PRENUMERATA MIESIĘCZNIKA

w 2024 r.

7 zł

miesięcznie

84 zł

rocznie

Dla prenumeratorów
krzyżówki i rebusy
z nagrodami

Prenumerata w wersji elektronicznej na www.lodr.pl

Prenumeratę można zamówić również u doradców terenowych w Powiatowych Zespołach Doradztwa Rolniczego lub w Redakcji LAR w Kalsku, e-mail: redakcja@lodr.pl

odcinek dla nadawcy

nr rachunku odbiorcy:
24 1130 1222 0030

nr rachunku odbiorcy cd.:
2053 4720 0004

odbiorca:
Lubuski Ośrodek Doradztwa
Rolniczego
Kalsk 91, 66-100 Sulechów

kwota:

zleceniodawca:

tytułem:

opłata:

stempel dzienny:

Polecenie przelewu / wpłata gotówkowa
* niepotrzebne skreślić

nazwa odbiorcy	Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego										
nazwa odbiorcy cd.	Kalsk 91, 66-100 Sulechów										
nr rachunku odbiorcy	24113012220030205347200004										
nr rachunku zleceniodawcy (przelew)/kwota słownie (wpłata)											
nazwa zleceniodawcy											
nazwa zleceniodawcy cd.											
tytułem	R O C Z N A P R E N U M E R A T A										
tytułem cd.	L u b u s k i e A k t u a l n o ś c i R o l n i c z e										
opłata:											
pieczęć, data i podpis(y) zleceniodawcy											

BHP

XIX OLIMPIADA wiedzy o BHP i rolnictwie dla uczniów i rolników

12 grudnia 2024 r. godz. 10.00

organizator

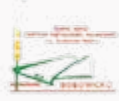
Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku
przy współudziale Państwowej Inspekcji Pracy

PAŃSTWOWA INSPEKCJA PRACY
OKRĘGOWY INSPEKTORAT PRACY W ZIELONEJ GÓRZE

URZĄD WOJEWODZKI
W GORZOWIE WLK.

ZESPÓŁ SZKÓŁ
OGRODNICZYCH
W GORZOWIE WLK.

